

Spółdzielcza Grupa Bankowa

L.dz. ZRB/DUS-121/17

06.04.2017 r.

INFORMACJE Z ZAKRESU PROFILU RYZYKA I POZIOMU KAPITAŁU REJONOWEGO BANKU SPÓŁDZIELCZEGO W LUTUTOWIE WEDŁUG STANU NA DZIEŃ 31.12.2016 ROKU

Lututów, kwiecień 2017r.

INFORMACJE Z ZAKRESU PROFILU RYZYKA I POZIOMU KAPITAŁU
REJONOWEGO BANKU SPÓŁDZIELCZEGO W LUTUTOWIE,
WEDŁUG STANU NA DZIEŃ 31.12.2016 ROKU

Rejonowy Bank Spółdzielczy w Lututowie jest zrzeszony w Spółdzielczej Grupie Bankowej, a Bankiem Zrzeszającym jest SGB-Bank S.A. w Poznaniu.

Rejonowy Bank Spółdzielczy w Lututowie w dniu 23.11.2015 r. przystąpił do utworzonego zrzeszenia IPS – Spółdzielczego Systemu Ochrony SGB. Ma to na celu wzmocnienie bezpieczeństwa Banku oraz jego pozycji konkurencyjnej.

Zgodnie ze Statutem, Rejonowy Bank Spółdzielczy w Lututowie może działać na terenie woj. łódzkiego oraz na terenie powiatu ostrzeszowskiego, jak również na terenie powiatów: kaliskiego, ostrowskiego, kępińskiego, kluczborskiego i oleskiego.

Obecnie Rejonowy Bank Spółdzielczy w Lututowie działa na terenie czterech powiatów: wieluńskiego, wieruszowskiego, sieradzkiego i ostrzeszowskiego, w dwóch województwach łódzkim i wielkopolskim, posiadając 14 Oddziałów, 3 Filie oraz 4 Punkty Kasowe. Jednostka Podstawowa (Centrala) Banku mieści się w Lututowie przy ul. Klonowskiej 2.

Oddziały w:

- 1) Brąszewicach, 98-277 Brąszewice, ul. Górna 9,
- 2) Czajkowie, 63-524 Czajków 34A,
- 3) Czastarach, 98-410 Czastary, ul. Wolności 26,
- 4) Galewicach, 98-405 Galewice, ul. Przemysłowa 7,
- 5) Grabowie n/Prosną, 63-520 Grabów n/Prosną, ul. Rynek Wł. Jagiełły 1c,
- 6) Klonowej, 98-273 Klonowa, ul. Złoczewska 9,
- 7) Kraszewicach, 63-522 Kraszewice, ul. Wieluńska 23,
- 8) Lututowie, 98-360 Lututów, ul. Klonowska 2,
- 9) Mikstacie, 63-510 Mikstat, ul. Krakowska 6,
- 10) Ostrówku, 98-311 Ostrówek 114,
- 11) Sokolnikach, 98-420 Sokolniki, ul. Piłsudskiego 1,
- 12) Wieluniu, 98-300 Wieluń, Plac Legionów 2,
- 13) Wieruszowie, 98-400 Wieruszów, ul. Piskorska 12,
- 14) Złoczewie, 98-270 Złoczew, ul. Starowieluńska 18.

Filie w:

- 1) Wieluniu, 98-300 Wieluń, os. Ks. Kard. Wyszyńskiego 40,
- 2) Wieruszowie, 98-400 Wieruszów, ul. Fabryczna 6,
- 3) Kurowie, 98-300 Wieluń, Kurów, ul. Wieluńska 11a.

Punkty Kasowe w:

- 1) Osieku, 98-405 Galewice, Osiek 105a,
- 2) Wieluniu, 98-300 Wieluń, ul. Sieradzka 62,
- 3) Wieluniu, 98-300 Wieluń, ul. A. Struga 1,

Agencje Bankowe w:

- 1) Bobrownikach,
- 2) Chajewie,
- 3) Kliczkowie Małym,
- 4) Kolonii Osiek,
- 5) Kotłowie,
- 6) Masłowicach,
- 7) Mierzycach,
- 8) Młynisku,
- 9) Osieku,
- 10) Osowie,
- 11) Ostrówku gm. Galewice,
- 12) Sieńcu,
- 13) Turowie,
- 14) Wyszanowie.

Rejonowy Bank Spółdzielczy w Lututowie nie prowadzi działalności handlowej.

Bank na dzień 31.12.2016 roku nie posiadał udziałów w podmiotach zależnych nie objętych konsolidacją.

Bank ujawnia informacje wg stanu na dzień 31.12.2016 r. na stronie internetowej Banku – adres: www.rbslututow.pl, w siedzibie Banku, mieszczącej się w Lututowie, przy ulicy Klonowskiej 2, 98-360 Lututów, na piętrze, w pokoju Kancelaria oraz w Oddziałach Banku.

Bank ujawnia informacje wynikające z:

Rozdział 1 - Rozporządzenia UE nr 575/2015 (Rozporządzenie CRR) oraz Dyrektywy UE nr 36/2013 r. (Dyrektywa CRD IV),

Rozdział 2 - Ustawy Prawo bankowe (zmienionej, obowiązującej od 23.01.2015 r.),

Rozdział 3 - Uchwały KNF nr 218/2014 r. z dnia 22.07.2014 r., dotyczącej „Zasad ładu korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych przez KNF”,

Bank sporządzając informacje, które należy ujawnić, uwzględnia również następujące dokumenty:

- Uchwała KNF nr 326/2011 z dnia 20.12.2011 r. zmieniająca uchwałę w sprawie szczegółowych zasad i sposobu ogłaszania przez banki informacji o charakterze jakościowym i ilościowym dotyczących adekwatności kapitałowej oraz zakresu informacji podlegających ogłaszaniu,
- Uchwała KNF nr 258/2011 z dnia 04.10.2011 r. w sprawie szczegółowych zasad funkcjonowania systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej oraz szczegółowych warunków szacowania przez banki kapitału wewnętrznego i dokonywania przeglądów procesu szacowania i utrzymywania kapitału wewnętrznego oraz zasad ustalania polityki zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w banku,

- Pismo KNF z dnia 17.04.2013 r., dotyczące wytycznych w sprawie procedur, kryteriów i minimalnych wymogów oceny kwalifikacji członków zarządu i rady nadzorczej oraz osób pełniących kluczowe funkcje w instytucji kredytowej (banku).

Rozdział 1.

Ujawnienie informacji wynikających z Rozporządzenia UE nr 575/2015 (Rozporządzenie CRR) oraz Dyrektywy UE nr 36/2013 r. (Dyrektywa CRD IV)

I. Cele i strategię w zakresie zarządzania ryzykiem

Zarządzanie ryzykiem w Banku realizowane jest w oparciu o opracowane w formie pisemnej i zatwierdzone przez Zarząd wewnętrzne strategie i procedury, które określają sposób identyfikacji, pomiaru, monitorowania i kontroli poszczególnych rodzajów ryzyka, uznanych przez Bank za istotne. Strategia zarządzania ryzykiem w Rejonowym Banku Spółdzielczym w Lututowie określa również podstawowe zadania organów Banku w tym zakresie.

Zadania Rady Nadzorczej Banku:

- 1) zatwierdza strategię działania Banku oraz zasady ostrożnego i stabilnego zarządzania Bankiem, obejmujące m.in.: możliwy do zaakceptowania ogólny poziom ryzyka Banku;
- 2) zatwierdza procedury dotyczące procesów:
  - a) szacowania kapitału wewnętrznego,
  - b) planowania i zarządzania kapitałowego,
  - c) kredytowania osób wewnętrznych,
  - d) ujawniania informacji;
- 3) zatwierdza strukturę organizacyjną Banku, zawartą w Regulaminie organizacyjnym, dostosowaną do wielkości i profilu ponoszonego ryzyka,
- 4) zatwierdza ogólne zasady polityki dotyczącej zmiennych składników wynagrodzeń;
- 5) zatwierdza plan pozyskania i utrzymania środków uznawanych przez Bank za stabilne źródło finansowania;
- 6) zatwierdza zasady przeprowadzania testów warunków skrajnych w odniesieniu do poszczególnych rodzajów ryzyka;
- 7) sprawuje nadzór nad zarządzaniem ryzykiem braku zgodności rozumianym jako skutki nieprzestrzegania przepisów prawa, regulacji wewnętrznych oraz przyjętych przez Bank standardów postępowania, a także zatwierdza założenia polityki Banku w zakresie ryzyka braku zgodności, ocenia efektywność zarządzania ryzykiem braku zgodności;
- 8) sprawuje nadzór nad zgodnością polityki Banku w zakresie podejmowania ryzyka ze Strategią działania i planem finansowym Banku,
- 9) zapewnia wybór członków Zarządu posiadających odpowiednie kwalifikacje do sprawowania wyznaczonych im funkcji,
- 10) sprawuje nadzór nad wprowadzeniem systemu zarządzania ryzykiem występującym w działalności Banku oraz ocenia adekwatność i skuteczność tego systemu, głównie poprzez zapoznawanie się z raportami i sprawozdaniami dotyczącymi oceny narażenia Banku na poszczególne rodzaje ryzyka (w tym ryzyka braku zgodności) i na ich podstawie dokonuje oceny stopnia efektywności i adekwatności zarządzania ryzykiem,
- 11) ocenia, czy działania Zarządu w zakresie kontroli nad działalnością Banku są skuteczne i zgodne z polityką Rady Nadzorczej.

Rada Nadzorcza sprawuje również nadzór nad systemem kontroli wewnętrznej. Zapoznaje się ze sprawozdaniami Zespołu Audytu Wewnętrznego oraz ocenia skuteczność i adekwatność systemu kontroli wewnętrznej.

Zadania Zarząd Banku:

- 1) odpowiada za skuteczność systemu zarządzania ryzykiem, w tym ryzyka braku zgodności, systemu kontroli wewnętrznej, procesu szacowania kapitału wewnętrznego i dokonywania przeglądów procesu szacowania i utrzymywania kapitału wewnętrznego oraz za nadzór nad efektywnością tych procesów,
- 2) odpowiada za zorganizowanie skutecznego procesu oceny adekwatności kapitałowej i utrzymywania kapitału wewnętrznego oraz nadzór nad jego efektywnością, wprowadzając w razie potrzeby niezbędne korekty i udoskonalenia;
- 3) wprowadza zatwierdzoną przez Radę Nadzorczą strukturę organizacyjną dostosowaną do wielkości i profilu ponoszonego ryzyka,
- 4) wprowadza podział zadań realizowanych w Banku, który zapewnia niezależność funkcji pomiaru, monitorowania i kontrolowania ryzyka od działalności operacyjnej skutkującej podejmowaniem ryzyka przez Bank,
- 5) zatwierdza rodzaje limitów wewnętrznych oraz ich wysokość dostosowaną do akceptowanego przez Radę Nadzorczą ogólnego poziomu ryzyka Banku,
- 6) odpowiada za przejrzystość działań Banku, w szczególności za politykę informacyjną w zakresie działalności Banku, pozwalającą na ocenę skuteczności działania Rady Nadzorczej i Zarządu Banku w zakresie zarządzania Bankiem, monitorowania stanu bezpieczeństwa działalności Banku i za ocenę sytuacji finansowej Banku;
- 7) zapewnia zgodność działania Banku z obowiązującymi przepisami prawa;
- 8) zapewnia, że Bank prowadzi politykę służącą zarządzaniu wszystkimi istotnymi rodzajami ryzyka w działalności Banku i posiada procedury w tym zakresie;
- 9) odpowiada za opracowanie, wprowadzenie oraz aktualizację polityki zmiennych składników wynagrodzeń;
- 10) uwzględnia rezultaty badań prowadzonych przez komórkę audytu wewnętrznego oraz biegłych rewidentów przy podejmowaniu decyzji w ramach zarządzania Bankiem;
- 11) przekazuje Radzie Nadzorczej okresowe informacje przedstawiające w sposób rzetelny, przejrzysty i syntetyczny rodzaje i wielkość ryzyka w działalności Banku; jednym z elementów informacji zarządczej jest raport z realizacji apetytu na ryzyko (zaprezentowanego w postaci wskaźników ilościowych).

Do ryzyk istotnych, które podlegają szczególnemu nadzorowi, Bank zalicza:

- 1) ryzyko kredytowe,
- 2) ryzykom operacyjne,
- 3) ryzyko walutowe,
- 4) ryzyko koncentracji,
- 5) ryzyko płynności,
- 6) ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej,
- 7) ryzyko kapitałowe,
- 8) ryzyko braku zgodności.

Bank stosuje metody (modele) identyfikowania i pomiaru ryzyka związanego z jego działalnością dostosowane do profilu, skali i złożoności ryzyka, w przypadku wątpliwości w zakresie poziomu ryzyka, stosuje się podejście z zachowaniem maksymalnego stopnia ostrożności.

Częstotliwość pomiaru ryzyka dostosowana jest do wielkości oraz charakteru poszczególnych rodzajów ryzyka w działalności Banku.

Metody lub systemy pomiaru ryzyka, w szczególności ich założenia są poddawane okresowej ocenie uwzględniającej testowanie i weryfikację historyczną.

Przegląd i aktualizacja metod lub systemów pomiaru ryzyka przeprowadzane są wraz z przeglądem procedur dotyczących zarządzania ryzykiem.

Ryzyko kredytowe

Cele strategiczne w zakresie ryzyka kredytowego obejmują:

- 1) wdrożenie systemu zarządzania ryzykiem kredytowym zapewniającego stabilny rozwój optymalnego jakościowo portfela kredytowego;
- 2) dostarczanie Zarządowi Banku informacji o poziomie ryzyka kredytowego umożliwiających podejmowanie ostrożnościowych, zasadnych decyzji dotyczących działalności kredytowej Banku;
- 3) utrzymanie udziału należności zagrożonych od podmiotów sektora niefinansowego i instytucji rządowych lub samorządowych w ogólnej kwocie należności od podmiotów sektora niefinansowego i instytucji rządowych lub samorządowych na poziomie nie wyższym od 10%;
- 4) utrzymywanie jakości portfela kredytowego Banku, wyrażonej udziałem kredytów zagrożonych w kredytach ogółem na poziomie nie wyższym od 9,50%.
- 5) ograniczanie ryzyka utraty wartości aktywów, wynikającego z pozostałych (poza kredytami) aktywów Banku.

Bank realizuje cele strategiczne poprzez:

- 1) stosowanie odpowiednich standardów zawartych w regulacjach kredytowych, w szczególności dotyczących oceny zdolności kredytowej klientów Banku oraz prowadzenia monitoringu kredytów;
- 2) ustanawianie skutecznych i adekwatnych do ponoszonego ryzyka zabezpieczeń spłaty kredytów, w szczególności weryfikacja ich wartości i płynności, zarówno podczas oceny wniosku kredytowego, jak i w ramach prowadzonego monitoringu, ograniczanie ryzyka prawnego w procesie ustanawiania zabezpieczeń;
- 3) inwestowanie nadwyżek zgromadzonych środków na lokatach w Banku Zrzeszającym;
- 4) utrzymywanie w bilansie Banku głównie portfeli aktywów o charakterze bankowym,
- 5) utrzymywanie aktywów obciążonych najwyższym ryzykiem kredytowym, tj. portfela kredytów podmiotów niefinansowych na poziomie do 50% ich udziału w sumie bilansowej powiększonej o zobowiązania pozabilansowe udzielone dotyczące finansowania.

Cele strategiczne w zakresie ryzyka związanego z udzielaniem kredytów zabezpieczonych hipotecznie obejmują:

- 1) wdrożenie, weryfikację i aktualizację zasad zarządzania ryzykiem w obszarze związanym z ekspozycjami zabezpieczonymi hipotecznie, które będą uwzględniały w sposób adekwatny do skali prowadzonej działalności zapisy dobrych praktyk w zakresie zarządzania ekspozycjami kredytowymi zabezpieczonymi hipotecznie;
- 2) prowadzenie działalności w zakresie związanym z udzielaniem kredytów zabezpieczonych hipotecznie mającej na celu utrzymanie zaangażowania na nieistotnym poziomie;
- 3) utrzymywanie udziału portfela kredytów zagrożonych zabezpieczonych hipotecznie na poziomie nie wyższym od 9% całego portfela kredytów zabezpieczonych hipotecznie;

- 4) zaangażowanie się w ekspozycje kredytowe zabezpieczone hipotecznie maksymalnie do 65% ich udziału w portfelu kredytowym.

Bank realizuje cele strategiczne poprzez:

- 1) udzielanie kredytów zabezpieczonych hipotecznie, tym klientom detalicznym w przypadku których poziom relacji wydatków związanych z obsługą zobowiązań kredytowych i innych niż kredytowe zobowiązań finansowych do dochodów tych klientów (wskaźnik Dtl) nie przekracza:
  - a) 50% - w przypadku, gdy dochód klienta detalicznego nie przekracza jednego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenie w sektorze przedsiębiorstw,
  - b) 65% - w przypadku, gdy dochód klienta detalicznego przekracza poziom jednego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw,
  - c) wskaźnik wymieniony w lit. b) może ulec podwyższeniu o 5 p.p. - jeżeli długość okresu zaangażowania Banku w finansowanie ekspozycji kredytowej nie przekracza 3 lat i dochód klienta detalicznego przekracza poziom dwóch przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń w sektorze przedsiębiorstw,
- 2) stosowanie szczegółowych limitów LtV, na maksymalnym poziomie:
  - a) 80% - w przypadku ekspozycji kredytowych zabezpieczonych na nieruchomościach mieszkalnych,
  - b) 90% - w przypadku ekspozycji kredytowych zabezpieczonych na nieruchomościach mieszkalnych, gdy część ekspozycji przekraczająca 80% LtV jest odpowiednio ubezpieczona, lub kredytobiorca przedstawił dodatkowe zabezpieczenie w formie blokady środków na rachunku bankowym lub poprzez zastaw na denominowanych w złotych dłużnych papierach wartościowych Skarbu Państwa lub NBP,
  - c) w przypadku ekspozycji kredytowej zabezpieczonej na nieruchomości komercyjnej:
    - 75% lub,
    - 80% w przypadku gdy część ekspozycji przekraczająca 75% LtV jest odpowiednio ubezpieczona, lub kredytobiorca przedstawił dodatkowe zabezpieczenie w formie blokady środków na rachunku bankowym lub poprzez zastaw na denominowanych w złotych dłużnych papierach wartościowych Skarbu Państwa lub NBP;
- 3) kierowanie oferty kredytów hipotecznych głównie do klientów detalicznych i rolników, preferowanie zabezpieczeń hipotecznych w postaci gruntów rolnych, nieruchomości mieszkalnych, stosowanie maksymalnego okresu kredytowania 25 lat.

Cele strategiczne w zakresie ryzyka detalicznych ekspozycji kredytowych obejmują:

- 1) wdrożenie, weryfikację i aktualizację zasad zarządzania ryzykiem w obszarze związanym z detalicznymi ekspozycjami kredytowymi, które będą uwzględniały w sposób adekwatny do skali prowadzonej działalności zapisy dobrych praktyk w zakresie zarządzania detalicznymi ekspozycjami kredytowymi;
- 2) prowadzenie działalności w zakresie związanym z udzielaniem detalicznych ekspozycji kredytowych mającej na celu utrzymanie zaangażowania na nieistotnym poziomie;
- 3) utrzymywanie udziału portfela detalicznych ekspozycji zagrożonych na poziomie nie wyższym od 5% całego portfela detalicznych ekspozycji kredytowych.
- 4) zaangażowanie się w detaliczne ekspozycje kredytowe maksymalnie do 15% ich udziału w portfelu kredytowym.

Bank realizuje cele strategiczne poprzez:

- 1) przyjęcie maksymalnego okresu kredytowania dla detalicznych ekspozycji kredytowych na 10 lat;
- 2) udzielanie kredytów detalicznych tym klientom w przypadku których poziom relacji wydatków związanych z obsługą zobowiązań kredytowych i innych niż kredytowe zobowiązań finansowych do dochodów tych klientów (wskaźnik Dtl) nie przekracza:
  - a) 50% - w przypadku, gdy dochód klienta detalicznego nie przekracza jednego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenie w sektorze przedsiębiorstw,

- b) 65% - w przypadku, gdy dochód klienta detalicznego przekracza poziom jednego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw,
- c) wskaźnik wymieniony w lit. b) może ulec podwyższeniu o 5 p.p. - jeżeli długość okresu zaangażowania Banku w finansowanie ekspozycji kredytowej nie przekracza 3 lat i dochód klienta detalicznego przekracza poziom dwóch przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń w sektorze przedsiębiorstw.

Za obszar ryzyka kredytowego w Banku odpowiadają:

- 1) Członek Zarządu ds. Ekonomicznych i Ryzyk w zakresie nadzoru nad zarządzaniem ryzykiem kredytowym, w zakresie nadzoru nad pomiarem i monitorowaniem ryzyka kredytowego oraz w zakresie nadzoru nad pracą Zespołu Analityków Kredytowych.
- 2) Członek Zarządu ds. Handlu w zakresie nadzoru nad produktami kredytowymi i działalnością kredytową (handlową/operacyjną).

W procesie zarządzania ryzykiem kredytowym w Banku uczestniczą:

- 1. Rada Nadzorcza – która:
  - 1) w ramach pełnionego nadzoru właścicielskiego dokonuje okresowej oceny i nadzoruje wszystkie aspekty polityki zarządzania ryzykiem kredytowym w Banku;
  - 2) zatwierdza cele strategiczne w zarządzaniu ryzykiem kredytowym, zawarte w obowiązującej w Banku strategii zarządzania ryzykiem;
  - 3) podejmuje decyzje kredytowe.
- 2. Zarząd:
  - 1) zatwierdza zasady zarządzania ryzykiem kredytowym;
  - 2) wyznacza osoby odpowiedzialne za opracowanie, wprowadzenie i aktualizację zasad, o których mowa w pkt 1;
  - 3) odpowiada za skuteczność zarządzania ryzykiem kredytowym;
  - 4) podejmuje decyzje kredytowe.
- 3. Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami (Komitet ALCO), który podlega Członkowi Zarządu ds. Ekonomicznych i Ryzyk:
  - 1) opiniuje projekty Zasad zarządzania ryzykiem kredytowym oraz Polityki kredytowej;
  - 2) opiniuje metody pomiaru i oceny portfelowego ryzyka kredytowego;
  - 3) opiniuje poziom limitów dla portfelowego ryzyka kredytowego;
  - 4) monitoruje i analizuje poziom portfelowego ryzyka kredytowego występującego w Banku;
  - 5) analizuje wpływ na ryzyko kredytowe:
    - a) obecnej i przyszłej sytuacji na lokalnym rynku usług finansowych,
    - b) sytuacji ogólnogospodarczej.
- 4. Komitet Kredytowy, który podlega Członkowi Zarządu ds. Handlu:
  - 1) opiniuje wnioski kredytowe dotyczące zawierania transakcji kredytowych,
  - 2) opiniuje wnioski kredytowe dotyczące zmiany warunków umownych,
  - 3) opiniuje propozycje w zakresie klasyfikacji ekspozycji kredytowych do odpowiedniej kategorii ryzyka,
  - 4) podejmuje decyzje w zakresie klasyfikacji ekspozycji kredytowych do odpowiedniej kategorii ryzyka.
- 5. Wydział Produktów Bankowych, który podlega Członkowi Zarządu ds. Handlu:
  - 1) opracowuje politykę kredytową, z wyłączeniem polityk dotyczących procesu zarządzania ryzykiem poszczególnych portfeli,
  - 2) opracowuje, wdraża i aktualizuje regulacje produktowe dotyczące produktów bankowych i okołobankowych, w tym kredytów oraz regulacje służące ograniczaniu ryzyka kredytowego;
  - 3) przeprowadza szkolenia i warsztaty dla pracowników Banku w zakresie produktów oraz przebiegu procesu kredytowego,
  - 4) wprowadza zmiany do oprocentowania produktów kredytowych i tabeli prowizji i opłat,
  - 5) prowadzi rejestr odstępstw,

- 6) bierze udział w pracach Komitetu ALCO.
6. Wydział Handlu, który podlega Członkowi Zarządu ds. Handlu:
  - 1) realizuje strategię Banku w zakresie działalności handlowej, poprzez realizację polityki kredytowej w zakresie sprzedaży produktów,
  - 2) dysponuje środkami na działalność kredytową pochodzącymi ze źródeł zewnętrznych,
  - 3) nadzoruje systemy BIK, BIG, KRD, BIG INFOMONITOR, Bankowy Rejestr,
  - 4) tworzy, aktualizuje oraz zarządza procesami w systemie obsługi zadań i dokumentów – Novum EOD,
  - 5) bierze udział w pracach Komitetu ALCO,
  - 6) bierze udział w pracach Komitetu Kredytowego.
7. Zespół Analityków Kredytowych, który podlega Członkowi Zarządu ds. Ekonomicznych i Ryzyk:
  - 1) tworzy i aktualizuje regulacje wewnętrzne normujące proces restrukturyzacji zadłużenia, monitorowania ekspozycji kredytowych, tworzenia rezerw celowych,
  - 2) weryfikuje analizę i ocenę kredytobiorcy przed udzieleniem kredytu, pożyczki, gwarancji czy poręczenia bankowego,
  - 3) podejmuje, w ramach posiadanych uprawnień, decyzje w przedmiocie klasyfikacji ekspozycji kredytowych,
  - 4) dokonuje oceny możliwości ustalania nowych warunków spłaty zadłużeń,
  - 5) opracowuje i aktualizuje zasady dotyczące szacowania, weryfikacji oraz aktualizacji wartości zabezpieczeń,
  - 6) koordynuje proces monitorowania ekspozycji kredytowych,
  - 7) weryfikuje propozycje w zakresie restrukturyzacji zadłużenia,
  - 8) koordynuje proces przeglądu i klasyfikacji ekspozycji kredytowych,
  - 9) koordynuje proces tworzenia i rozwiązywania rezerw,
  - 10) bierze udział w pracach Komitetu Kredytowego.
8. Zespół Ryzyk Bankowych – będący komórką monitorującą ryzyko portfelowe, która podlega Członkowi Zarządu ds. Ekonomicznych i Ryzyk, wykonujący zadania związane z:
  - 1) okresowym weryfikowaniem i aktualizowaniem procedur kredytowych obejmujących zarządzanie wszystkimi aspektami ryzyka kredytowego, przygotowywaniem propozycji zmian procedur dla Zarządu;
  - 2) zapewnieniem zgodności procedur ze strategią działania Banku i strategią zarządzania ryzykiem;
  - 3) proponowaniem wysokości przyjętych limitów;
  - 4) dokonywaniem pomiaru i monitorowania ryzyka;
  - 5) sporządzaniem raportów dla Zarządu i Rady Nadzorczej;
  - 6) wydawaniem rekomendacji mających na celu kształtowanie poziomu ryzyka kredytowego Banku.
  - 7) bierze udział w pracach Komitetu ALCO,
  - 8) bierze udział w pracach Komitetu Kredytowego,
9. Zespół Wierzytelności Trudnych, który podlega Członkowi Zarządu ds. Ekonomicznych i Ryzyk:
  - 1) tworzy i aktualizuje regulacje wewnętrzne normujące proces windykacji, przejmowania aktywów za długi oraz podejmowania decyzji o spisywaniu należności Banku z tytułu niespłaconych kredytów,
  - 2) współpracuje z Oddziałami w zakresie wczesnej identyfikacji ekspozycji kredytowych, których jakość się pogarsza oraz w zakresie odzyskiwania należności,
  - 3) przygotowuje propozycje działań windykacyjnych,
  - 4) podejmuje czynności przymusowej windykacji oraz współpracuje z organami egzekucyjnymi,
  - 5) współdziała z likwidatorem lub syndykiem masy upadłościowej w przypadku podmiotów, które podlegają likwidacji bądź zgłoszone są do upadłości,
  - 6) przejmuje aktywa za długi oraz organizuje ich sprzedaż,
  - 7) prowadzi sprawy związane ze sprzedażą wierzytelności Banku,
  - 8) wykonuje czynności w celu zapewnienia zgodności działań Banku z przepisami prawa oraz przyjętymi standardami,

- 9) bierze udział w pracach Komitetu Kredytowego,
  - 10) wprowadza i pozyskuje dane z systemu AMRON.
10. Oddziały Banku, będące Komórką zarządzającą, które podlegają Członkowi Zarządu ds. Handlu, odpowiadają w szczególności za:
- 1) pozyskiwanie klientów (z uwzględnieniem identyfikacji podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie),
  - 2) gromadzenie dokumentacji kredytowej do wniosku o kredyt (z uwzględnieniem identyfikacji podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie),
  - 3) weryfikację danych o klientach (z uwzględnieniem identyfikacji podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie),
  - 4) poprawność dokonanej analizy zdolności kredytowej oraz oceny zabezpieczeń i wydanie odpowiedniej propozycji decyzji kredytowej;
  - 5) podejmowanie decyzji kredytowych zgodnie z kompetencjami;
  - 6) przygotowanie umów kredytowych;
  - 7) uruchamianie kredytów;
  - 8) propozycję klasyfikacji ekspozycji kredytowych lub decyzję dotyczącą klasyfikacji ekspozycji kredytowych w ramach posiadanych kompetencji;
  - 9) zgłaszanie propozycji w zakresie restrukturyzacji zadłużenia,
  - 10) administrowanie ekspozycjami kredytowymi;
  - 11) badanie terminowości spłaty kredytu oraz ocenę sytuacji ekonomiczno – finansowej kredytobiorcy;
  - 12) bieżący kontakt z klientem.

Proces zarządzania ryzykiem portfela kredytowego obejmuje m.in. identyfikację i pomiar ryzyka poprzez:

- a) ocenę struktury podmiotowej, rodzajowej i jakościowej portfela kredytowego,
- b) ocenę poziomu kredytów zagrożonych w kredytach ogółem, ocenę jakości portfela kredytowego (badanie udziału portfeli kredytów zagrożonych ogólnie oraz w poszczególnych segmentach klientów, branżach, regionach itp.),
- c) ocenę wielkości salda rezerw celowych w porównaniu z wielkością wyniku na działalności bankowej i wielkością wyniku finansowego brutto Banku,
- d) ocenę stopnia pokrycia rezerwami celowymi kredytów zagrożonych,
- e) ocenę wartości odzysku z zabezpieczeń oraz poziomu pokrycia kredytów zabezpieczeniami,
- f) monitorowania kredytów zagrożonych, ich struktury, czynników ryzyka,
- g) analizę ryzyka wynikającego z zaangażowań wobec podmiotów, o których mowa w art. 79a ustawy Prawo bankowe,
- h) analizę ryzyka kredytowego z tytułu koncentracji:
  - w jeden podmiot lub grupę powiązanych klientów,
  - w ten sam sektor gospodarczy,
  - w ten sam region geograficzny,
  - w ten sam rodzaj zabezpieczenia,
- i) przeprowadzaniu testów warunków skrajnych portfela kredytowego;
- j) monitorowanie i kontrolę stopnia wykorzystania wprowadzonych limitów;
- k) monitorowanie skuteczności działań windykacyjnych;
- l) ustalenie adekwatnego do potrzeb systemu informacji zarządczej;
- m) stosowanie odpowiednich mechanizmów kontrolnych poprzez:

- opracowanie i przyjęcie do stosowania procedur służących zarządzaniu ryzykiem wynikającym z określonych portfeli kredytowych, w tym dotyczących:
  - zarządzania ryzykiem koncentracji,
  - zarządzania ryzykiem ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie,
  - zarządzania ryzykiem ekspozycji detalicznych,
- stosowanie limitów koncentracji zaangażowań,
- badanie stopnia przestrzegania wprowadzonych standardów postępowania.

System informacji zarządczej z zakresu ryzyka DEK zawiera m.in. dane na temat:

- 1) skali zaangażowania Banku w DEK;
- 2) poziomu i struktury portfela DEK;
- 3) stopnia przestrzegania przyjętych limitów;
- 4) poziomu i struktury portfela DEK zagrożonych oraz poziomu utworzonych rezerw celowych;
- 5) skali odstępstw od przyjętych standardów kredytowania (wraz z analizą całego portfela kredytowego);
- 6) wyników testów warunków skrajnych;
- 7) wyników działań windykacyjnych w zakresie DEK (wraz z analizą całego portfela kredytowego).

System informacji zarządczej z zakresu ryzyka EKZH zawiera m.in. dane na temat:

- 1) skali zaangażowania Banku w EKZH;
- 2) struktury portfela EKZH;
- 3) stopnia przestrzegania przyjętych limitów;
- 4) struktury jakościowej portfela EKZH oraz poziomu utworzonych rezerw celowych;
- 5) stopnia pokrycia EKZH zabezpieczeniami;
- 6) wyników testów warunków skrajnych;
- 7) oceny ryzyka związanego z finansowaniem długoterminowych aktywów.

Ryzyko koncentracji

Cele strategiczne w zakresie ryzyka koncentracji obejmują:

- 1) utrzymywanie umiarkowanie zdywersyfikowanego portfela kredytowego w zakresie uwarunkowanym terenem działania Banku;
- 2) bezwzględne przestrzeganie limitów koncentracji zaangażowań określonych w ustawie Prawo bankowe.

Bank realizuje cele strategiczne poprzez:

- 1) angażowanie się Banku w branże, w których obsłudze Bank posiada wieloletnie doświadczenie;
- 2) ograniczenie kredytowania klientów, których zaangażowanie w Banku wyniosłoby 10% funduszy własnych;
- 3) ograniczanie ryzyka koncentracji w ten sam rodzaj zabezpieczenia w postaci hipoteki poprzez opracowanie i stosowanie odpowiednich standardów postępowania dotyczących zarządzania ryzykiem ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie;

Proces zarządzania ryzykiem koncentracji odbywa się na wielu szczeblach struktury organizacyjnej Banku; na działania te składają się:

- 1) ustalenie i kontrola profilu ryzyka koncentracji;
- 2) kontrola poziomu wykorzystania limitów na ryzyko koncentracji na etapie analizy wniosku.

Organizacja procesu zarządzania ryzykiem koncentracji została uregulowana w obowiązujących w Banku zasadach zarządzania ryzykiem kredytowym.

Badanie ryzyka koncentracji obejmuje:

- 1) zestawienie ekspozycji kredytowych w podziale na branże, regiony geograficzne i rodzaj zabezpieczenia,
- 2) analizę poziomu i wykorzystania wszystkich limitów,
- 3) zestawienie dużych zaangażowań oraz odniesienie ich do uznanego kapitału Banku,
- 4) udział znaczących, indywidualnie istotnych i dużych zaangażowań w portfelu kredytowym ogółem,
- 5) udział zaangażowań zagrożonych znaczących, indywidualnie istotnych i dużych w portfelu zaangażowań znaczących, indywidualnie istotnych i dużych,
- 6) informację o 10 największych podmiotach zakwalifikowanych do znaczących zaangażowań obejmujących poziom ekspozycji kredytowych w grupie podmiotów gospodarczych (dla ekspozycji obliczonych wg wartości nominalnej kapitału + zobowiązania pozabilansowe),
- 7) informację o 3 największych podmiotach zakwalifikowanych do znaczących zaangażowań obejmujących poziom ekspozycji kredytowych w grupie podmiotów samorządowych (dla ekspozycji obliczonych wg wartości nominalnej kapitału + zobowiązania pozabilansowe),
- 8) informację o 10 największych podmiotach zagrożonych (dla ekspozycji obliczonych wg wartości nominalnej kapitału),
- 9) testy warunków skrajnych.

Ryzyko płynności

Cele strategiczne w zakresie ryzyka płynności obejmują:

- 1) zapewnienie finansowania aktywów i terminowego wykonywania zobowiązań w toku normalnej działalności Banku lub w innych warunkach, które można przewidzieć, bez konieczności poniesienia straty;
- 2) zapobieganie powstania sytuacji kryzysowej, zwłaszcza z powodu czynników wewnątrzbankowych oraz posiadanie aktualnego i skutecznego planu awaryjnego na wypadek wystąpienia takiej sytuacji;
- 3) utrzymywanie przez Bank aktywów nieobciążonych na minimalnym poziomie stanowiącym zabezpieczenie na wypadek zrealizowania się scenariuszy warunków skrajnych w „horyzoncie przeżycia” wynoszącym 30 dni.

Bank realizuje cele strategiczne poprzez:

- 1) realizowanie strategii finansowania;
- 2) pozyskiwanie depozytów o możliwie długich terminach wymagalności, tak aby Bank mógł otwierać po stronie aktywnej pozycje o dłuższym horyzoncie czasowym;
- 3) utrzymywanie na bezpiecznym poziomie nadzorczych miar płynności, przy jednoczesnym minimalizowaniu kosztów z tym związanych;
- 4) utrzymywanie wymogu pokrycia płynności (wskaźnik LCR) oraz stabilnego finansowania (wskaźnik NSFR) na wymaganym przepisami prawa poziomie;
- 5) finansowanie na bezpiecznym poziomie kredytów powiększonych o majątek trwały przez depozyty powiększone o fundusze własne;
- 6) utrzymywanie płynnościowej struktury bilansu na poziomie zapewniającym pokrycie aktywami zobowiązań w okresie do 1 roku oraz posiadanie wystarczającej wielkości pasywów do sfinansowania aktywów w okresie powyżej 1 roku;

- 7) zapewnienie globalnej wypłacalności Banku, oznaczającej posiadanie skumulowanej luki płynności (bez uwzględnienia zobowiązań pozabilansowych udzielonych i otrzymanych) na poziomie minimum 1;
- 8) dążenie do podnoszenia stabilności źródeł finansowania głównie poprzez pozyskiwanie środków od gospodarstw domowych po akceptowalnej cenie;
- 9) identyfikacja wszelkich zagrożeń związanych z ryzykiem utraty płynności w zależności od stwierdzonego charakteru zagrożenia postępowanie według procedur awaryjnych określonych w obowiązujących w Banku zasadach zarządzania ryzykiem płynności.

Bank przyjmuje następującą strategię finansowania:

- 1) głównym źródłem finansowania działalności Banku są depozyty podmiotów niefinansowych i instytucji rządowych oraz samorządowych, ich łączna kwota powinna stanowić co najmniej 80% pasywów ogółem;
- 2) Bank posiada i aktualizuje w okresach rocznych plan pozyskania i utrzymywania depozytów;
- 3) Bank dostosowuje skalę działania do możliwości zapewnienia stabilnego finansowania;
- 4) Bank zakłada możliwość pozyskiwania dodatkowych środków z Banku Zrzeszającego na zasadach i w zakresie możliwości Banku Zrzeszającego;
- 5) w sytuacji awaryjnej, dodatkowym źródłem finansowania mogą być środki uzyskane w ramach Minimum Depozytowego lub Funduszu Pomocowego na zasadach określonych w Umowie Systemu Ochrony SGB.

Proces zarządzania ryzykiem płynności:

1. Rada Nadzorcza – która:
  - 1) w ramach pełnionego nadzoru właścicielskiego dokonuje okresowej oceny i nadzoruje wszystkie aspekty polityki zarządzania ryzykiem płynności w Banku;
  - 2) zatwierdza cele strategiczne w zarządzaniu ryzykiem płynności, zawarte w obowiązującej w Banku „Strategii zarządzania ryzykiem w Rejonowym Banku Spółdzielczym w Lututowie”;
  - 3) ocenia adekwatność i skuteczność systemu zarządzania ryzykiem płynności na podstawie okresowej, syntetycznej informacji na temat poziomu ryzyka, na jakie narażony jest Bank.
2. Zarząd:
  - 1) zapewnia skuteczne działanie systemu zarządzania ryzykiem płynności;
  - 2) zatwierdza zasady zarządzania ryzykiem płynności;
  - 3) wyznacza osoby odpowiedzialne za opracowanie, wprowadzenie i aktualizację zasad, o których mowa w pkt 2;
  - 4) odpowiada za utrzymanie ryzyka płynności na poziomie nie przekraczającym poziomu akceptowalnego przez Radę Nadzorczą, wyrażonego apetytem i tolerancją na ryzyko.
3. Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami – Komitet ALCO, który:
  - 1) opiniuje niniejszą procedurę;
  - 2) opiniuje poziom limitów;
  - 3) identyfikuje potrzeby zmian w polityce płynnościowej Banku;
  - 4) wydaje rekomendacje dla komórki zarządzającej mające na celu właściwe kształtowanie poziomu ryzyka płynności Banku;
  - 5) ocenia poziom ryzyka płynności Banku i wydaje rekomendacje Zarządowi.
4. Zespół Ryzyk Bankowych – będący komórką monitorującą ryzyko płynności, która podlega członkowi Zarządu ds. Ekonomicznych i Ryzyk, wykonujący zadania związane z:
  - 1) okresowym weryfikowaniem i aktualizowaniem niniejszej procedury oraz przygotowywaniem propozycji zmian procedury dla Zarządu, w tym weryfikowaniem i aktualizowaniem metod pomiaru ryzyka płynności oraz poziomu limitów;
  - 2) zapewnieniem zgodności niniejszej procedury ze strategią działania Banku i strategią zarządzania ryzykiem;
  - 3) proponowaniem wysokości przyjętych limitów;
  - 4) dokonywaniem pomiaru i monitorowaniem poziomu ryzyka, w tym płynności średnio

- i długoterminowej, przeprowadzaniem testów warunków skrajnych, pogłębioną analizą płynności długoterminowej;
- 5) analizą wskaźników służących ocenie poziomu ryzyka płynności;
  - 6) monitorowaniem stopnia wykorzystania limitów,
  - 7) wyznaczaniem nadzorczych miar płynności oraz wskaźników LCR i wewnętrznego NSFR;
  - 8) oceną nowych produktów bankowych w zakresie potencjalnego wpływu na ryzyko płynności,
  - 9) opracowywaniem scenariuszy sytuacji kryzysowych;
  - 10) sporządzaniem raportów dla Zarządu i Rady Nadzorczej.
5. Główny Księgowy wykonuje zadania związane z :
    - 1) optymalnym zarządzaniem środkami Banku oraz wywiązywaniem się Banku z zawartych umów, w tym zagospodarowywaniem nadwyżek środków;
    - 2) oceną przestrzegania wyznaczonych limitów gotówki w kasach i skarbcach Banku.
  6. Zespół Rozliczeń wykonuje zadania związane z:
    - 1) sporządzaniem rzeczywistych i planowanych przepływów środków pieniężnych;
    - 2) sporządzaniem sprawozdania w zakresie przekroczeń limitów pogotowia kasowego;
    - 3) oceną poziomu lokat overnight zakładanych automatycznie.
  7. Wydział Handlu wykonuje zadania związane z:
    - 1) sporządzaniem „Planu pozyskania i utrzymania środków uznawanych przez Bank za stabilne źródło finansowania”;
    - 2) sporządzaniem analizy stopnia realizacji „Planu pozyskania i utrzymania środków uznawanych przez Bank za stabilne źródło finansowania”;
    - 3) ustalaniem (szacowaniem) poziomu planowanych do wypłaty transz kredytowych, oraz planowanych umów, które zostaną zawarte i uruchomione w nadchodzącym miesiącu.
  8. Wydział Produktów Bankowych wykonuje zadania związane z:
    - 1) Sporządzeniem wykazu kredytów do ewentualnej odsprzedaży na potrzeby Planu awaryjnego;
  9. Oddziały Banku wykonują zadania związane z:
    - 1) przekazywaniem do Zespołu Rozliczeń informacji niezbędnych do sporządzania prognozy przepływów pieniężnych;
    - 2) kontrolą i utrzymywaniem limitów kasowych.

System informacji zarządczej z zakresu ryzyka płynności zawiera m.in. dane na temat:

- 1) struktury i stabilności źródeł finansowania działalności Banku, ze szczególnym uwzględnieniem depozytów;
- 2) stopnia niedopasowania terminów płatności pozycji bilansowych i pozabilansowych;
- 3) wpływu pozycji pozabilansowych na poziom ryzyka płynności;
- 4) analizy wskaźników płynności;
- 5) ryzyka związanego z płynnością długoterminową;
- 6) wyników testów warunków skrajnych;
- 7) stopnia przestrzegania limitów.

Ryzyko stopy procentowej

Cele strategiczne w zakresie ryzyka stopy procentowej obejmują:

- 1) maksymalizacja wyniku odsetkowego w warunkach zmienności rynkowych stóp procentowych;
- 2) ograniczanie negatywnego wpływu zmian stóp procentowych poprzez doskonalenie narzędzi pomiaru i odpowiednie kształtowanie struktury aktywów i pasywów wrażliwych na zmiany stóp procentowych;
- 3) utrzymywanie poziomu ryzyka w ramach ustanowionych limitów opisanych w wewnętrznej procedurze dotyczącej zasad zarządzania ryzykiem stopy procentowej.

Bank realizuje cele strategiczne poprzez:

- 1) ograniczenie ryzyka stopy procentowej tylko do portfela bankowego i tylko do pozycji wynikających z produktów bilansowych;

- 2) ograniczenie kwoty pozycji aktywów wrażliwych na zmiany stóp procentowych z terminami przeszacowania powyżej 1 roku do maksymalnie 1% sumy bilansowej oraz ograniczanie kwoty pozycji pasywów wrażliwych na zmiany stóp procentowych z terminami przeszacowania powyżej 1 roku do maksymalnie 1% sumy bilansowej;
- 3) zmniejszanie ryzyka bazowego poprzez:
  - a) stosowanie dla produktów klientowskich stóp bazowych w postaci stawek własnych Banku (w zakresie przewidzianym w przepisach prawa oraz zapewniającym zachowanie pozycji konkurencyjnej Banku) - zwłaszcza dla aktywów wrażliwych,
  - b) sukcesywne wprowadzanie nowych produktów depozytowych, których oprocentowanie uzależnione byłoby od stawek rynkowych (stóp rynku międzybankowego);
- 4) ograniczanie ryzyka opcji klienta poprzez stosowanie sankcji za opcję, zwłaszcza dla możliwości zerwania depozytu przed umownym terminem.

W procesie zarządzania ryzykiem stopy procentowej uczestniczą w podanym zakresie:

1. Rada Nadzorcza:
  - a) w ramach pełnionego nadzoru właścicielskiego dokonuje okresowej oceny i nadzoruje wszystkie aspekty polityki zarządzania ryzykiem stopy procentowej w Banku;
  - b) zatwierdza cele strategiczne w zarządzaniu ryzykiem stopy procentowej, zawarte w obowiązującej w Banku strategii zarządzania ryzykiem;
  - c) ocenia adekwatność i skuteczność systemu zarządzania ryzykiem stopy procentowej na podstawie okresowej, syntetycznej informacji na temat poziomu ryzyka, na jakie narażony jest Bank.
2. Zarząd Banku:
  - a) zapewnia skuteczne działanie systemu zarządzania ryzykiem stopy procentowej,
  - b) zatwierdza zasady zarządzania ryzykiem stopy procentowej,
  - c) wyznacza osoby odpowiedzialne za opracowanie, wprowadzenie i aktualizację powyższych zasad,
  - d) odpowiada za utrzymanie ryzyka stopy procentowej na poziomie nie przekraczającym poziomu akceptowalnego przez Radę Nadzorczą.
3. Komitet ALCO:
  - a) opiniuje zasady zarządzania ryzykiem stopy procentowej,
  - b) opiniuje poziom limitów,
  - c) identyfikuje potrzeby zmian w polityce zarządzania ryzykiem stopy procentowej Banku,
  - d) wydaje rekomendacje dla komórki zarządzającej mające na celu właściwe kształtowanie poziomu ryzyka stopy procentowej Banku,
  - e) ocenia poziom ryzyka stopy procentowej Banku i wydaje rekomendacje Zarządowi,
  - f) składa propozycję zmian poziomu stóp procentowych Banku lub rodzaju stóp referencyjnych.
4. Wydział Produktów Bankowych w zakresie:
  - a) składania i przygotowywania propozycji zmian oprocentowania depozytów i kredytów,
  - b) dokonywania analizy oprocentowania produktów bankowych na tle oferty banków komercyjnych.
5. Główny Księgowy w zakresie:
  - a) lokowania środków w Banku Zrzeszającym.

6. Jednostki organizacyjne w zakresie:
  - a) przyjmowania depozytów i udzielania kredytów,
  - b) ustalania w ramach posiadanych pełnomocnictw indywidualnego oprocentowania depozytów i kredytów.
7. Zespół Ryzyk Bankowych wykonuje zadania związane z identyfikowaniem, pomiarem, monitorowaniem i kontrolowaniem poziomu ryzyka stopy procentowej w Banku oraz związane z kontrolą zależności pomiędzy ryzykiem stopy procentowej a innymi ryzykami bankowymi.
8. Oceny bieżącego i planowanego poziomu ryzyka stopy procentowej Banku dokonuje Zarząd i Komitet ALCO.

Analiza ryzyka stopy procentowej sporządzana co miesiąc przez komórkę monitorującą obejmuje w szczególności następujące elementy:

- 1) struktury bilansu Banku z punktu narażenia na ryzyko stopy procentowej,
- 2) stopień niedopasowania terminów przeszacowania aktywów i pasywów wrażliwych na ryzyko stopy procentowej w podziale na poszczególne stopy referencyjne,
- 3) poziom ryzyka przeszacowania,
- 4) poziom ryzyka bazowego,
- 5) poziom ryzyka krzywej dochodowości,
- 6) poziom ryzyka opcji klienta,
- 7) analizę wskaźnikową,
- 8) powiązanie z innymi rodzajami ryzyka,
- 9) wyniki testów warunków skrajnych,
- 10) stopień realizacji i przestrzegania limitów.

Ryzyko walutowe

Cele strategiczne w zakresie działalności walutowej obejmują:

- 1) obsługę klientów Banku w zakresie posiadanych uprawnień walutowych;
- 2) zapewnienie klientom Banku kompleksowej obsługi w zakresie prowadzenia rachunków walutowych bieżących i terminowych, obsługi kasowej, realizacji przelewów otrzymywanych i wysyłanych za granicę oraz wykonywania innych czynności obrotu dewizowego za pośrednictwem banku zrzeczającego;
- 3) minimalizowanie ryzyka walutowego.

Bank realizuje cele strategiczne poprzez:

- 1) dążenie do utrzymania domkniętych indywidualnych pozycji walutowych, tak aby pozycja walutowa całkowita nie przekroczyła 2% funduszy własnych Banku;
- 2) prowadzenie transakcji wymiany walut z bankiem zrzeczającym polegających na zagospodarowywaniu nadwyżek środków walutowych oraz domykaniu otwartych pozycji walutowych Banku; transakcje walutowe nie mają charakteru spekulacyjnego;
- 3) utrzymywanie relatywnie wysokiego poziomu aktywów płynnych w walutach obcych;
- 4) podnoszenie kwalifikacji kadry oraz ścisłą współpracę w tym zakresie z bankiem zrzeczającym;
- 5) niedokonywanie transakcji w walutach niewymienialnych.

W procesie zarządzania ryzykiem walutowym w Banku uczestniczą:

1. Rada Nadzorcza – która:
  - 1) w ramach pełnionego nadzoru właścicielskiego dokonuje okresowej oceny i nadzoruje wszystkie aspekty polityki zarządzania ryzykiem walutowym w Banku;
  - 2) zatwierdza cele strategiczne w zarządzaniu ryzykiem walutowym, zawarte w obowiązującej w Banku strategii zarządzania ryzykiem;

- 3) ocenia adekwatność i skuteczność systemu zarządzania ryzykiem walutowym na podstawie okresowej, syntetycznej informacji na temat poziomu ryzyka, na jakie narażony jest Bank.
2. Zarząd:
  - 1) zapewnia skuteczne działanie systemu zarządzania ryzykiem walutowym;
  - 2) zatwierdza zasady zarządzania ryzykiem walutowym;
  - 3) wyznacza osoby odpowiedzialne za opracowanie, wprowadzenie i aktualizację zasad zarządzania ryzykiem walutowym;
  - 4) odpowiada za utrzymanie ryzyka walutowego na poziomie nie przekraczającym poziomu akceptowalnego przez Radę Nadzorczą.
3. Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami (Komitet ALCO), który:
  - 1) opiniuje niniejszą procedurę;
  - 2) opiniuje poziom limitów;
  - 3) identyfikuje potrzeby zmian w polityce zarządzania ryzykiem walutowym Banku;
  - 4) ocenia poziom ryzyka walutowego Banku i wydaje rekomendacje Zarządowi.
4. Zadania Komórki Zarządzającej wykonują w szczególności:
  - 1) Główny Księgowy w zakresie:
    - a) zarządzania płynnością walutową,
    - b) zarządzanie rachunkami walutowymi nostro Banku w Banku Zrzeszającym,
    - c) lokowania nadwyżek środków walutowych,
    - d) przestrzegania limitów związanych z kupnem lub sprzedażą walut obcych,
    - e) ustalania kursów dla rozliczeń gotówkowych,
    - f) utrzymywania pozycji walutowych na poziomie zgodnym z obowiązującymi limitami,
    - g) kształtowanie polityki kursów walutowych Banku,
    - h) współpracę z instytucjami zewnętrznymi.
  - 2) Zespół Rozliczeń w zakresie:
    - a) obsługi transakcji walutowych,
    - b) archiwizowania tabel kursowych.
  - 3) Wydział Produktów Bankowych w zakresie:
    - a) opracowywania i wdrażania regulacji dotyczących działalności dewizowej.
  - 4) Jednostki organizacyjne Banku w zakresie:
    - a) przyjmowania depozytów
5. Komórka monitorująca odpowiada za:
  - 1) zarządzanie ryzykiem walutowym,
  - 2) przestrzeganie limitów w zakresie ryzyka walutowego,
  - 3) wyliczanie bieżącej pozycji walutowej Banku,
  - 4) monitorowanie i prognozowanie pozycji walutowej Banku,
  - 5) opracowywanie i wdrażanie regulacji dotyczących zarządzania ryzykiem walutowym,
  - 6) kontrolowanie obowiązujących limitów,
  - 7) raportowanie w zakresie poziomu ryzyka walutowego dla Komitetu ALCO, Zarządu i Rady Nadzorczej.

Ryzyko operacyjne

Celem strategicznym w zakresie ryzyka operacyjnego jest:

- 1) optymalizacja efektywności gospodarowania poprzez zapobieganie i minimalizowanie strat operacyjnych oraz wyeliminowanie przyczyn ich powstawania, racjonalizacja kosztów, jak również zwiększenie szybkości oraz adekwatności reakcji Banku na zdarzenia od niego niezależne,
- 2) wdrożenie efektywnej struktury zarządzania ryzykiem operacyjnym, w tym określenie ról i odpowiedzialności w zakresie zarządzania ryzykiem operacyjnym.

Realizacja strategii:

Zarządzanie ryzykiem operacyjnym odnosi się do:

- 1) struktury organizacyjnej Banku oraz jej adekwatności do realizacji strategicznych celów Banku,
- 2) czynności wykonywanych przez pracowników Banku,
- 3) adekwatności kwalifikacji pracowników oraz ich rozwoju do potrzeb Banku,
- 4) zatrudnienia, bezpieczeństwa i higieny pracy,
- 5) przeciwdziałanie dyskryminacji pracowników m.in. ze względu na wiek, płeć, przekonania, przynależność do partii politycznej, organizacji i związków zawodowych,
- 6) ubezpieczeń oraz odszkodowań,
- 7) zapobiegania działalności przestępczej pracowników, klientów oraz innych osób na szkodę Banku,
- 8) procesów realizowanych przez kanały dystrybucji produktów (tradycyjne i elektroniczne) wykorzystywanych przez Bank,
- 9) bezpieczeństwa fizycznego jak i informatycznego Banku,
- 10) zdarzeń dotyczących zaburzeń pracy systemów teleinformatycznych i informacyjnych,
- 11) ochrony zasobów informacyjnych i informacji,
- 12) braku możliwości prowadzenia działalności przez Banku lub poniesienia strat w wyniku zdarzeń nadzwyczajnych,
- 13) planów wdrożenia nowych technologii teleinformatycznych,
- 14) postępowania w sytuacjach zagrożenia bieżącego funkcjonowania Banku,
- 15) zdarzeń, których skutki dotyczą Bank, natomiast ich przyczyny znajdują się poza jego bezpośrednią kontrolą,
- 16) usług świadczonych w ramach współpracy Banku z kontrahentami na podstawie umów o wykonywanie czynności należących do zakresu działania Banku oraz innych umów,
- 17) adekwatności polityki i praktyki ubezpieczeniowej Banku w relacji do ponoszonego ryzyka.
- 18) nowych i istniejących produktów, projektów oraz procesów.

Zarządzanie ryzykiem operacyjnym jest adekwatne do poziomu generowanego ryzyka oraz uwzględnia:

- 1) specyfikę i złożoność wykonywanych czynności generujących ryzyko operacyjne,
- 2) realizowane procesy biznesowe,
- 3) rozproszenie geograficzne jednostek organizacyjnych Banku,
- 4) liczbę oraz wartość dokonywanych i przetwarzanych transakcji,
- 5) funkcjonowanie systemów informatycznych,
- 6) posiadane mechanizmy kontroli i ochrony.

Bieżące zarządzanie ryzykiem operacyjnym polega na:

- 1) zapobieganiu zdarzeniom operacyjnym powstającym w bieżącej działalności Banku, w procesach wewnętrznych oraz systemach przy zastosowaniu mechanizmów kontrolnych adekwatnych do skali generowanego ryzyka,
- 2) podejmowaniu działań zmierzających do ograniczenia liczby i skali występujących zagrożeń w przypadku przekroczenia akceptowanego poziomu,
- 3) likwidowaniu negatywnych skutków zdarzeń operacyjnych,
- 4) rejestrowaniu danych o zdarzeniach operacyjnych i poniesionych stratach operacyjnych w programie Novum Bank Enterprise NOE.

Proces zarządzania ryzykiem operacyjnym w Banku obejmuje:

- 1) identyfikację procesów, a w ich ramach:
  - a) krytycznych procesów biznesowych,
  - b) procesów kluczowych,
- 2) identyfikację ryzyka,
- 3) pomiar i ocenę ryzyka,
- 4) stosowanie narzędzi redukcji ryzyka,
- 5) monitorowanie ryzyka, w tym:
  - a) raportowanie zdarzeń operacyjnych,
  - b) raportowanie strat operacyjnych,
  - c) monitorowanie poziomu wyznaczonych limitów wewnętrznych,
  - d) analizę kluczowych wskaźników ryzyka (KRI).

Organizacja procesu zarządzania ryzykiem operacyjnym:

Rada Nadzorcza w procesie zarządzania ryzykiem operacyjnym:

- 1) w ramach pełnionego nadzoru właścicielskiego dokonuje okresowej oceny i nadzoruje wszystkie aspekty polityki zarządzania ryzykiem operacyjnym w Banku;
- 2) zapewnia, że Zarząd posiada wiedzę i umiejętności niezbędne do realizacji strategii zarządzania ryzykiem operacyjnym w tym również weryfikuje kompetencje Zarządu w tym zakresie;
- 3) jest świadoma profilu ryzyka operacyjnego występującego w Banku.

Zarząd zapewnia skuteczność systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym poprzez jego regularne przeglądy, a zwłaszcza:

- 1) odpowiada za opracowanie i wdrożenie strategii i zasad zarządzania ryzykiem operacyjnym oraz dokonywanie ich regularnych przeglądów;
- 2) zapewnia odpowiednie warunki organizacyjne i techniczne oraz zasoby odpowiadające bieżącym i przyszłym wymaganiom Banku;
- 3) zapewnia funkcjonowanie systemu zarządzania zasobami ludzkimi;
- 4) zapewnia funkcjonowanie kultury organizacyjnej, w której nacisk położony jest na efektywne zarządzanie ryzykiem operacyjnym, przestrzeganie procedur oraz stosowanie ustalonych reguł postępowania, w tym nienarażanie Banku na utratę reputacji;
- 5) odpowiada za oszacowanie i utrzymywanie ryzyka operacyjnego na określonym poziomie;
- 6) odpowiada za realizację procesu kontroli ryzyka operacyjnego nadzorując zakres i częstotliwość kontroli wewnętrznej w celu zapewnienia jej adekwatności do profilu ryzyka operacyjnego Banku.

Jednostki/komórki organizacyjne w zakresie wykonywanych zadań:

- 1) identyfikują i oceniają ryzyko operacyjne, w tym ryzyko w zakresie bezpieczeństwa środowiska teleinformatycznego powstające we wszystkich produktach, prowadzonych projektach, procesach oraz systemach występujących w danej jednostce/komórce organizacyjnej Banku,
- 2) wykonują pogłębioną analizę ryzyka występującego w procesach kluczowych i krytycznych procesach biznesowych,
- 3) podejmują działania zmierzające do minimalizowania ryzyka operacyjnego w ramach nadzorowanych produktów, procesów i systemów,
- 4) monitorują poziom ryzyka operacyjnego, w tym w zakresie bezpieczeństwa środowiska teleinformatycznego,
- 5) bieżąco zarządzają ryzykiem operacyjnym,
- 6) udostępniają dane niezbędne do badania KRI,

- 7) przestrzegają limitów w zakresie wykonywanych zadań,
- 8) odpowiadają za systemy limitów i wartości progowych zapewniających utrzymywanie ryzyka operacyjnego Banku na poziomie nie zagrażającym bezpieczeństwu jego funkcjonowania,
- 9) przygotowują na Komitet ALCO okresowe informacje określone w załączniku do regulaminu funkcjonowania Komitetu ALCO,
- 10) identyfikują, oceniają i rejestrują zdarzenia i straty operacyjne oraz ich skutki,
- 11) realizują postanowienia zawarte w planach utrzymania ciągłości działania.

Zespół Ryzyk Bankowych odpowiedzialny jest za monitorowanie ryzyka operacyjnego oraz koordynowanie wykonywanych w Banku zadań z zakresu tego ryzyka.

Zespół Ryzyk Bankowych odpowiada za:

- 1) opracowanie i wdrożenie wewnętrznych metod oceny ryzyka operacyjnego,
- 2) określenie (w miarę potrzeb) jednolitego wzoru arkusza służącego do dokonania samooceny ryzyka operacyjnego,
- 3) monitorowanie procesu zarządzania ryzykiem operacyjnym w Banku,
- 4) gromadzenie danych o zidentyfikowanym ryzyku,
- 5) gromadzenie danych i raportów o zdarzeniach i stratach operacyjnych,
- 6) analizę, monitorowanie i raportowanie KRI,
- 7) proponowanie limitów na ryzyko operacyjne,
- 8) monitorowanie przestrzegania limitów na ryzyko operacyjne w skali całego Banku,
- 9) określenie procedur postępowania w przypadku przekroczenia limitów na ryzyko operacyjne,
- 10) obliczanie kapitału wewnętrznego na ryzyko operacyjne,

Ponadto Zespół Ryzyk Bankowych w ramach swoich obowiązków:

- 1) przygotowuje raporty z zakresu ryzyka operacyjnego dla Zarządu Banku, Rady Nadzorczej, Komitetu ALCO, a w miarę potrzeby, dla innych komitetów, zespołów czy jednostek/komórek organizacyjnych Banku,
- 2) wspomaga jednostki/komórki organizacyjne Banku w organizowaniu procesu zarządzania ryzykiem operacyjnym,
- 3) monitoruje przepisy zewnętrzne związane z zarządzaniem ryzykiem operacyjnym,
- 4) czuwa nad aktualizacją regulacji wewnętrznych związanych z zarządzaniem ryzykiem operacyjnym w Banku.

W Banku działa Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami – Komitet ALCO. Komitet ALCO pełni funkcje analityczne, doradcze i wspomagające w stosunku do Zarządu w obszarze zarządzania ryzykiem operacyjnym.

Komitet dokonuje weryfikacji wyników samooceny ryzyka operacyjnego, zwłaszcza oceny poziomu ryzyka, dokonanej przez jednostki organizacyjne Banku.

Komitet ALCO otrzymuje na bieżąco raport zdarzeń ryzyka operacyjnego, w tym związanych z bezpieczeństwem środowiska teleinformatycznego,

Szczegółowy skład i kompetencje Komitetu ALCO określa Zarząd.

Efektywna identyfikacja ryzyka obejmuje wszystkie istotne obszary działalności Banku, tj.:

- 1) jednostki biznesowe;
- 2) systemy;
- 3) procesy;
- 4) produkty.

Identyfikacja uwzględnia wpływ:

- 1) czynników wewnętrznych, tj.:
  - a) struktury organizacyjnej banku,
  - b) specyfiki działalności banku,
  - c) użytkowanych systemów informatycznych,
  - d) struktury klientów banku,
  - e) skarg od klientów banku,
  - f) jakości i rotacji kadr,
  - g) zmian organizacyjnych,

- h) istniejących podatności środowiska teleinformatycznego,
- i) planowania istotnych zmian w systemach informatycznych,
- j) wdrożenia nowych technologii;
- 2) czynników zewnętrznych (otoczenia banku), tj.:
  - a) politycznych,
  - b) prawnych,
  - c) socjodemograficznych,
  - d) konkurencji,
  - e) zmian technologicznych.

Do skutecznej identyfikacji i pomiaru ryzyka bank wykorzystuje następujące narzędzia identyfikacji czynników ryzyka:

- 1) rejestr zdarzeń i strat operacyjnych;
- 2) rejestr skarg i reklamacji klientów banku;
- 3) wyniki testów (PCD, planów awaryjnych);
- 4) dokumentów z audytu wewnętrznego i zewnętrznego;
- 5) innych materiałów kontroli wewnętrznej.

Do pomiaru ryzyka operacyjnego wykorzystywane są także:

- 1) wyniki samooceny ryzyka operacyjnego;
- 2) KRI.

Jednostki/komórki organizacyjne Banku identyfikują ryzyko operacyjne przez określenie źródeł i czynników powstawania ryzyka operacyjnego oraz analizę związków pomiędzy ryzykiem operacyjnym a innymi ryzykami.

Jednostki/komórki organizacyjne Banku odpowiedzialne są za zarządzanie ryzykiem operacyjnym w zakresie wykonywanych zadań, identyfikują istniejące ryzyko, zdarzenia i straty operacyjne oraz uczestniczą w wyjaśnianiu przyczyn ich powstania.

Identyfikacja ryzyka operacyjnego w Banku obejmuje:

- 1) ryzyko operacyjne powstające w istniejących produktach, procesach, systemach Banku,
- 2) ryzyko operacyjne powstające na etapie opracowywania nowych produktów, projektów oraz procesów w zakresie bezpieczeństwa środowiska teleinformatycznego, określenie związanych z nim zagrożeń oraz określenie gdzie, w jaki sposób i dlaczego te zagrożenia mogą się zmaterializować.

Dla celów identyfikacji ryzyka operacyjnego i zarządzania tym ryzykiem, Bank wyróżnia w swojej działalności trzy linie biznesowe:

- 1) Bankowość komercyjna (w tym obsługa małych i średnich przedsiębiorstw nie zakwalifikowanych do klasy ekspozycji detalicznych), obejmująca:
  - a) przyjmowanie depozytów i innych wkładów pieniężnych płatnych na żądanie,
  - b) udzielanie kredytów i pożyczek gotówkowych,
  - c) leasing finansowy,
  - d) faktoring,
  - e) gwarancje i zobowiązania,
- 2) Bankowość detaliczna (obsługa osób fizycznych lub małych i średnich przedsiębiorstw zakwalifikowanych do klasy ekspozycji detalicznych), obejmująca:
  - a) przyjmowanie depozytów i wkładów pieniężnych płatnych na żądanie,
  - b) udzielanie kredytów i pożyczek gotówkowych,
  - c) leasing finansowy,
  - d) faktoring,
  - e) gwarancje i zobowiązania,
- 3) Płatności i rozliczenia, obejmujące:
  - a) usługi związane z transferem środków pieniężnych,
  - b) emitowanie instrumentów płatniczych i administrowanie nimi.

Raporty z zakresu ryzyka operacyjnego pozwalają Bankowi na:

- 1) ocenę profilu ryzyka operacyjnego;
- 2) monitorowanie z odpowiednią częstotliwością poziomu ryzyka, w tym przyjętych limitów;
- 3) kontrolę realizacji celów strategicznych w zakresie ryzyka operacyjnego;
- 4) ocenę skutków podejmowanych decyzji;
- 5) podejmowanie odpowiednich działań w celu ograniczania ryzyka.

W celu zapewnienia odpowiedniej efektywności przekazywanej informacji zarządczej zakres poszczególnych raportów oraz ich częstotliwość zostały dostosowane do odbiorców informacji oraz do celów, którym mają służyć.

Ryzyko kapitałowe

Bank zobowiązany jest do utrzymywania:

- 1) kapitału założycielskiego w wysokości nie niższej niż równowartość 1.000.000 euro, przeliczonej według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski, obowiązującego w dniu sprawozdawczym;
- 2) sumy funduszy własnych na poziomie nie niższym niż wyższa z następujących wartości:
  - a) kapitał regulacyjny,
  - b) kapitał wewnętrzny;
- 3) współczynników kapitałowych na poziomie co najmniej:
  - a) współczynnik kapitału podstawowego Tier I – 4,5%;
  - b) współczynnik kapitału Tier I – 6%;
  - c) łączny współczynnik kapitałowy – 8%.

Długoterminowe cele kapitałowe Banku:

- 1) dążenie do zapewnienia odpowiedniej struktury oraz systematycznego wzrostu funduszy własnych, adekwatnych do skali i rodzaju prowadzonej działalności;
- 2) ograniczenie wyznaczania łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko do rodzajów ryzyka przewidzianych przez przepisy prawa przy założeniu braku prowadzenia działalności handlowej;
- 3) posiadanie minimalnej wielkości łącznego współczynnika kapitałowego na poziomie 13,25%;
- 4) posiadanie minimalnej wielkości współczynnika kapitału Tier I na poziomie 10,25%;
- 5) posiadanie minimalnej wielkości współczynnika kapitału podstawowego Tier I na poziomie 5,75%;
- 6) obciążenie kapitałem wewnętrznym funduszy własnych na maksymalnym poziomie 80%; tym samym posiadanie wewnętrznego współczynnika kapitałowego na minimalnym poziomie 10%;
- 7) dążenie do takiej struktury funduszy Tier I, aby kapitał rezerwowy stanowił 80% funduszy Tier I;
- 8) dywersyfikacja funduszu udziałowego poprzez ograniczenie pakietów udziałów do 5% funduszu udziałowego;
- 9) przekazywanie na fundusze własne minimum 90% nadwyżki bilansowej;
- 10) posiadanie zaangażowania kapitałowego w kapitał zakładowy Banku Zrzeszającego na poziomie minimum 0,5% sumy bilansowej Banku;
- 11) ograniczenie jednostkowego zaangażowania kapitałowego w instytucjach finansowych, bankach krajowych, zakładach ubezpieczeń i zakładach reasekuracji w taki sposób, aby umniejszenie funduszy własnych banku z tego tytułu nie stanowiło zagrożenia dla współczynników kapitałowych Banku;
- 12) nie angażowanie się kapitałowe w podmioty będące Uczestnikami Systemu Ochrony, za wyjątkiem Banku Zrzeszającego.

Organizacja procesu zarządzania i planowania kapitałowego

Rada Nadzorcza:

- 1) zatwierdza procedury wewnętrzne Banku dotyczące procesu zarządzania i planowania kapitałowego, w tym szacowania kapitału wewnętrznego;
- 2) sprawuje nadzór nad zgodnością polityki Banku w zakresie podejmowania decyzji ze strategią zarządzania i planowania kapitałowego;
- 3) ocenia, czy działania Zarządu w zakresie zarządzania kapitałowego są skuteczne i zgodne z polityką Rady.

Zarząd:

- 1) odpowiada za opracowanie, wprowadzenie oraz aktualizację procedury w zakresie zarządzania i planowania kapitałowego, w tym wyznaczania łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko i szacowania kapitału wewnętrznego;
- 2) wprowadza podział realizowanych w Banku zadań w zakresie zarządzania ryzykiem kapitałowym;
- 3) przekazuje Radzie Nadzorczej Banku okresową informację na temat wielkości funduszy własnych oraz wielkości wymogów kapitałowych przypadających na istotne rodzaje ryzyka;
- 4) podejmuje czynności mające na celu zapewnienie zgodności działania Banku z obowiązującymi przepisami prawa, w tym zapewnienie odpowiedniej wielkości funduszy własnych do skali działania Banku i ponoszonego ryzyka.

Komitet ALCO:

- 1) monitoruje poziom funduszy własnych, identyfikuje potrzeby kapitałowe;
- 2) ocenia stopień pokrycia funduszami różnych rodzajów ryzyka bankowego;
- 3) wskazuje na sposoby ograniczania ryzyka w przypadku pojawienia się zagrożeń związanych z brakiem adekwatności kapitałowej Banku;
- 4) opiniuje zmiany do Strategii zarządzania i planowania kapitałowego, Zasad wyznaczania łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko oraz Zasad szacowania kapitału wewnętrznego;

Zespół Ryzyk Bankowych:

- 1) opracowuje sprawozdania z zakresu kapitału wewnętrznego i poziomu wewnętrznego współczynnika kapitałowego;
- 2) opracowuje propozycje aktualizacji procedury w zakresie szacowania kapitału wewnętrznego;

Zespół Analiz i Sprawozdawczości:

- 1) gromadzi dane finansowe, potrzebne do monitorowania adekwatności kapitałowej Banku;
- 2) opracowuje sprawozdania z zakresu łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko i poziomów współczynników kapitałowych;
- 3) monitoruje poziom adekwatności kapitałowej;
- 4) wskazuje na rozwiązania zmierzające do efektywnego wykorzystania funduszy własnych;
- 5) ocenia skalę zapotrzebowania Banku na zwiększenie funduszy własnych;
- 6) opracowuje propozycje zmierzające do odpowiedniego alokowania funduszy własnych;
- 7) opracowuje aktualizacje Zasad wyznaczania łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko oraz Strategii zarządzania i planowania kapitałowego.

System informacji zarządczej z zakresu ryzyka kapitałowego dostarcza informacji na temat:

- 1) poziomu, struktury i zmian w funduszach własnych;
- 2) poziomu uznanego kapitału;
- 3) poziomu i zmian współczynników kapitałowych, w tym struktury i zmian w aktywach ważonych ryzykiem;
- 4) poziomu i struktury kapitału wewnętrznego;
- 5) wyników testów warunków skrajnych;
- 6) realizacji przyjętych limitów alokacji;
- 7) realizacji planu kapitałowego,
- 8) poziomu wskaźnika dźwigni finansowej.

Ryzyko braku zgodności

Celem strategicznym Banku w zakresie ryzyka braku zgodności jest wzmocnienie pozycji banku jako instytucji godnej zaufania, uczciwej i rzetelnej, poprzez:

- 1) zapewnienie przestrzegania przepisów prawa, regulacji wewnętrznych i przyjętych przez Bank standardów postępowania;
- 2) podejmowanie działań eliminujących ryzyko braku zgodności oraz przeciwdziałanie możliwości wystąpienia utraty reputacji i ryzyku wystąpienia strat finansowych lub sankcji prawnych mogących być skutkiem naruszenia przepisów i norm postępowania.

Bank realizuje cele strategiczne w zakresie ryzyka braku zgodności poprzez prowadzenie polityki zgodności obejmującej:

- 1) główne procesy identyfikujące ryzyko braku zgodności i umożliwiające zarządzanie ryzykiem braku zgodności, na wszystkich szczeblach organizacji Banku;
- 3) dążenie do zgodności wewnętrznych aktów prawnych Banku z przepisami zewnętrznymi;
- 4) dążenie i dbałość o:
  - a) wizerunek zewnętrzny Banku rozumianego jako instytucja zaufania publicznego,
  - b) pozytywny odbiór Banku przez klientów,
  - c) przejrzystość działań Banku wobec klientów,
  - d) stworzenie kadry pracowniczej identyfikującej się z Bankiem, dobrze zorganizowanej wewnętrznie dla realizacji wspólnych celów wytyczonych przez Bank.

W procesie zarządzania ryzykiem braku zgodności w Banku uczestniczą:

- 1) Rada Nadzorcza – która:
  - a) odpowiada za nadzorowanie zarządzania ryzykiem braku zgodności,
  - b) zatwierdza cele strategiczne w zakresie ryzyka braku zgodności zawarte w strategii zarządzania ryzykiem,
  - c) zatwierdza zasady zarządzania ryzykiem braku zgodności,
  - d) przynajmniej raz w roku ocenia stopień efektywności zarządzania ryzykiem braku zgodności,
  - e) zatwierdza raport ze zdarzeń opisanych w „Rejestrze anonimowego zgłaszania informacji o podejrzeniu wystąpienia nieprawidłowości lub naruszenia przepisów prawa wewnętrznego lub zewnętrznego lub przyjętych przez Bank standardów postępowania w Rejonowym Banku Spółdzielczym w Lututowie”;
- 2) Zarząd:
  - a) odpowiada za efektywne zarządzanie ryzykiem braku zgodności;
  - b) wskazuje członka Zarządu, do którego przekazywane są zgłoszenia nieprawidłowości lub naruszenia oraz który odpowiedzialny jest za bieżące funkcjonowanie procedur anonimowego zgłaszania nieprawidłowości lub naruszenia,
  - c) odpowiada za opracowanie zasad zarządzania ryzykiem braku zgodności,
  - d) zapewnia przestrzeganie określonych w obowiązującej w Banku strategii zarządzania ryzykiem celów strategicznych w zakresie zgodności oraz przestrzeganie zasad zarządzania ryzykiem braku zgodności,
  - e) raz w roku składa Radzie Nadzorczej raport w sprawie poziomu ryzyka braku zgodności,
  - f) wprowadza, odpowiednią do skali działania Banku, organizację procesu zarządzania ryzykiem braku zgodności, w tym w szczególności ustanawia odpowiednią komórkę lub wskazuje osobę realizującą w sposób efektywny zadania związane z ryzykiem braku zgodności, dbając jednocześnie o zapewnienie tej komórce odpowiedniego stopnia niezależności,
  - g) zatwierdza raport ze zdarzeń opisanych w „Rejestrze anonimowego zgłaszania informacji o podejrzeniu wystąpienia nieprawidłowości lub naruszenia przepisów prawa wewnętrznego lub zewnętrznego lub przyjętych przez Bank standardów postępowania w Rejonowym Banku Spółdzielczym w Lututowie”;
- 3) Bank zrzeszający na podstawie zawartej umowy zrzeszenia:
  - a) opracowuje regulacje wzorcowe oraz ich modyfikacje uwzględniające zmiany przepisów,
  - b) przesyła do Banku informację o zmianach w zewnętrznych przepisach prawa,
  - c) przesyła do Banku stanowiska i wytyczne regulatorów;
  - d) przesyła do Banku interpretacje przepisów,
- 4) Kancelaria Radców Prawnych na podstawie zawartej umowy o obsługę prawną:
  - a) opiniuje regulacje opracowane na podstawie regulacji wzorcowych otrzymanych z Banku Zrzeszającego oraz ich zmiany, w których Bank wprowadził liczne i/lub istotne modyfikacje,

- b) opiniuje regulacje opracowywane przez Bank oraz zmiany do tych regulacji, jeśli są one istotne,
  - c) przygotowuje projekty umów i dokumentów,
  - d) wydaje opinie prawne w zakresie udostępnienia danych stanowiących tajemnicą bankową, tajemnicę przedsiębiorstwa,
  - e) wydaje opinie prawne w zakresie stosowania przepisów prawa w przypadkach mogących rodzić wątpliwości,
  - f) przesyła do Banku informację o zmianach w zewnętrznych przepisach prawa,
  - g) przesyła do Banku stanowiska i wytyczne regulatorów;
  - h) przesyła do Banku interpretacje przepisów.
- 5) Radca prawny prowadzący bieżącą obsługę prawną Banku:
- a) opiniuje regulacje opracowane przez Bank oraz istotne zmiany do tych regulacji, za wyjątkiem regulacji i zmian do regulacji opracowanych na podstawie regulacji wzorcowych otrzymanych z Banku Zrzeszającego,
  - b) weryfikuje dokumenty opracowane przez Bank i przekazywane klientom, kontrahentom i osobom trzecim,
  - c) sporządza projekty pism procesowych,
  - d) przygotowuje projekty umów i dokumentów,
  - e) wydaje opinie prawne w zakresie udostępnienia danych stanowiących tajemnicą bankową, tajemnicę przedsiębiorstwa,
  - f) wydaje opinie w zakresie ryzyka niekorzystnego rozstrzygnięcia spraw sądowych,
  - g) wydaje opinie prawne w zakresie stosowania przepisów prawa w przypadkach mogących rodzić wątpliwości.
- 6) komórka ds. ryzyka braku zgodności:
- a) wspiera Zarząd w zakresie efektywnego zarządzania ryzykiem braku zgodności, w tym doradza Zarządowi w sprawach obowiązujących Bank przepisów prawa, regulacji wewnętrznych oraz przyjętych przez Bank standardów postępowania,
  - b) prowadzi rejestr naruszeń compliance,
  - c) sporządza na potrzeby Zarządu i Rady Nadzorczej przynajmniej raz na rok informacje dotyczące stopnia efektywności zarządzania ryzykiem braku zgodności oraz wyznacza profil ryzyka braku zgodności,
  - d) przedstawia Zarządowi propozycje działań, które będą miały na celu minimalizowanie powstałego ryzyka braku zgodności i ograniczanie występowania takich naruszeń przepisów prawa i norm postępowania w przyszłości,
  - e) na bieżąco informuje Zarząd Banku o przypadkach występowania naruszeń compliance,
  - f) opiniuje nowe produkty lub procesy pod kątem ryzyka ewentualnego wystąpienia naruszeń compliance,
  - g) opiniuje procedury wewnętrzne, o których mowa w obowiązujących w Banku zasadach opracowywania i wprowadzania regulacji wewnętrznych, pod kątem ich zgodności z zewnętrznymi przepisami prawa oraz występowania ewentualnych zapisów, które mogłyby wygenerować naruszenie compliance, wykorzystując opinie wydane przez podmioty, o których mowa w pkt. 3,4,5;
  - h) opiniuje każdą masową komunikację kierowaną do klientów Banku; wykorzystując opinie wydane przez podmioty, o których mowa w pkt. 3,4,5
  - i) kształtuje świadomość istnienia ryzyka braku zgodności wśród pracowników Banku poprzez realizowanie szkoleń z obszaru compliance, formułowanie pisemnych wytycznych dla pracowników czy sporządzanie dokumentów zawierających takie wytyczne;
  - j) monitoruje terminowość i zakres aktualizacji procedur, o których mowa w obowiązujących w Banku zasadach opracowywania i wprowadzania regulacji wewnętrznych pod kątem ich zgodności ze zmianami w zewnętrznych przepisach prawa,
  - k) informuje pracowników Banku, w sposób ogólnie dostępny o zaistniałych zmianach w zewnętrznych przepisach prawa,

- l) prowadzi rejestr spraw sądowych, tj. wszczętych z powództwa Banku i przeciwko Bankowi,
- m) dokonuje analizy ryzyka niekorzystnego rozstrzygnięcia spraw sądowych na podstawie opinii podmiotu, o którym mowa w pkt. 5,
- n) prowadzi rejestr pełnomocnictw udzielanych przez Bank do poszczególnych czynności, poza pełnomocnictwami, których rejestr prowadzony jest przez Wydział Organizacyjny – Administracyjny i Marketingu,
- o) sporządza raport ze zdarzeń opisanych w „Rejestrze anonimowego zgłaszania informacji o podejrzeniu wystąpienia nieprawidłowości lub naruszenia przepisów prawa wewnętrznego lub zewnętrznego lub przyjętych przez Bank standardów postępowania w Rejonowym Banku Spółdzielczym w Lututowie” zgodnie z postanowieniami „Zasad anonimowego zgłaszania informacji o podejrzeniu wystąpienia nieprawidłowości lub naruszenia przepisów prawa wewnętrznego lub zewnętrznego lub przyjętych przez Bank standardów postępowania w Rejonowym Banku Spółdzielczym w Lututowie”,
- p) sporządza opinię w sprawie odwołania od stanowiska zawartego w odpowiedzi na reklamację, zgodnie z postanowieniami „Zasad składania i rozpatrywania skarg i reklamacji w Rejonowym Banku Spółdzielczym w Lututowie”,
- q) dokonuje analizy złożoności problemu, którego reklamacja dotyczyła, zgodnie z postanowieniami „Zasad składania i rozpatrywania skarg i reklamacji w Rejonowym Banku Spółdzielczym w Lututowie”,
- r) koordynuje proces usuwania stwierdzonych nieprawidłowości uznanych w reklamacji za zasadne, zgodnie z postanowieniami „Zasad składania i rozpatrywania skarg i reklamacji w Rejonowym Banku Spółdzielczym w Lututowie”,
- s) wykonuje inne czynności związane z identyfikacją nieprawidłowości, zgodnie z postanowieniami „Zasad składania i rozpatrywania skarg i reklamacji w Rejonowym Banku Spółdzielczym w Lututowie”,

Wszyscy pracownicy Banku zobowiązani są do:

- 1) znajomości przepisów prawa, regulacji wewnętrznych oraz przyjętych przez Bank standardów postępowania w zakresie, który dotyczy realizowanych przez nich obowiązków;
- 2) bezwzględnego przestrzegania przepisów prawa, regulacji wewnętrznych oraz przyjętych przez Bank standardów postępowania;
- 3) terminowej aktualizacji procedur pod kątem ich zgodności ze zmianami w zewnętrznych przepisach prawa – w zakresie, który dotyczy realizowanych przez nich obowiązków,
- 4) informowania Prezesa Zarządu o przypadkach podejrzenia wystąpienia nieprawidłowości lub naruszenia zgodnie z postanowieniami „Zasad anonimowego zgłaszania informacji o podejrzeniu wystąpienia nieprawidłowości lub naruszenia przepisów prawa wewnętrznego lub zewnętrznego lub przyjętych przez Bank standardów postępowania w Rejonowym Banku Spółdzielczym w Lututowie”,
- 5) ustnego zgłaszania o przypadkach wystąpienia nieprawidłowości do komórki ds. ryzyka braku zgodności oraz do komórki, w której w zakresie czynności stwierdzono nieprawidłowość,
- 6) zgłaszania do komórki ds. ryzyka braku zgodności własnych pomysłów dotyczących możliwości ograniczania naruszeń compliance;
- 7) dbałości o dobre imię Banku i godne jego reprezentowanie;
- 8) lojalności wobec Banku, w którym są zatrudnieni;
- 9) wykorzystywania posiadanej wiedzy i kwalifikacji w interesie Banku i jego klientów;
- 10) niepodejmowania czynności, które mogłyby doprowadzić do konfliktu interesów pomiędzy nimi a Bankiem, w szczególności nie powinni podejmować działań konkurencyjnych wobec Banku, w którym są zatrudnieni;
- 11) nienadużywania zajmowanego w Banku stanowiska do osiągnięcia nienależnych osobistych korzyści;
- 12) okazywania szacunku wobec pracowników podległych, w tym w szczególności niestosowania jakichkolwiek form mobbingu lub dyskryminacji.

Raporty z ryzyka braku zgodności zawierają:

- 1) zidentyfikowane ryzyka braku zgodności wraz z ich oceną oraz rekomendowanymi mechanizmami kontrolowania i ograniczania ryzyka, w tym informacje o zmianie profilu ryzyka;
- 2) podsumowanie wszystkich naruszeń compliance, które wystąpiły w okresie objętym raportem;
- 3) ocenę skuteczności rekomendowanych środków naprawczych, które były wydawane na bieżąco lub zawarte w poprzednim raporcie.

Zasady polityki stosowania zabezpieczeń i ograniczania ryzyka oraz strategii i procesy monitorowania skuteczności zabezpieczeń i metod ograniczania ryzyka.

Metodą zabezpieczenia się przed nadmiernym ryzykiem w działalności kredytowej jest odpowiednio prowadzone zarządzanie ryzykiem zarówno w odniesieniu do pojedynczego kredytu, jak i łącznego zaangażowania kredytowego.

Na proces zarządzania ryzykiem pojedynczej transakcji składa się:

- 1) w ramach operacyjnego zarządzania ryzykiem (identyfikacji ryzyka w związku z udzieleniem kredytu):
  - a) pozyskanie klienta i zgromadzenie dokumentacji do wniosku kredytowego,
  - b) ocena zdolności kredytowej i jakości zaproponowanego zabezpieczenia oraz wydanie propozycji podjęcia decyzji kredytowej,
  - c) podjęcie decyzji kredytowej, zawarcie umowy i uruchomienie kredytu;
- 2) w ramach pomiaru i monitorowania ryzyka kredytowego:
  - a) badanie terminowości spłat zaangażowań klientów wobec Banku,
  - b) ocena sytuacji ekonomiczno-finansowej klientów i ewentualne stwierdzenie zagrożeń terminowej obsługi kredytu wraz z odsetkami,
  - c) wycena ekspozycji kredytowej, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Finansów w sprawie zasad tworzenia rezerw na ryzyko związane z działalnością banków poprzez utworzenie rezerw celowych dla ekspozycji zaliczonych do wyższej niż „normalna” kategorii ryzyka,
  - d) badanie przestrzegania limitów jednostkowych na ekspozycje kredytowe;
- 3) ocena adekwatności przyjętych zabezpieczeń;
- 4) w ramach funkcjonowania mechanizmów kontrolnych Bank:
  - a) stosuje standardy kredytowe przy uwzględnieniu rodzaju produktu kredytowego, przy czym standardy kredytowe to określone zasady kredytowania i normy zawarte w odpowiednich regulacjach kredytowych,
  - b) ogranicza wysokości kredytu poprzez jednostkowe limity zaangażowań,
  - c) stosuje odpowiedni podział kompetencji w podejmowaniu decyzji kredytowych.

Na proces zarządzania ryzykiem portfela kredytowego składa się:

- 1) opracowanie polityki kredytowej Banku, w tym określenie docelowych grup klientów i oferowanych produktów;
- 2) ustalenie pożądanej struktury portfela kredytowego;
- 3) zapewnienie odpowiedniego poziomu dywersyfikacji ryzyka kredytowego;
- 4) ograniczanie ryzyka kredytowego w tych obszarach, w których posiadanie przez Bank nadmiernych koncentracji (podmiotowych, branżowych, geograficznych) wynika ze specyfiki prowadzonej działalności;
- 5) identyfikacja i pomiar ryzyka poprzez:
  - a) ocenę struktury podmiotowej, rodzajowej i jakościowej portfela kredytowego,
  - b) ocenę poziomu kredytów zagrożonych w kredytach ogółem, ocenę jakości portfela kredytowego (badanie udziału portfeli kredytów zagrożonych ogólnie oraz w poszczególnych segmentach klientów, branżach, regionach itp.),

- c) ocenę wielkości salda rezerw celowych w porównaniu z wielkością wyniku na działalności bankowej i wielkością wyniku finansowego brutto Banku,
- d) ocenę stopnia pokrycia rezerwami celowymi kredytów zagrożonych,
- e) ocenę wartości odzysku z zabezpieczeń oraz poziomu pokrycia kredytów zabezpieczeniami,
- f) monitorowania kredytów zagrożonych, ich struktury, czynników ryzyka,
- g) analizę ryzyka wynikającego z zaangażowań wobec podmiotów, o których mowa w art. 79a ustawy Prawo bankowe,
- h) analizę ryzyka kredytowego z tytułu koncentracji:
  - w jeden podmiot lub grupę powiązanych klientów,
  - w ten sam sektor gospodarczy,
  - w ten sam region geograficzny,
  - w ten sam rodzaj zabezpieczenia,
- i) przeprowadzaniu testów warunków skrajnych portfela kredytowego;
- 6) monitorowanie i kontrolę stopnia wykorzystania wprowadzonych limitów;
- 7) monitorowanie skuteczności działań windykacyjnych;
- 8) ustalenie adekwatnego do potrzeb systemu informacji zarządczej;
- 9) stosowanie odpowiednich mechanizmów kontrolnych poprzez:
  - a) opracowanie i przyjęcie do stosowania procedur służących zarządzaniu ryzykiem wynikającym z określonych portfeli kredytowych, w tym dotyczących:
    - zarządzania ryzykiem koncentracji,
    - zarządzania ryzykiem ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie,
    - zarządzania ryzykiem ekspozycji detalicznych,
  - b) stosowanie limitów koncentracji zaangażowań,
  - c) badanie stopnia przestrzegania wprowadzonych standardów postępowania.

W przypadku gdy poziom ryzyka kredytowego okazuje się nieakceptowalny bank podejmuje działania zmierzające do ograniczenia tego poziomu.

Wartość oraz adekwatność przyjętych zabezpieczeń spłaty kredytów jest przez Bank oceniana na poziomie uzależnionym od: ich stopnia płynności, długoterminowej stabilności wartości, ewentualnego czasu zbycia zabezpieczenia.

Zgodnie z powyższymi kryteriami Bank uszeregował zabezpieczenia według następującej kolejności:

- 1) wpłata określonej kwoty w złotych lub walucie wymiennej na rachunek Banku spełniającej warunki określone w art. 102 ustawy Prawo bankowe;
- 2) gwarancja i poręczenie bankowe;
- 3) blokada środków na rachunku w Banku lub innych bankach;
- 4) hipoteka na nieruchomości;
- 5) zastaw rejestrowy;
- 6) poręczenie cywilne;
- 7) cesja wierzytelności z umów handlowych;
- 8) przewłaszczenie;
- 9) cesja wierzytelności z umów ubezpieczeniowych;
- 10) ubezpieczenie;
- 11) weksel;

Podstawowe zasady szacowania, weryfikacji i aktualizacji wartości przyjętych zabezpieczeń zostały określone w „Instrukcji szacowania, weryfikacji oraz aktualizacji wartości zabezpieczeń w Rejonowym Banku Spółdzielczym w Lututowie”.

Ograniczanie ryzyka poprzez system limitów.

- **Miary i limity ograniczające ryzyko kredytowe, DEK, EKZH i koncentracji.**

1) Ryzyko kredytowe

a) limit determinujący strukturę kredytów ogółem

Rodzaj portfela kredytowego	Maksymalny udział w portfelu kredytowym	Wykorzystanie
Kredyty udzielone osobom fizycznym	40%	33,01%
Kredyty udzielone podmiotom gospodarczym	70%	54,95%
Kredyty udzielone jednostkom samorządu terytorialnego	15%	12,05%

b) limity jednostkowe

Rodzaj ekspozycji kredytowej	Maksymalna kwota jednostkowa (w tys. zł)	Wykorzystanie
Kredyt na działalność gospodarczą	6% funduszy własnych	4,02%
Kredyt preferencyjny na finansowanie działalności rolniczej	1,5% funduszy własnych	0,52%
Kredyt konsumpcyjny	0,5% funduszy własnych	0,11%
Kredyt mieszkaniowy	1% funduszy własnych	0,20%
Pożyczka hipoteczna	0,5% funduszy własnych	0,26%
Gwarancja, poręczenie	1,5% funduszy własnych	w m-cu 12.2016 nie udzielono gwarancji
Kredyt dla jednostki samorządu terytorialnego	10% funduszy własnych	0,26%

c) limity określające maksymalny okres kredytowania

Rodzaj ekspozycji kredytowej	Maksymalny okres kredytowania (w latach)	udzielone w grudniu 2016 r.
Kredyty udzielane klientom instytucjonalnym (w tym samorządom)		
Kredyty obrotowe	3 lata	3 lata
Kredyty inwestycyjne	15 lat	14 lat
Gwarancje	3 lata 6 miesięcy	w grudniu 2016 nie udzielono gwarancji
Kredyty udzielane klientom indywidualnym		
1. Kredyty hipoteczne, w tym:		
Kredyty mieszkaniowe	25 lat	25 lat
Pożyczki hipoteczne	15 lat	7 lat
Kredyty konsumenckie zabezpieczone hipoteką	5 lat	4 lata
2. Pozostałe kredyty dla klientów indywidualnych	10 lat	10lat

d) kredyty zalimitowane przez Zarząd Banku

Rodzaj ekspozycji kredytowej	Maksymalna kwota jednostkowa (w tys. zł)	Wykorzystanie
Kredyty z dopłatami ARiMR	22% portfela kredytowego	16,01%
Kredyt mieszkaniowe	25% portfela kredytowego	21,43%

e) limity wynikające z „Strategii zarządzania ryzykiem w RBS w Lututowie”

Nazwa wskaźnika	limit	wykorzystanie
udział należności zagrożonych od podmiotów sektora niefinansowego i instytucji rządowych lub samorządowych w ogólnej kwocie należności od podmiotów sektora niefinansowego i instytucji rządowych lub samorządowych	10%	10,45%
ekspozycje kredytowe zagrożone/ ekspozycje kredytowe ogółem	9,50%	8,91%
detaliczne ekspozycje kredytowe/ ekspozycje kredytowe ogółem	15%	8,55%
detaliczne ekspozycje kredytowe zagrożone/ detaliczne ekspozycje kredytowe ogółem	5,0%	2,76%
ekspozycje kredytowe zabezpieczone hipotecznie/ ekspozycje kredytowe ogółem	65%	55,34%
ekspozycje kredytowe zagrożone zabezpieczone hipotecznie/ ekspozycje kredytowe zabezpieczonych hipotecznie	9,0%	8,45%
portfel kredytów niefinansowych/ suma bilansowa powiększona o zobowiązania pozabilansowe udzielone	50,0%	36,89%

2) Ryzyko DEK

a) limity determinujące strukturę portfela DEK

Opis	Limit	Wykorzystanie
Kredyty gotówkowe	70%	67,86%
Kredyty na zakup pojazdów silnikowych	5%	2,98%
Kredyty odnawialne i limity w ROR	15%	6,77%
Karty kredytowe	0,5%	0,05%
Kredyty mieszkaniowe niezabezpieczone hipotecznie	-	4,73%
Inne kredyty detaliczne	25%	17,61%

3) Ryzyko koncentracji

a) limity koncentracji podmiotowych

Zaangażowanie	Limit	Wykorzystanie
w jeden podmiot lub grupę podmiotów powiązanych	15% uznanego kapitału	18,78%
wobec innego banku krajowego lub grupy podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie, składających się co najmniej z jednego banku	0% uznanego kapitału	0,00%
wobec członków Rady Nadzorczej, członków Zarządu, pracowników zajmujących kierownicze stanowiska, podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie z członkiem Rady Nadzorczej, członkiem Zarządu, pracownikiem zajmującym kierownicze stanowisko	15% kapitału podstawowego Tier I	7,50%

Zarząd Banku wyraził zgodę na przekroczenie limitu zaangażowania w jeden podmiot lub grupę podmiotów powiązanych przed podjęciem decyzji kredytowej.

b) limity zaangażowań

Wyszczególnienie	Limit	Wykorzystanie
dużych zaangażowań	50% uznanego kapitału	31,63%
indywidualnie istotnych zaangażowań	50% uznanego kapitału	57,23%
znaczących zaangażowań	500% uznanego kapitału	397,06%

Przekroczenie limitu zaangażowań spowodowane było udzieleniem w III kwartale 2016 r. kredytów indywidualnie istotnych dla dwóch podmiotów. Zarząd Banku wyraził zgodę na przekraczanie limitu koncentracji zaangażowań indywidualnie istotnych do momentu weryfikacji regulacji, w tym limitów koncentracji.

c) limity koncentracji w ten sam sektor gospodarczy

Nazwa branży	Limit	Wykorzystanie
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo;	250% uznanego kapitału	156,0%
górnictwo i wydobywanie;	5% uznanego kapitału	1,23%
przetwórstwo przemysłowe;	80% uznanego kapitału	62,74%
wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych;	5% uznanego kapitału	0,69%
dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją;	5% uznanego kapitału	1,26%
budownictwo	10% uznanego kapitału	7,10%
handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle;	50% uznanego kapitału	41,39%
transport i gospodarka magazynowa;	20% uznanego kapitału	13,37%
działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi;	10% uznanego kapitału	5,64%
informacja i komunikacja;	5% uznanego kapitału	0,53%
działalność finansowa i ubezpieczeniowa;	10% uznanego kapitału	3,72%
działalność związana z obsługą rynku nieruchomości;	5% uznanego kapitału	0,27%
działalność profesjonalna, naukowa i techniczna;	5% uznanego kapitału	0,30%
działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca;	5% uznanego kapitału	0,49%
administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne;	70% uznanego kapitału	67,05%
edukacja	10% uznanego kapitału	3,26%
opieka zdrowotna i pomoc społeczna;	10% uznanego kapitału	6,03%
działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją;	5% uznanego kapitału	0,69%
pozostała działalność usługowa;	10% uznanego kapitału	1,04%
gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników, gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby;	5% uznanego kapitału	0,00%
organizacje i zespoły eksterytorialne;	5% uznanego kapitału	0,00%

d) limity koncentracji w ten sam region geograficzny

Nazwa regionu geograficznego	Limit	Wykorzystanie
powiat wierzowski	250% uznanego kapitału	181,92%
powiat sieradzki	200% uznanego kapitału	160,60%
powiat wieluński	150% uznanego kapitału	96,13%
powiat ostrzeszowski	150% uznanego kapitału	117,78%

e) limity koncentracji w ten sam rodzaj zabezpieczenia

Rodzaj zabezpieczenia	Limit	Wykorzystanie
weksel własny	100% uznanego kapitału	88,61%
poręczenie (cywilne i wekslowe)	100% uznanego kapitału	41,86%
zastaw rejestrowy	50% uznanego kapitału	46,77%
przewłaszczenie	15% uznanego kapitału	5,25%
blokada lokaty	5% uznanego kapitału	0,35%
cesja wierzytelności	15% uznanego kapitału	8,73%
gwarancja	5% uznanego kapitału	0,00%
wpłata określonej kwoty w złotych lub w walucie wymiennej na rachunek Banku spełniająca warunki określone w art. 102 Ustawy Prawo bankowe (kaucja)	5% uznanego kapitału	0,02%
hipoteka na nieruchomości mieszkalnej	150% uznanego kapitału	91,19%
hipoteka na nieruchomości komercyjnej i pozostałej	350% uznanego kapitału	248,26%
ubezpieczenie kredytu lub kredytobiorcy	50% uznanego kapitału	21,54%
pozostałe zabezpieczenia	7% uznanego kapitału	3,85%

- **Miary i limity ograniczające ryzyko płynności**

- 1) LCR – limit wewnętrzny - 100%, wykorzystanie na dzień 31.12.2016 r. – 291%
- 2) NSFR – limit wewnętrzny – 100%, wykorzystanie na dzień 31.12.2016 r. – 117,47%
- 3) Nadzorcze miary płynności:

Nadzorcze miary płynności	limit	wykorzystanie
Luka płynności krótkoterminowej	48 000 000,0000	73 678 160,06
Współczynnik płynności krótkoterminowej	1,3000	1,6155
Współczynnik pokrycia aktywów niepłynnych funduszami własnymi	2,5000	2,7849
Współczynnik pokrycia aktywów niepłynnych aktywów i aktywów o ograniczonej płynności funduszami własnymi i środkami obcymi stabilnymi	1,8000	2,1304

4) limity luki niedopasowania

Luka	Limit	Wykorzystanie
Luka do 1 tygodnia	min 1,00	2,08
Luka do 1 miesiąca	min 1,00	3,40
Luka do 3 miesięcy	min 1,00	4,37
Luka do 6 miesięcy	min 1,00	5,55
Luka do 12 miesięcy	min 1,00	4,67
Luka powyżej 1 roku	max 1,00	0,40
Luka powyżej 2 lat	max 1,00	0,76
Luka powyżej 5 lat	max 1,00	0,87
Luka powyżej 10 lat	max 1,00	0,59
Luka powyżej 20 lat	max 1,00	0,88

5) limity globalny luki płynności

Luka	Limit	Wykorzystanie
Luka globalna	min 1,00	1,0088%

6) limity dla dużych deponentów

Wyszczególnienie	Limit	Wykorzystanie
suma dużych deponentów/baza depozytowa	8%	4,72%

7) limit zapasu gotówki

Zapas gotówki w kasach – zgodnie z obowiązującymi decyzjami Zarządu.

8) limit udziału depozytów powiększonych o fundusze własne w kredytach powiększonych o majątek trwały

Wyszczególnienie	Limit	Wykorzystanie
(depozyty + fundusze własne) / (kredyty + majątek trwały)	200%	255,04%

9) limit zobowiązań pozabilansowych

Wyszczególnienie	Limit	Wykorzystanie
limit zobowiązań pozabilansowych udzielonych	6%	3,61%

10) limit minimalnego poziomu depozytów stabilnych

Wyszczególnienie	Limit	Wykorzystanie
------------------	-------	---------------

limit minimalnego poziomu depozytów stabilnych	83%	87,06%
--	-----	--------

• **Limity ograniczające ryzyko stopy procentowej**

1) limit dla pozycji walutowych oprocentowanych

Wyszczególnienie	Limit	Wykorzystanie
udział aktywów walutowych w sumie bilansowej	3%	2,60%
udział pasywów walutowych w sumie bilansowej	3%	2,60%

2) limit zobowiązań pozabilansowych z tytułu niewykorzystanych linii kredytowych w aktywach oprocentowanych

Wyszczególnienie	Limit	Wykorzystanie
limit zobowiązań pozabilansowych	7%	3,70%

3) limit skumulowanej luki przeszacowania

Wyszczególnienie	Limit	Wykorzystanie
limit skumulowanej luki przeszacowania	11% sumy bilansowej	7,70%

4) limit maksymalnego poziomu aktywów i maksymalnego poziomu pasywów o przedziałach przeszacowania powyżej 1 roku

Wyszczególnienie	Limit	Wykorzystanie
limit maksymalnego poziomu aktywów o przedziałach przeszacowania powyżej 1 roku	1% aktywów oprocentowanych	0,05%
limit maksymalnego poziomu pasywów o przedziałach przeszacowania powyżej 1 roku	1% aktywów oprocentowanych	0,02%

5) limit zmian w wyniku odsetkowym z tytułu ryzyka przeszacowania

Wyszczególnienie	Limit	Wykorzystanie
Limit zmian w wyniku odsetkowym z tytułu ryzyka przeszacowania	3% funduszy własnych	0,3%

6) limit zmian w wyniku odsetkowym z tytułu ryzyka przeszacowania i bazowego łącznie (w sytuacji stresowej)

Wyszczególnienie	Limit	Wykorzystanie
Limit zmian w wyniku odsetkowym z tytułu ryzyka przeszacowania i bazowego łącznie (w sytuacji stresowej)	14% funduszy własnych	14,2%

Powodem przekroczenie limitu był wzrost niedopasowania pomiędzy aktywami i pasywami spowodowany większym spadkiem pasywów niż aktywów oprocentowanych, a także znaczny poziom lokat zakładanych w Banku Zrzeszającym.

- 7) limit zmian w wyniku odsetkowym z tytułu ryzyka przeszacowania i bazowego łącznie (w warunkach normalnej działalności bankowej)

Wyszczególnienie	Limit	Wykorzystanie
Limit zmian w wyniku odsetkowym z tytułu ryzyka przeszacowania i bazowego łącznie (w warunkach normalnej działalności bankowej)	17% funduszy własnych	18,18%

Powodem przekroczenie limitu był wzrost niedopasowania pomiędzy aktywami i pasywami spowodowany większym spadkiem pasywów niż aktywów oprocentowanych, a także znaczny poziom lokat zakładanych w Banku Zrzeszającym.

- 8) limit związany z występującym ryzykiem opcji klienta

Wyszczególnienie	Limit	Wykorzystanie
wskaźnik zrywalności depozytów	2%	0,55%
wskaźnik kredytów spłaconych przed terminem	2%	0,80%

- 9) limit zmian w wyniku odsetkowym z tytułu ryzyka krzywej dochodowości

Wyszczególnienie	Limit	Wykorzystanie
udział pasywów w przedziałach 3 – 12M w sumie bilansowej	6%	2,90%
udział aktywów w przedziałach 3 – 12M w sumie bilansowej	25%	24,6%

• **Limity ograniczające ryzyko walutowe**

- 1) limit dla indywidualnej otwartej pozycji walutowej

Otwarta pozycja walutowa	limit	Wykorzystanie	
		maksymalna pozycja walutowa w miesiącu	pozycja walutowa na koniec miesiąca
dla USD	0,1%	0,0036%	0,0038%
dla EUR	0,3%	0,0886%	0,0177%
dla GBP	0,1%	0,0194%	0,0207%

- 2) limit dla całkowitej pozycji walutowej

Całkowita pozycja walutowa	limit	Wykorzystanie	
		maksymalna pozycja walutowa w miesiącu	pozycja walutowa na koniec miesiąca
całkowita pozycja walutowa	0,50%	0,1115%	0,0245%

• **Limity ograniczające ryzyko operacyjne**

- 1) limit alokacji funduszy własnych na ryzyko operacyjne ustalonego został w Strategii zarządzania i planowania kapitałowego w Rejonowym Banku Spółdzielczym w Lututowie w wysokości 9% funduszy własnych. Bank dokonuje wyznaczenia wymogu kapitałowego na ryzyko operacyjne metodą podstawowego wskaźnika. Wskaźnik stanowi średnią za okres 3 lat, wyników Banku obliczonych jako sumę pozycji rachunku zysków i strat. Wymóg kapitałowy na ryzyko operacyjne stanowi 15% wskaźnika.

Obowiązujący przez cały 2016 rok wskaźnik oraz wymóg kapitałowy wynosił odpowiednio:

Wskaźnik	21 687 441,74 zł
Wymóg kapitałowy	3 253 116,26 zł
Wykorzystanie kwoty wymogu w odniesieniu do funduszy własnych Banku (na dzień 31.12.2016 roku)	6,54%

- 2) limit wartości strat w teście warunków skrajnych – ustalony zgodnie z metodologią dotyczącą przeprowadzania testów warunków skrajnych. Podstawą do wykonania testu jest wynik samooceny. Uwzględnia się ryzyka, dla których skutki samooceny mają wartość 3, a prawdopodobieństwo wartość minimum 2. Mnożymy liczbę zidentyfikowanych ryzyk przez górną wartość progową wynikającą z mapy ryzyka (ocena 3), określającą możliwe skutki ekonomiczne wystąpienia danego ryzyka. Kwotę powstałą porównujemy z regulacyjnym wymogiem kapitałowym na ryzyko operacyjne. Jeżeli różnica jest ujemna, to Bank uznaje regulacyjny wymóg kapitałowy za wystarczający, natomiast jeżeli różnica jest dodatnia, to nadwyżka stanowi dodatkowy wymóg kapitałowy.

Na dzień 31.12.2016 sytuacja przedstawia się następująco:

Ryzyka z prawdopodobieństwem wystąpienia minimum 2 i skutkami ekonomicznymi 3	-	48 szt.
Górna wartość progowa z mapy ryzyka	-	15 tys. zł.
Kwota wynikająca z przemnożenia	-	735 tys. zł.
Kwota wymogu kapitałowego na ryzyko operacyjne	-	3 253 tys. zł.

- 3) limit dla strat w poszczególnych kategoriach ryzyka operacyjnego w skali roku:

Straty w poszczególnych kategoriach ryzyka	limit	wykorzystanie
Oszustwa wewnętrzne	0,00%	0,00%
Oszustwa zewnętrzne	0,25%	0,35%
Praktyka kadrowa i bezpieczeństwo pracy	0,01%	0,00%
Klienci, produkty i praktyka biznesowa	0,01%	0,00%
Uszkodzenia aktywów	0,02%	0,00%
Zakłócenia działalności błędy systemów	0,03%	0,01%
Dokonywanie transakcji, dostawa oraz zarządzanie	0,01%	0,13%

• **Limity ograniczające ryzyko kapitałowe**

- 1) limity alokacji kapitałów

Rodzaj ryzyka	wewnętrzny wymóg kapitałowy	alokacja kapitału według	alokacja dodatkowe kapitału	limit dla Filaru I	wykorzystanie kapitału dostępnego	Limit dla Filaru II	wykorzystanie kapitału dostępnego

		wymaga ń dla Filaru I	według wymagań dla Filaru II				
Ryzyko kredytowe	21 115	16 162	4 952	51,00%	32,48%	58,00%	42,43%
Ryzyko rynkowe	0	0	0	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Ryzyko operacyjne	3 253	3 253	0	9,00%	6,54% ^o	9,00%	6,54%
Ryzyko koncentracji zaangażowań	0	X	0	x	x	x	X
Ryzyko stopy procentowej	5 305	X	5 305	x	x	12,00%	10,66%
Ryzyko płynności	138	X	138	x	x	1,00%	0,3%
Ryzyko kapitałowe	0	x	0	x	x	0,00%	0,00%
Kapitał regulacyjny	19 415			60,00%	39,01%	x	
Kapitał wewnętrzny	29 811			x		80,00%	59,90%

- **Apetyt na ryzyko wyrażony wskaźnikami ilościowymi określony w „Strategii zarządzania ryzykiem w RBS w Lututowie”**

<i>Nazwa limitu</i>	<i>Wysokość limitu</i>	<i>Wartość</i>	<i>Stopień realizacji</i>
Ryzyko kredytowe			
Łączne zaangażowanie w bony pieniężne	20% FW Banku	0	X
Łączne zaangażowanie w bony skarbowe	10% FW Banku	0	X
Łączne zaangażowanie w obligacje Skarbu Państwa	10% FW Banku	0	X
Łączne zaangażowanie w obligacje komunalne	20% FW Banku	0	X
Wartość portfela o charakterze handlowym	0	0	X
Udział należności zagrożonych od podmiotów sektora niefinansowego i instytucji rządowych lub samorządowych w ogólnej kwocie należności od podmiotów sektora niefinansowego i instytucji rządowych lub samorządowych	Max 10%	10,45%	104,50%
Udział kredytów zagrożonych w portfelu kredytowym	Max 9,50%	8,91%	93,79%
Udział portfela kredytów podmiotów niefinansowych w sumie bilansowej powiększonej o zobowiązania pozabilansowe udzielone dotyczące finansowania	Max 50%	36,89%	73,78%
Udział ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie w portfelu kredytowym	Max 65%	55,34%	85,14%
Udział zagrożonych ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie w portfelu ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie ogółem	Max 9%	8,45%	93,89%
Udział detalicznych ekspozycji kredytowych w portfelu kredytowym	Max 15%	8,55%	57%
Udział zagrożonych detalicznych ekspozycji kredytowych w detalicznych ekspozycjach kredytowych ogółem	Max 5%	2,76%	55,20%
Ilość ekspozycji kredytowych udzielonych poza obowiązującymi standardami kredytowania (za 2016 r.)	-----	57	X
Wartość ekspozycji kredytowych udzielonych poza obowiązującymi standardami kredytowania (za 2016 r.)	-----	28 571 969 zł.	X
Wartość ekspozycji kredytowych udzielonych poza obowiązującymi standardami kredytowania (w 2016 r.) w relacji do średniej wartości portfela kredytowego obliczonej wg stanów z końca miesiący analizowanego okresu	-----	10,32%	X
Ryzyko operacyjne			
Limit dla strat w rodzaju oszustwa wewnętrzne	0,00% FW	0,00%	0%

Limit dla strat w rodzaju oszustwa zewnętrzne	0,25% FW	0,35%	140%
Limit dla strat w rodzaju praktyka kadrowa i bezpieczeństwo pracy	0,01% FW	0,00%	0%
Limit dla strat w rodzaju klienci, produkty i praktyka biznesowa	0,01% FW	0,00%	0%
Limit dla strat w rodzaju uszkodzenia aktywów	0,02%FW	0,00%	0%
Limit dla strat w rodzaju zakłócenia działalności i błędy systemów	0,03% FW	0,01%	33,33%
Limit dla strat w rodzaju dokonywanie transakcji, dostawa oraz zarządzanie	0,01% FW	0,13%	1300%
Ryzyko walutowe			
Udział całkowitej pozycji walutowej w funduszach własnych	0,5%	0,02%	4%
Ryzyko płynności			
Ilość przypadków przekroczenia nadzorczej miary płynności M1	0	0	X
Ilość przypadków przekroczenia nadzorczej miary płynności M2	0	0	X
Ilość przypadków przekroczenia nadzorczej miary płynności M3	0	2	X
Ilość przypadków przekroczenia nadzorczej miary płynności M4	0	0	X
Kwota nadwyżki środków ponad kwotę środków wypełniających nadzorczą miarę płynności M1	-----	25 678 270,06 zł.	X
Ilość przekroczeń limitu luki płynności w okresie do 1 roku	0	0	X
Ilość przekroczeń limitu luki płynności w okresie powyżej 1 roku	0	0	X
Ilość przekroczeń limitu luki płynności skumulowanej (bez uwzględnienia zobowiązań pozabilansowych udzielonych i otrzymanych)	0	0	X
Wskaźnik LCR	Min 100%	291%	291%
Wskaźnik NSFR	Min 100%	117,47%	117,47%
Udział depozytów powiększonych o fundusze własne w kredytach powiększonych o majątek trwały	Min 200%	255,04%	127,51%
Ryzyko stopy procentowej			
Udział aktywów wrażliwych na zmiany stóp procentowych z terminami przeszacowania powyżej 1 roku w sumie bilansowej	Max 1%	0,05%	5%
Udział pasywów wrażliwych na zmiany stóp procentowych z terminami przeszacowania powyżej 1 roku w sumie bilansowej	Max 1%	0,02%	2%
Iloraz aktywów wrażliwych o oprocentowaniu uzależnionym od stawek własnych Banku w pasywach wrażliwych o oprocentowaniu uzależnionym od stawek własnych Banku (nie ma charakteru limitu, jest to sytuacja pożądana)	1	0,049	X
Ryzyko kapitałowe			
Łączny współczynnik kapitałowy	Min 13,25%	20,51%	154,79%
Współczynnik kapitału Tier I	Min 10,25%	20,51%	200,10%
Współczynnik kapitału podstawowego Tier I	Min 5,75%	20,51%	356,70%
Udział kapitału wewnętrznego w funduszach własnych	Max 80%	59,90%	74,88%
Wskaźnik dźwigni finansowej	Min 3%	6,96%	232%

Polityka rekrutacji dotycząca wyboru członków organu zarządzającego oraz rzeczywisty stan ich wiedzy, umiejętności i wiedzy specjalistycznej

Zarząd Rejonowego Banku Spółdzielczego w Lututowie składa się z 3 Członków:

- Prezes Zarządu

- Członek Zarządu ds. Ekonomicznych i Ryzyk
- Członek Zarządu ds. Handlu

Zgodnie z „Procedurą oceny kwalifikacji Członków Zarządu oraz Zarządu Rejonowego Banku Spółdzielczego w Lututowie”:

1. Wybór kandydata na członka Zarządu pełniącego funkcję Prezesa Zarządu poprzedzać musi obowiązkowo procedura indywidualnej oceny uprzedniej, rozpoczynająca się od wypełnienia przez kandydata odpowiedniego dokumentu, który stanowi załącznik do powyższej Procedury. Rada Nadzorcza przed podjęciem uchwały wskazującej kandydata na Prezesa Zarządu zobowiązana jest do odebrania od osoby aplikującej stosownych zaświadczeń i oświadczeń dokumentujących stan wykształcenia i posiadanego doświadczenia zawodowego, a także przygotowanego przez kandydata planu rozwoju Banku. Rada Nadzorcza może zobowiązać kandydata do przedłożenia również innych dokumentów, wymaganych przez Komisję Nadzoru Finansowego, niezbędnych do dokonania przez Komisję oceny kandydata na Prezesa Zarządu w celu wydania zgody na jego powołanie.
2. Wybór kandydata na członka Zarządu niepełniącego funkcji Prezesa Zarządu obowiązkowo poprzedzać musi wniosek Prezesa Zarządu o powołanie danej osoby do składu Zarządu, a także procedura indywidualnej oceny uprzedniej, rozpoczynająca się od wypełnienia przez kandydata odpowiedniego dokumentu, który stanowi załącznik do powyższej Procedury. Rada Nadzorcza przed podjęciem uchwały powołującej kandydata na członka Zarządu zobowiązana jest do odebrania od osoby aplikującej stosownych zaświadczeń i oświadczeń dokumentujących stan wykształcenia i posiadanego doświadczenia zawodowego. Rada Nadzorcza może zobowiązać kandydata do przedłożenia również innych dokumentów, w przypadku skierowania do Banku takiego żądania przez Komisję Nadzoru Finansowego.

Zgodnie z „Procedurą oceny kwalifikacji Członków Zarządu oraz Zarządu Rejonowego Banku Spółdzielczego w Lututowie” dokonuje się oceny kwalifikacji członków Zarządu, a także Zarządu, działającego jako organ kolegiálny.

Ocena indywidualna dokonywana jest w odniesieniu do każdego członka Zarządu z osobna. Ocena kolegiálna dokonywana jest w stosunku do całego składu osobowego Zarządu Banku.

Celem oceny jest stwierdzenie czy członkowie Zarządu dają rękojmię ostrożnego i stabilnego zarządzania Bankiem, w tym prowadzenia działalności Banku z zachowaniem bezpieczeństwa wkładów i lokat w nim zgromadzonych a także czy posiadają wiedzę, doświadczenie i umiejętności niezbędne do realizacji zarządzania ryzykiem oraz czy ich reputacja osobista nie stwarza zagrożenia dla utraty reputacji Banku.

Ocenie podlega również Zarząd jako organ kolegiálny, w celu stwierdzenia iż posiada on odpowiednie doświadczenie praktyczne do zarządzania Bankiem.

Ocena składa się z dwóch etapów, kończących się podjęciem przez Zebranie Przedstawicieli Uchwały o zatwierdzeniu sprawozdania Zarządu oraz Uchwał o udzieleniu poszczególnym członkom Zarządu absolutorium za poprzedni rok obrotowy. Pierwszym etapem jest podjęcie przez Radę Nadzorczą Uchwały o ocenie indywidualnej. Ocena poszczególnego członka Zarządu za rok obrotowy uwidoczniła jest w sprawozdaniu Rady Nadzorczej, przedkładanym Zebraniu Przedstawicieli w części wnioskowej o udzieleniu lub nieudzieleniu absolutorium dla danego członka Zarządu. Drugi etap obejmuje udzielenie lub nieudzielenie absolutorium przez Zebranie Przedstawicieli.

Ocena indywidualna poszczególnych członków Zarządu obejmuje:

- a) ustalenie czy osoba oceniana posiada kwalifikacje niezbędne do zarządzania (wiedza, umiejętności, doświadczenie),
- b) ustalenie czy zaistniałe zdarzenia, o których mowa w zał. nr 1, związane z osobą ocenianą, mają wpływ na reputację Banku.

Ocena kolegiálna Zarządu, działającego jako organ, obejmuje:

- c) ocenę ostrożnego i stabilnego zarządzania Bankiem,
- d) ocenę reputacji Banku jako pochodnej działań członków Zarządu.

Ocena indywidualna dokonywana jest jako ocena uprzednia - przy wyborze do Zarządu oraz jako ocena następcza - w trakcie pełnienia funkcji przez członka Zarządu.

W 2016 r. Członkowie Zarządu Rejonowego Banku Spółdzielczego w Lututowie, zgodnie z „Procedurą oceny kwalifikacji Członków Zarządu oraz Zarządu Rejonowego Banku Spółdzielczego w Lututowie” złożyli arkusze „Indywidualnej oceny kwalifikacji osoby ocenianej” oraz arkusz „Oceny kolegialnej Zarządu Rejonowego Banku Spółdzielczego w Lututowie”.

Wszystkie arkusze wypełnione zostały w sposób prawidłowy i kompletny. Oświadczenia Członków Zarządu pozwalają na ocenę ich reputacji oraz kwalifikacji zawodowych. Nie uzyskano dowodów podważających nieposzlakowaną reputację Członków Zarządu, jak również ich kompetencji.

Oceny Członków Zarządu dokonała Rada Nadzorcza. Wyniki oceny zostały zamieszczone w „Sprawozdaniu z działalności Rady Nadzorczej za 2016 rok” i przedstawione na Zebraniu Przedstawicieli Rejonowego Banku Spółdzielczego w Lututowie w dniu 30.03.2017 r. Ponadto Zebranie Przedstawicieli zatwierdziło Sprawozdanie Zarządu z działalności Rejonowego Banku Spółdzielczego w Lututowie w 2016 r. i udzieliło Członkom Zarządu absolutorium za rok 2016.

Komitet ALCO

W Rejonowym Banku Spółdzielczym w Lututowie funkcjonuje Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami, zwany Komitetem ALCO. Jest to organ opiniodawczo-doradczy Zarządu Banku w zakresie efektywnego kształtowania struktury ilościowej i jakościowej aktywów i pasywów w celu optymalizacji dochodu, przy jednoczesnym zachowaniu pełnego bezpieczeństwa Banku. Do zadań Komitetu ALCO należy m.in. ocena poszczególnych rodzajów ryzyka (w tym testów warunków skrajnych).

Komitet ALCO funkcjonuje w oparciu o „Regulamin funkcjonowania Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami – Komitetu ALCO w Rejonowym Banku Spółdzielczym w Lututowie”, ostatnio przyjęty Uchwałą Zarządu Nr 175/2014 w dniu 29.12.2014 r. Zgodnie z powyższym Regulaminem posiedzenia Komitetu odbywają się co najmniej raz w miesiącu, w terminie wyznaczonym przez Przewodniczącego Komitetu.

W roku 2016 posiedzenia Komitetu ALCO odbywały się średnio 3 razy w miesiącu. Z każdego posiedzenia sporządzany jest protokół, który przedstawiany jest Przewodniczącemu Komitetu ALCO do zaakceptowania. Opracowane w trakcie pracy Komitetu ALCO projekty i opinie są rekomendowane Zarządowi Banku w celu podjęcia stosownej decyzji

Raportowanie informacji na temat ryzyka

Ryzyko kredytowe

Raportowanie:

1. miesięczne:

- zakres: kredyty pod obserwacją i zagrożone oraz pozostałe przeterminowane,
- odbiorca: Członek Zarządu odpowiedzialny na zarządzanie ryzykami.

2. miesięcznie:

- zakres: ocena ryzyka kredytowego,
- odbiorca: Członek Zarządu odpowiedzialny na zarządzanie ryzykami, Komitet ALCO, Zarząd Banku

3. kwartalnie:

- zakres: ocena ryzyka kredytowego,
- odbiorca: Rada Nadzorcza.

Ryzyko detalicznych ekspozycji kredytowych

Raportowanie:

1. miesięcznie:

- zakres: ocena ryzyka detalicznych ekspozycji kredytowych w ramach raportu z oceny ryzyka kredytowego,
- odbiorca: Członek Zarządu odpowiedzialny na zarządzanie ryzykami, Komitet ALCO, Zarząd Banku.

2. kwartalnie:

- zakres: ocena ryzyka detalicznych ekspozycji kredytowych,
- odbiorca: Rada Nadzorcza.

3. półrocznie:

- zakres: ocena polityki zarządzania ryzykiem DEK
- odbiorca: Zarząd, Rada Nadzorcza.

Ryzyko związane z udzielaniem ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie

Raportowanie:

1. kwartalnie:

- zakres: ocena ryzyka związanego z udzielaniem ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie,
- odbiorca: Członek Zarządu odpowiedzialny na zarządzanie ryzykami, Komitet ALCO, Zarząd, Rada Nadzorcza.

2. rocznie:

- zakres: pogłębiona analiza płynności długoterminowej,
- odbiorca: Członek Zarządu odpowiedzialny na zarządzanie ryzykami, Komitet ALCO, Zarząd, Rada Nadzorcza.

Ryzyko koncentracji

Raportowanie:

1. kwartalnie:

- zakres: ocena ryzyka koncentracji,
- odbiorca: Członek Zarządu odpowiedzialny na zarządzanie ryzykami, Komitet ALCO, Zarząd Banku i Rada Nadzorcza.

Ryzyko płynności.

Raportowanie

1. codziennie:

- zakres:
  - stany gotówki w kasach, środki na rachunkach, odprowadzenie, zasilenie, większe wpłaty i wypłaty, przelewy przychodzące i wychodzące,
  - wyliczenie nadzorczych miar płynności,
- odbiorca: Wydział Rachunkowo -Finansowy – Główny Księgowy.

2. miesięcznie:

- zakres: analiza zapasów gotówki, przepływy środków pieniężnych,

- odbiorca: Wydział Rachunkowo -Finansowy – Główny Księgowy, Komitet ALCO, Zarząd Banku.

3. miesięcznie:

- zakres : ocena ryzyka płynności,
- odbiorca: Członek Zarządu odpowiedzialny na zarządzanie ryzykami, Komitet ALCO, Zarząd Banku.

4. kwartalnie :

- zakres: ocena ryzyka płynności,
- Odbiorca: Rada Nadzorcza.

5. kwartalnie :

- zakres: realizacja Planu pozyskania i utrzymania środków obcych uznawanych przez Bank za stabilne źródło finansowania.
- Odbiorca: Członek Zarządu odpowiedzialny na zarządzanie ryzykami, Komitet ALCO, Zarząd, Rada Nadzorcza.

6. rocznie:

- zakres: pogłębiona analiza płynności długoterminowej.
- Odbiorca: Członek Zarządu odpowiedzialny na zarządzanie ryzykami, Komitet ALCO, Zarząd, Rada Nadzorcza.

Ryzyko stopy procentowej

Raportowanie

1. miesięcznie:

- zakres: ocena ryzyka stopy procentowej
- odbiorca: Członek Zarządu odpowiedzialny na zarządzanie ryzykami, Komitet ALCO, Zarząd Banku.

2. kwartalnie:

- zakres: ocena ryzyka stopy procentowej,
- odbiorca: Rada Nadzorcza.

Ryzyko walutowe

Raportowanie:

1. codziennie:

- zakres:
  - stan środków walutowych,
  - pozycja walutowa Banku,
  - wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka walutowego,
  - normy dopuszczalnego ryzyka walutowego.
- Odbiorca: Główny Księgowy.

2. miesięcznie:

- zakres: ocena ryzyka walutowego
- Odbiorca: Członek Zarządu odpowiedzialny na zarządzanie ryzykami, Komitet ALCO, Zarząd Banku.

3. kwartalnie:

- zakres: ocena ryzyka walutowego,
- odbiorca: Rada Nadzorcza.

4. kwartalnie:

- zakres: analiza oprocentowania depozytów/kredytów walutowych
- odbiorca: Komitet ALCO, Zarząd.

Ryzyko operacyjne

Raportowanie

1. miesięcznie:

- zakres: ocena ryzyka operacyjnego, w tym: zdarzenia i straty operacyjne oraz ich skutki, mapa zdarzeń operacyjnych, testy warunków skrajnych, ocena ryzyka operacyjnego, limity i wskaźniki KRI.
- Odbiorca: Członek Zarządu odpowiedzialny na zarządzanie ryzykami, Komitet ALCO, Zarząd Banku.

2. kwartalnie:

- zakres: ocena ryzyka operacyjnego,
- odbiorca: Rada Nadzorcza.

3. półrocznie:

- zakres: wszystkie ryzyka,
- odbiorca: Członek Zarządu odpowiedzialny na zarządzanie ryzykami, Komitet ALCO.

- Zakres: ryzyka podlegające raportowaniu dla Zarządu.

- Odbiorca: Zarząd.

- zakres: ocena ryzyka operacyjnego, ryzyka podlegające raportowaniu dla Rady Nadzorczej,

- odbiorca: Rada Nadzorcza.

4. rocznie:

- zakres: wyniki samooceny,

- odbiorca: Członek Zarządu odpowiedzialny na zarządzanie ryzykami, Komitet ALCO, Zarząd, Rada Nadzorcza.

Ryzyko kapitałowe

Raportowanie

1. miesięcznie:

- zakres: ocena adekwatności kapitałowej
- odbiorca: Członek Zarządu odpowiedzialny na zarządzanie ryzykami, Komitet ALCO, Zarząd Banku.

2. kwartalnie:

- zakres: ocena adekwatności kapitałowej
- odbiorca: Rada Nadzorcza,

3. kwartalnie:

- zakres: ocena kapitału wewnętrznego,
- odbiorca: Członek Zarządu odpowiedzialny na zarządzanie ryzykami, Komitet ALCO, Zarząd Banku, Rada Nadzorcza.

Ryzyko braku zgodności

Raportowanie:

- Komórka ds. ryzyka braku zgodności prowadzi rejestr naruszeń compliance, który aktualizowany jest w okresach kwartalnych lub na bieżąco, jeżeli informacja o zdarzeniu pochodzi z „Rejestru anonimowych informacji o podejrzeniu wystąpienia nieprawidłowości lub naruszenia przepisów prawa wewnętrznego lub zewnętrznego lub przyjętych przez Bank standardów postępowania w Rejonowym Banku Spółdzielczym w Lututowie”.
- Raporty o ryzyku braku zgodności dla Zarządu i Rady Nadzorczej sporządzane są przynajmniej raz na rok. Komórka ds. ryzyka braku zgodności na bieżąco informuje Zarząd Banku o przypadkach występowania naruszeń compliance i ewentualnie rekomenduje podjęcie środków naprawczych.

II. Fundusze własne

Zapewniając bezpieczeństwo ekonomiczne, Bank utrzymuje fundusze własne dostosowane do rozmiaru prowadzonej działalności.

1. Fundusze własne Banku obejmują:

- 1) kapitał Tier I;
- 2) kapitał Tier II.

2. Kapitał Tier I Banku obejmuje:

- 1) kapitał podstawowy Tier I, na który składają się:
  - a) wpłacony fundusz udziałowy, z zastosowaniem przepisów przejściowych,
  - b) zysk w trakcie zatwierdzania oraz zysk netto bieżącego okresu sprawozdawczego, obliczone zgodnie z obowiązującymi zasadami rachunkowości, pomniejszone o wszelkie przewidywane obciążenia i dywidendy, w kwotach nie większych niż kwoty zysku zweryfikowane przez biegłych rewidentów, po uzyskaniu zgody właściwego organu,
  - c) niepodzielony zysk z lat ubiegłych, po uzyskaniu zgody właściwego organu;
  - d) w ramach skumulowanych, innych całkowitych dochodów:
    - fundusz z aktualizacji wyceny majątku trwałego,
    - kapitał z aktualizacji instrumentów dłużnych lub kapitałowych zakwalifikowanych do portfela „dostępne do sprzedaży”,
  - e) kapitał rezerwowy,
  - f) fundusz ogólnego ryzyka na niezidentyfikowane ryzyko działalności bankowej;
  - g) w ramach innych przejściowych korekt kapitału podstawowego Tier I:
    - (ze znakiem minus) określoną wartość procentową funduszu z aktualizacji wyceny majątku trwałego;
    - (ze znakiem minus – co oznacza, że Bank usuwa z funduszy) określoną wartość procentową zysków z wyceny instrumentów dłużnych lub kapitałowych zakwalifikowanych do portfela „dostępne do sprzedaży”,
- 2) pomniejszenia kapitału podstawowego Tier I:
  - a) określona wartość procentowa wartości niematerialnych i prawnych wycenione według wartości bilansowej,
  - b) posiadane przez Bank bezpośrednie, pośrednie i syntetyczne udziały kapitałowe w instrumentach w kapitale podstawowym Tier I podmiotów sektora finansowego, jeżeli Bank nie dokonał znacznej inwestycji,

- c) posiadane przez Bank bezpośrednio, pośrednio i syntetyczne udziały kapitałowe w instrumentach w kapitale podstawowym Tier I podmiotów sektora finansowego, jeżeli Bank dokonał znacznej inwestycji,
- d) strata z lat ubiegłych, strata w trakcie zatwierdzania, strata netto bieżącego okresu;
- 3) kapitał dodatkowy Tier I, który stanowi:
  - a) instrumenty kapitałowe spełniające warunki opisane w art.52 CRR,
- 4) pomniejszenia kapitału dodatkowego Tier I:
  - a) określona wartość procentowa wartości niematerialnych i prawnych wyceniona według wartości bilansowej;
  - b) posiadane przez Bank bezpośrednio, pośrednio i syntetyczne udziały kapitałowe w instrumentach zaliczanych do dodatkowego kapitału podstawowego podmiotów sektora finansowego, jeżeli Bank nie dokonał znacznej inwestycji,
  - c) posiadane przez Bank bezpośrednio, pośrednio i syntetyczne udziały kapitałowe w instrumentach zaliczanych do dodatkowego kapitału podstawowego podmiotów sektora, jeżeli Bank dokonał znacznej inwestycji.
- 3. Kapitał Tier II Banku obejmuje:
  - 1) Instrumenty kapitałowe spełniające warunki opisane w art.63 CRR;
  - 2) pożyczki podporządkowane;
  - 3) rezerwę na ryzyko ogólne do wysokości 1,25% aktywów ważonych ryzykiem;
  - 4) pomniejszenia kapitału Tier II:
    - a) posiadane przez Bank bezpośrednio, pośrednio i syntetyczne udziały kapitałowe w instrumentach zaliczanych do kapitału Tier II podmiotów sektora finansowego, jeżeli Bank nie dokonał znacznej inwestycji,
    - b) posiadane przez Bank bezpośrednio, pośrednio i syntetyczne udziały kapitałowe w instrumentach zaliczanych do kapitału Tier II, jeżeli Bank dokonał znacznej inwestycji.

Poniższe zestawienie przedstawia poziom poszczególnych pozycji funduszy własnych Banku według stanu na dzień 31.12.2016 roku.

Wyszczególnienie	Kwota
Kapitał podstawowy Tier I	49 765 731,63
Fundusz udziałowy	0,00
Zyski zatrzymane	0,00
Skumulowane inne całkowite dochody	341 323,31
Kapitał rezerwowy	45 225 974,51
Fundusz ogólnego ryzyka	3 450 000,00
Korekty okresu przejściowego dotyczące funduszu udziałowego	921 540,00
(-) Wartość firmy	0,00
(-) Inne wartości niematerialne i prawne	- 36 576,87
(-) Wzajemne zaangażowania w instrumenty kapitałowe (krzyżowe powiązania kapitałowe) zaliczane do funduszy podstawowych (CET1)	0,00
(-) Nadwyżka pozycji pomniejszających AT1 nad dodatkowymi funduszami podstawowymi (AT1)	0,00
(-) Posiadane przez instytucję bezpośrednio, pośrednio i syntetyczne udziały kapitałowe w instrumentach w kapitale podstawowym CET1 podmiotów sektora finansowego, jeżeli instytucja nie dokonała znacznej inwestycji (zaangażowanie kapitałowe)	0,00
(-) Posiadane przez instytucję bezpośrednio, pośrednio i syntetyczne udziały kapitałowe w instrumentach w kapitale podstawowym CET1 podmiotów sektora finansowego, jeżeli instytucja dokonała znacznej inwestycji	0,00
(-) Wartość pozycji określonych w art. 48(1) przekraczająca limit 15%	- 136 529,32
Inne przejściowe korekty CET1	0,00
(-) Dodatkowe korekty dotyczące kapitału CET1 wynikające z art. 3 CRR Inne pozycje lub korekty kapitału CET1	0,00
Kapitał dodatkowy Tier I	0,00
Instrumenty kapitałowe zaliczane do dodatkowego kapitału podstawowego (AT1)	0,00
Korekty okresu przejściowego dotyczące instrumentów kapitałowych zaliczanych do AT1	0,00
(-) Wzajemne zaangażowania w instrumenty kapitałowe zaliczane do AT1	0,00
(-) Instrumenty kapitałowe AT1 w podmiotach sektora finansowego, w których instytucja nie dokonała znacznej inwestycji	0,00
(-) Instrumenty kapitałowe AT1 w podmiotach sektora finansowego, w których instytucja dokonała znacznej inwestycji	0,00
(-) Nadwyżka pomniejszeń T2 ponad kwotę T2	0,00
Inne przejściowe korekty AT1	0,00
Nadwyżka pomniejszeń AT1 ponad kwotę AT1 (pomniejszenie w CET1)	0,00
(-) Dodatkowe korekty dotyczące kapitału AT1 wynikające z art. 3 CRR Inne pozycje lub korekty kapitału AT1	0,00
Kapitał Tier II	0,00
Instrumenty kapitałowe i pożyczki podporządkowane zaliczane do T2	0,00

Korekty okresu przejściowego dotyczące instrumentów kapitałowych i pożyczek podporządkowanych zaliczanych do T2	0,00 0,00
Kwota rezerwy ogólnej z tytułu ryzyka kredytowego [do wysokości limitu 1,25% RWA]	0,00
(-) Wzajemne zaangażowania w instrumenty kapitałowe (krzyżowe powiązania kapitałowe) zaliczane do T2	0,00
(-) Instrumenty kapitałowe T2 w podmiotach sektora finansowego, w których instytucja nie dokonała znacznej inwestycji	0,00
(-) Instrumenty kapitałowe T2 w podmiotach sektora finansowego, w których instytucja dokonała znacznej inwestycji	0,00 0,00
Inne przejściowe korekty T2 (kapitał z aktualizacji wyceny)	0,00
Nadwyżka pomniejszeń T2 ponad kwotę T2 (pomniejszenie AT1)	
(-) Dodatkowe korekty dotyczące kapitału T2 wynikające z art. 3 CRR	
Inne pozycje lub korekty kapitału T2	
Fundusze własne	49 765 731,63
Całkowity wymóg kapitałowy	19 415 299,91

Fundusz udziałowy Banku od 1 stycznia 2014 roku nie spełnia warunku zawartego w art. 28 ust. 1 lit. e CRR, który mówi, że instrumenty w kapitale podstawowym Tier I muszą spełniać warunek „wieczystości”; w związku z tym Bank, zgodnie z zapisami CRR usuwa stopniowo z funduszy własnych fundusz udziałowy.

Bank wykazuje fundusz udziałowy w rachunku funduszy własnych, w ramach korekt okresu przejściowego, według następujących zasad:

- 1) podstawą obliczeń do wyznaczenia podstawy amortyzacji jest lista udziałowców oraz kwota opłaconych przez nich udziałów według stanu na 31.12. 2011 r.;
- 2) kwota, o której mowa w pkt 1, jest pomniejszana o wszelkie wypłaty i wyksięgowania udziałów, które miały miejsce w latach 2012-2013;
- 3) każdego roku, począwszy od początku 2014 r., podstawa amortyzacji jest umniejszana (amortyzowana) o wartość stanowiącą iloczyn podstawy amortyzacji oraz ustalonej przez KNF stawki amortyzacji wynoszącej w kolejnych latach odpowiednio: 20% w 2014 r., po 10% od 2015 r. do 2021 r. oraz jednorazowo 10% na koniec 2021 r.;
- 4) jeżeli w kolejnych - po roku 2013 - latach miały miejsce dalsze pomniejszenia podstawy amortyzacji, to za każdym razem, ustalana jest nowa podstawa amortyzacji poprzez odjęcie od podstawy amortyzacji wyznaczonej zgodnie z pkt 1 – 2 kwoty tych pomniejszeń; nowa podstawa amortyzacji obowiązuje od daty dokonanego pomniejszenia;
- 5) Bank do umniejszania funduszy w trakcie poszczególnych lat stosuje amortyzację roczną.

W przypadku konieczności dokonania pomniejszenia podstawy amortyzacji na skutek wypowiedzenia udziałów, wypowiedzenia członkostwa, śmierci udziałowca/wykreślenia z KRS Bank występuje do KNF z wnioskiem o wydanie zgody na pomniejszeniu funduszy własnych.

Pelne warunki dotyczące wszystkich instrumentów w kapitale podstawowym Tier instrumentów dodatkowych w Tier I oraz instrumentów w kapitale Tier II

Kapitał Tier I

1. **Skumulowane inne całkowite dochody** - w ramach skumulowanych dochodów Bank wykazuje fundusz z aktualizacji wyceny służy do księgowego ujęcia odpisów aktualizujących wartość: rzeczowych aktywów trwałych, finansowych aktywów trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych.
2. **Korekty w okresie przejściowym z tytułu instrumentów własnych w kapitale podstawowym Tier I dotyczące funduszu udziałowego** - stanowią fundusz udziałowy pochodzący z wnoszonych

udziałów. Fundusz ten może być przeznaczony na pokrycie poniesionych przez Bank strat. W kapitałach fundusz udziałowy wykazywany jest z zastosowaniem przepisów przejściowych.

3. **Kapitał rezerwowy** odzwierciedla tę część majątku, która powstaje w wyniku prowadzenia działalności ze źródeł określonych w ustawie Prawo spółdzielcze i statutu Banku, tj. wpłat przez członków wpisowego, części zysku do podziału.
4. **Fundusz ogólnego ryzyka na niezidentyfikowane ryzyko działalności bankowej** przeznaczony jest na zabezpieczenie potencjalnego, nieokreślonego ryzyka związanego z prowadzeniem działalności bankowej. Tworzony jest z wypracowanego zysku.
5. **Inne wartości niematerialne i prawne** – w przypadku wartości niematerialnych i prawnych w okresie przejściowym tj. w latach 2015-2017 zastosowanie mają przepisy art. 171a ust 3 ustawy Prawo bankowe. W 2016 roku stosuje się wartość procentową wynoszącą 60%, co oznacza pomniejszenie kapitału podstawowego Tier I o 60%, a pozostałą część zgodnie z art. 472 ust. 4 odlicza się od pozycji Tier I. W sytuacji, gdy instytucja nie posiada instrumentów zaliczanych do kapitału dodatkowego Tier I cała kwota wartości niematerialnych i prawnych pomniejsza kapitał podstawowy Tier I.
6. **Inne korekty w okresie przejściowym w kapitale Tier I** - w ramach innych przejściowych korekt, na podstawie art. 468 CRR Bank wykazuje określoną wartość procentową funduszu z aktualizacji wyceny. Wartość procentowa w poszczególnych latach jest równa: 40% w 2016 roku, 20% w 2017 roku, 0% od 2018 roku.

Kapitał dodatkowy Tier I – nie posiadamy

Kapitał Tier II – nie posiadamy

Poziom kapitału podstawowego Tier I i kapitału Tier I ponad wymagany poziom współczynnika

Rekomendowany przez KNF poziom współczynnika podstawowego Tier I wynosi 5,75%, natomiast kapitału Tier I - 10,25%. Przy takich współczynnikach poziom kapitału podstawowego ponad wymagany wynosi 35 810 984,82 dla kapitału podstawowego Tier I i 24 889 878,63 dla kapitału Tier I.

III. Wymogi kapitałowe

Za łączną kwotę ekspozycji na ryzyko przyjmuje się sumę łącznej kwoty ekspozycji na:

- 1) ryzyko kredytowe według metody standardowej;
- 2) ryzyko operacyjne według metody wskaźnika bazowego;
- 3) ryzyko walutowe według metody de minimis.

Po uwzględnieniu zaleceń nadzorczych i buforu kapitałowego zabezpieczającego oraz okresów przejściowych Bank powinien posiadać współczynniki kapitałowe na poziomie:

- 1) współczynnik kapitału podstawowego Tier I: w 2016 i 2017 – 5,75%, w 2018 – 6,375%, od 2019 – 7%,
  - 2) współczynnik kapitału Tier I: w 2016 i 2017 – 10,25%, w 2018 – 10,875%, od 2019 – 11,5%,
  - 3) łączny współczynnik kapitałowy: w 2016 i 2017 – 13,25%, w 2018 – 13,875%, od 2019 – 14,5%.
- Dodatkowo, poszczególne poziomy współczynników są powiększane o bufor antycykliczny.

Łączna kwota ekspozycji na ryzyko kredytowe jest równa sumie kwot ekspozycji ważonych ryzykiem. W przyjętej przez Bank metodzie standardowej wartość ekspozycji w przypadku aktywów jest równa wartości bilansowej ekspozycji, a w przypadku pozycji pozabilansowych jest równa iloczynowi nominalnej wartości pozycji pozabilansowej pomniejszonej o utworzone na tą pozycję rezerwy celowe i procentowej wagi ryzyka produktu.

Kwoty stanowiące 8% ekspozycji ważonej ryzykiem oddzielnie dla każdej z kategorii ekspozycji.

Lp.	Wyszczególnienie	Kwota
1.	Ekspozycje wobec rządów centralnych lub banków centralnych	226 656,20

2.	Ekspozycje wobec samorządów regionalnych lub władz lokalnych	535 847,56
3.	Ekspozycje wobec podmiotów sektora publicznego	447,35
4.	Ekspozycje wobec instytucji	12 948,74
5.	Ekspozycje wobec przedsiębiorstw	666 057,17
6.	Ekspozycje detaliczne	2 633 728,72
7.	Ekspozycje zabezpieczone hipotekami na nieruchomościach	9 270 258,33
8.	Ekspozycje, których dotyczy niewykonanie zobowiązania	1 791 122,14
9.	Ekspozycje kapitałowe	329 360,88
10.	Inne pozycje	695 756,57
11.	RAZEM	16 162 183,65

Łączna kwota ekspozycji na ryzyko walutowe jest równa wymogowi w zakresie funduszy własnych dla ryzyka walutowego pomnożonemu przez 12,5.

Bank wyznacza wymóg kapitałowy w zakresie funduszy własnych dla ryzyka walutowego w oparciu metodę de minimis.

Wymóg kapitałowy w zakresie funduszy własnych dla ryzyka walutowego oblicza się jako 8% pozycji walutowej całkowitej - jeżeli pozycja walutowa całkowita przekracza 2% funduszy własnych Banku.

Łączna kwota ekspozycji na ryzyko operacyjne jest równa wymogowi w zakresie funduszy własnych dla ryzyka operacyjnego pomnożonemu przez 12,5.

Bank wylicza podstawę do wyznaczenia wymogu kapitałowego jako średnią arytmetyczną za okres trzech lat, wyników obliczonych jako suma pozycji rachunku zysków i strat Banku, ustalonych zgodnie z zasadami określonymi w ustawie o rachunkowości, przy czym każda pozycja musi być uwzględniona odpowiednio ze znakiem dodatnim lub ujemnym.

Wymóg kapitałowy w zakresie funduszy własnych wg. stanu na 31.12.2016 r.

Wyszczególnienie	Kwota w tys. zł
Ryzyko kredytowe	16 162
Ryzyko rynkowe	0
Ryzyko operacyjne	3 253
Łączna kwota ekspozycji na ryzyko	19 415

Kapitał regulacyjny / minimalny wymóg kapitałowy – suma kapitału regulacyjnego na ryzyko kredytowe, operacyjne i walutowe;

Kapitał wewnętrzny – ustalony przez Bank wymóg w zakresie funduszy własnych, mający na celu pokrycie wszystkich zidentyfikowanych istotnych rodzajów ryzyka, występujących w jego działalności oraz czynników otoczenia;

Przy obliczaniu dodatkowych wymogów kapitałowych na poszczególne rodzaje ryzyka Bank przyjmuje następujące założenia:

- 1) kapitał wewnętrzny na poszczególne rodzaje ryzyka będzie obliczany jako koszt lub utracony przychód (za wyjątkiem ryzyka koncentracji i ryzyka operacyjnego), który może pojawić się w wyniku zaistnienia sytuacji nieoczekiwanej;
- 2) koszt lub utracony przychód obliczany jest na podstawie testów warunków skrajnych, które Bank przeprowadza dla poszczególnych rodzajów ryzyka uznanych za istotne;
- 3) część lub całość kosztów czy też utraconych przychodów można zabezpieczyć z wyniku finansowego zaplanowanego na dany rok obrotowy;
- 4) poziom akceptowalnego kosztu lub utraconego przychodu wyznaczany jest w oparciu o kilka przesłanek, m.in.: wysokość planowanego wyniku finansowego na rok obrotowy, w którym dokonujemy analizy, poziom współczynnika wypłacalności oraz plany kapitałowe;
- 5) dodatkowym wymogiem kapitałowym dla poszczególnych rodzajów ryzyka będzie kwota o jaką koszt lub utracony przychód przekroczy akceptowalny poziom ryzyka.

Kapitałem wewnętrznym Banku jest suma wymogów kapitałowych wymienionych w poniższych punktach:

1) kapitał wewnętrzny na ryzyko kredytowe

Punktem wyjściowym dla ustalenia kapitału wewnętrznego na ryzyko kredytowe jest kapitał regulacyjny na ryzyko kredytowe.

Kapitałem regulacyjnym zabezpieczona została znaczna część ryzyka, związana z ryzykiem niewypłacalności kontrahenta.

Bank oblicza dodatkowy wymóg kapitałowy na ryzyko kredytowe z tytułu:

- 1) wzrostu udziału portfela kredytów zagrożonych w portfelu kredytowym;
- 2) całkowitego braku skuteczności przyjętych zabezpieczeń, które stanowią instrumenty pomniejszania podstawy naliczania rezerw celowych.

Bank przeprowadza testy warunków skrajnych dla powyższych czynników, opisane szczegółowo w obowiązujących w Banku zasadach zarządzania ryzykiem kredytowym.

Wynikiem przeprowadzonych testów jest koszt, jaki poniósłby Bank na skutek wystąpienia sytuacji, o których mowa powyżej.

Dodatkowym wymogiem kapitałowym na ryzyko kredytowe jest kwota, o jaką suma wyników testów warunków skrajnych przekracza 1% funduszy własnych Banku.

Kapitałem wewnętrznym na ryzyko kredytowe jest suma regulacyjnego wymogu kapitałowego oraz dodatkowego wymogu kapitałowego na ryzyko kredytowe.

2) kapitał wewnętrzny na ryzyko operacyjne

Punktem wyjściowym dla ustalenia kapitału wewnętrznego na ryzyko operacyjne jest kapitał regulacyjny na ryzyko operacyjne.

Kapitałem regulacyjnym zabezpieczona została znaczna część ryzyka wynikająca ze skali prowadzonej przez Bank działalności.

Bank oblicza dodatkowy wymóg kapitałowy na ryzyko operacyjne z tytułu zagrożenia związanego z jednoczesnym zrealizowaniem się potencjalnych zdarzeń operacyjnych, dla których, w procesie samooceny, spełnione są łącznie poniższe warunki:

- 1) prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka jest średnie lub wysokie;
- 2) skutki ekonomiczne są wysokie.

Bank przeprowadza test warunków skrajnych polegający na założeniu, że jednocześnie zrealizują się potencjalne zdarzenia operacyjne, wyłonione w procesie samooceny, dla których skutki ekonomiczne mają wartość 3, a prawdopodobieństwo wartość minimum 2, opisany szczegółowo w obowiązujących w Banku zasadach zarządzania ryzykiem operacyjnym.

W wyniku tego testu obliczana jest strata, która wystąpiłaby w Banku w wyniku zrealizowania się powyższego scenariusza.

Bank tworzy dodatkowy wymóg kapitałowy, jeżeli strata przewyższy poziom regulacyjnego wymogu kapitałowego na ryzyko operacyjne; wymogiem kapitałowym jest różnica pomiędzy obliczoną stratą a regulacyjnym wymogiem kapitałowym na ryzyko operacyjne.

Kapitałem wewnętrznym na ryzyko operacyjne jest suma regulacyjnego wymogu kapitałowego oraz dodatkowego wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka operacyjnego.

3) kapitał wewnętrzny na ryzyko walutowe

Punktem wyjściowym dla ustalenia kapitału wewnętrznego na ryzyko walutowe jest kapitał regulacyjny na ryzyko walutowe.

Kapitałem regulacyjnym zabezpieczona została znaczna część ryzyka wynikająca z wygenerowania pozycji walutowej całkowitej przekraczającej 2% funduszy własnych Banku.

Bank oblicza dodatkowy wymóg kapitałowy na ryzyko walutowe z tytułu zagrożenia związanego ze skrajną zmianą kursów walutowych.

Bank przeprowadza test warunków skrajnych polegający na założeniu, że kursy walut zmieniają się o 30% opisany szczegółowo w obowiązujących w Banku zasadach zarządzania ryzykiem walutowym.

W wyniku tego testu obliczana jest strata, która wystąpiłaby w Banku w wyniku zrealizowania się powyższego scenariusza.

Bank tworzy dodatkowy wymóg kapitałowy, jeżeli strata przewyższy poziom 2% funduszy własnych Banku; wymogiem kapitałowym jest kwota przekraczająca 2% funduszy własnych Banku.

Kapitałem wewnętrznym na ryzyko walutowe jest suma regulacyjnego wymogu kapitałowego oraz dodatkowego wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka walutowego.

4) kapitał wewnętrzny na ryzyko koncentracji

Bank oblicza kapitał wewnętrzny na ryzyko koncentracji w przypadku przekroczenia limitów koncentracji, o których mowa w obowiązujących w Banku zasadach zarządzania ryzykiem koncentracji, w zakresie:

- 1) koncentracji dużych zaangażowań;
- 2) koncentracji w ten sam sektor gospodarczy;
- 3) koncentracji w ten sam region geograficzny;
- 4) koncentracji w ten sam rodzaj zabezpieczenia.

Bank oblicza kapitał wewnętrzny na ryzyko koncentracji dużych zaangażowań jako iloczyn kwoty przekroczenia limitu koncentracji dużych zaangażowań, średnioważonej wagi ryzyka dla dużych zaangażowań i wskaźnika 8%.

Bank oblicza kapitał wewnętrzny na ryzyko koncentracji w ten sam sektor gospodarczy jako iloczyn kwoty przekroczenia limitu koncentracji w ten sam sektor gospodarczy, średnioważonej wagi ryzyka dla wszystkich kredytów i wskaźnika 8%.

Bank oblicza kapitał wewnętrzny na ryzyko koncentracji w ten sam region geograficzny jako iloczyn kwoty przekroczenia limitu koncentracji w ten sam region geograficzny, średnioważonej wagi ryzyka dla wszystkich kredytów i wskaźnika 8%.

Bank oblicza kapitał wewnętrzny na ryzyko koncentracji w ten sam rodzaj zabezpieczenia jako iloczyn kwoty przekroczenia limitu koncentracji w ten sam rodzaj zabezpieczenia, średnioważonej wagi ryzyka dla wszystkich kredytów i wskaźnika 8%.

Kapitałem wewnętrznym na ryzyko koncentracji jest suma powyższych kwot.

5) kapitał wewnętrzny na ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej

Bank oblicza kapitał wewnętrzny na ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej z tytułu zagrożenia związanego ze skrajną zmianą poziomu stóp procentowych, wysokim poziomem zrywalności depozytów lub spłacalności kredytów przed terminem oraz niekorzystnym kształtem krzywej dochodowości.

Bank przeprowadza testy warunków skrajnych dla:

- 1) ryzyka przeszacowania i bazowego łącznie;
- 2) ryzyka opcji klienta;
- 3) ryzyka krzywej dochodowości

opisane szczegółowo w obowiązujących w Banku zasadach zarządzania ryzykiem stopy procentowej.

Kapitałem na ryzyko stopy procentowej jest kwota, o jaką suma wyników testów warunków skrajnych, przekracza 3,50% funduszy własnych Banku.

6) kapitał wewnętrzny na ryzyko płynności

Bank oblicza kapitał wewnętrzny na ryzyko płynności z tytułu zagrożenia związanego z nagłym wypływem znaczącej kwoty depozytów oraz nagłym wzrostem niezrealizowanych zobowiązań pozabilansowych udzielonych dotyczących finansowania.

Bank przeprowadza test warunków skrajnych przy założeniu zaistnienia sytuacji nieoczekiwanej, przy jednoczesnej konieczności utrzymania nadzorczej miary płynności krótkoterminowej na wymaganym przepisami prawa poziomie, opisane szczegółowo w obowiązujących w Banku zasadach zarządzania ryzykiem płynności.

Wynikiem przeprowadzonych testów jest koszt, jaki poniósłby Bank na skutek wystąpienia powyższych sytuacji.

Kapitałem wewnętrznym na ryzyko płynności jest suma wyników testów warunków skrajnych.

7) kapitał wewnętrzny na ryzyko kapitałowe

Bank oblicza kapitał wewnętrzny na ryzyko kapitałowe z tytułu zagrożenia związanego ze spadkiem funduszu udziałowego, wzrostem wartości aktywów ważonych ryzykiem oraz skrajnym wzrostem kapitału wewnętrznego.

Bank przeprowadza testy warunków skrajnych dla powyższych czynników przy jednoczesnej konieczności utrzymania adekwatności kapitałowej na poziomie określonym w kapitałowych celach strategicznych opisanych szczegółowo w obowiązującej w Banku „Strategii zarządzania i planowania kapitałowego w Rejonowym Banku Spółdzielczym w Lututowie”.

Wynikiem przeprowadzonych testów jest koszt, jaki poniósłby Bank na skutek wystąpienia powyższej sytuacji.

Kapitałem wewnętrznym na ryzyko kapitałowe jest powyżej wyznaczona kwota.

Stopień pokrycia kapitału wewnętrznego funduszami własnymi

Rodzaj ryzyka	wewnętrzny wymóg kapitałowy	alokacja kapitału według wymagań dla Filaru I	alokacja dodatkowego kapitału według wymagań dla Filaru II	limit dla Filaru I	wykorzystanie kapitału dostępnego	Limit dla Filaru II	wykorzystanie kapitału dostępnego
Ryzyko kredytowe	21 115	16 162	4 952	51,00%	32,48%	58,00%	42,43%
Ryzyko rynkowe	0	0	0	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Ryzyko operacyjne	3 253	3 253	0	9,00%	6,54%%	9,00%	6,54%
Ryzyko koncentracji zaangażowań	0	X	0	x	x	x	X
Ryzyko stopy procentowej	5 305	X	5 305	x	x	12,00%	10,66%
Ryzyko płynności	138	X	138	x	x	1,00%	0,3%
Ryzyko kapitałowe	0	x	0	x	x	0,00%	0,00%
Kapitał regulacyjny	19 415			60,00%	39,01%	x	
Kapitał wewnętrzny	29 811			x		80,00%	59,90%

Badanie BION

Bank w roku 2016 był objęty Badaniem i Oceną Nadzorcą w trybie BION inspekcyjny. W rezultacie przeprowadzonego przez KNF badania Bank nie otrzymał dodatkowych wymogów kapitałowych do utworzenia.

Wymogi w zakresie bufora antycyklicznego

Komisja Nadzoru Finansowego w 2016 roku nie wyznaczyła dla Banków wymogów w zakresie bufora antycyklicznego.

IV. Ekspozycje na ryzyko kredytowe kontrahenta

Definicje należności zagrożonych stosowane dla celów rachunkowości; opis stosowanego podejścia i metod przyjętych do ustalania korekt wartości i rezerw

Ekspozycje zagrożone są to ekspozycje kredytowe zakwalifikowane zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Finansów w sprawie zasad tworzenia rezerw na ryzyko związane z działalnością banków do kategorii „poniżej standardu”, „wątpliwe” i „stracone”.

Dla potrzeb naliczenia odpowiedniej wysokości rezerw celowych od ekspozycji kredytowych klasyfikowanych do kategorii „normalnej”, „pod obserwacją”, „poniżej standardu”, „wątpliwe”, lub „stracone”, stosuje się zasady wynikające z Rozporządzenia Ministra Finansów w sprawie zasad tworzenia rezerw na ryzyko związane z działalnością banków oraz zasady określone w procedurze wewnętrznej w sprawie tworzenia rezerw celowych.

Bank dokonuje wyceny i aktualizacji aktywów i zobowiązań pozabilansowych oraz tworzy rezerwy na ryzyko związane z działalnością banku zgodnie z obowiązującymi ustawami i rozporządzeniami oraz z Procedurą tworzenia rezerw celowych na ryzyko związane z działalnością banku oraz wyceny pozostałych aktywów.

Korekty wartości to różnice pomiędzy wartością nominalną należności pomniejszonej o rezerwy celowe, a wartością bilansową należności. Korekty uwzględniają niezamortyzowaną prowizję podlegającą rozliczeniu według efektywnej stop procentowej dla należności wycenianych według zamortyzowanego kosztu.

Rezerwy celowe to odpisy równoważące skutki ryzyka w działalności banków. Zasady tworzenia rezerw reguluje Rozporządzenia Ministra Finansów w sprawie zasad tworzenia rezerw na ryzyko związane z działalnością banków. Obowiązek tworzenia rezerw oraz ich wysokość uzależniona jest od kategorii ekspozycji kredytowych.

Łączna kwota ekspozycji według wyceny bilansowej (po korektach rachunkowych), bez uwzględnienia skutków ograniczania ryzyka kredytowego i średnią kwotę ekspozycji w danym okresie w podziale na kategorie

Lp.	Wyszczególnienie	Stan na dzień 31.12.2016 r. w zł	Średnia kwota w okresie od 01.01.2016 r. do 31.12.2016 r. w zł
1.	ekspozycje wobec rządów centralnych lub banków centralnych	4 231 540,71	3 586 001,98
2.	ekspozycje wobec samorządów regionalnych lub władz lokalnych	33 490 472,34	29 849 804,23
3.	ekspozycje wobec podmiotów sektora publicznego	27 959,37	54 977,80
4.	ekspozycje wobec instytucji	411 483 542,01	375 178 597,13
5.	ekspozycje wobec przedsiębiorstw	9 967 868,72	8 388 766,38
6.	ekspozycje detaliczne	50 306 454,57	52 640 235,27
7.	ekspozycje zabezpieczone hipotekami na nieruchomościach	170 075 768,52	174 140 598,96
8.	ekspozycje, których dotyczy niewykonanie zobowiązania	16 498 850,70	7 273 814,37
9.	ekspozycje kapitałowe	4 117 011,02	4 123 622,86
10.	Inne pozycje	14 289 058,69	14 070 731,26
RAZEM		714 488 526,65	669 307 150,24

Struktura geograficzna ekspozycji w rozbiciu na obszary ważne pod względem istotnych kategorii ekspozycji wraz z dodatkowymi szczegółami w uzasadnionych przypadkach;

Lp.	Istotne obszary geograficzne	Kwota (w zł)
1.	powiat wieruszowski	46 877 781,54
2.	powiat ostrzeszowski	45 572 102,55
3.	powiat sieradzki	45 719 282,78
4.	powiat wieluński	31 906 601,65

Struktura branżowa ekspozycji lub w podziale według typu kontrahenta, w rozbiciu na klasy ekspozycji, wraz z dodatkowymi szczegółami w uzasadnionych przypadkach;

Struktura branżowa ekspozycji w rozbiciu na klasy ekspozycji

Lp.	Branże	Wartość w zł
1.	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo Należności normalne Należności pod obserwacją Należności zagrożone	73 531 077,16 0,00 4 101 163,49
2.	Górnictwo i wydobywanie Należności normalne Należności pod obserwacją Należności zagrożone	614 475,13 0,00 0,00
3.	Przetwórstwo przemysłowe Należności normalne Należności pod obserwacją Należności zagrożone	21 248 769,80 107 485,00 9 864 835,60
4.	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych Należności normalne Należności pod obserwacją Należności zagrożone	18 274,43 325 230,00 0,00
5.	Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją Należności normalne Należności pod obserwacją Należności zagrożone	592 645,10 0,00 32 250,44
6.	Budownictwo Należności normalne Należności pod obserwacją Należności zagrożone	3 413 216,27 0,00 120 867,05
7.	Handel hurtowy i detaliczny, napawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle Należności normalne Należności pod obserwacją Należności zagrożone	16 343 435,38 0,00 4 252 849,22
8.	Transport i gospodarka magazynowa Należności normalne Należności pod obserwacją Należności zagrożone	4 823 388,93 0,00 1 828 016,49
9.	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi Należności normalne Należności pod obserwacją Należności zagrożone	2 748 726,89 0,00 55 630,00
10.	Informacja i komunikacja Należności normalne Należności pod obserwacją Należności zagrożone	74 886,16 0,00 191 143,02
11.	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa Należności normalne Należności pod obserwacją Należności zagrożone	1 851 960,00 0,00 0,00
12.	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości Należności normalne Należności pod obserwacją Należności zagrożone	133 722,47 0,00 0,00

13.	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna Należności normalne Należności pod obserwacją Należności zagrożone	146 968,62 0,00 0,00
14.	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca Należności normalne Należności pod obserwacją Należności zagrożone	243 381,37 0,00 0,00
15.	Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne Należności normalne Należności pod obserwacją Należności zagrożone	33 285 636,70 0,00 80 000,00
16.	Edukacja Należności normalne Należności pod obserwacją Należności zagrożone	1 623 713,00 0,00 0,00
17.	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna Należności normalne Należności pod obserwacją Należności zagrożone	1 293 981,78 0,00 1 704 829,15
18.	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją Należności normalne Należności pod obserwacją Należności zagrożone	342 877,45 0,00 0,00
19.	Pozostała działalność usługowa Należności normalne Należności pod obserwacją Należności zagrożone	519 219,00 0,00 0,00
20.	Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników Należności normalne Należności pod obserwacją Należności zagrożone	0,00 0,00 0,00
21.	Organizacje i zespoły eksterytorialne Należności normalne Należności pod obserwacją Należności zagrożone	0,00 0,00 0,00
Razem zaangażowanie w sektorze niefinansowym		185 514 655,10

Struktura według typu kontrahenta w rozbiciu na klasy ekspozycji

Lp.	Typ kontrahenta	Wartość w zł
1.	Banki Należności normalne Należności pod obserwacją Należności zagrożone	412 620 114,08 412 620 114,08
2.	Pozostałe instytucje pośrednictwa finansowego Należności normalne Należności pod obserwacją Należności zagrożone	
3.	Pomocnicze instytucje finansowe Należności normalne Należności pod obserwacją Należności zagrożone	
4.	Instytucje ubezpieczeniowe Należności normalne Należności pod obserwacją Należności zagrożone	
Razem zaangażowanie w sektorze finansowym		412 620 114,08

Lp.	Typ kontrahenta	Wartość w zł
1.	Przedsiębiorstwa i spółki państwowe	0,00
	Należności normalne	0,00
	Należności pod obserwacją	0,00
	Należności zagrożone	0,00
2.	Przedsiębiorstwa i spółki prywatne oraz spółdzielnie	31 016 726,28
	Należności normalne	21 887 324,73
	Należności pod obserwacją	0,00
	Należności zagrożone	9 129 401,55
3.	Przedsiębiorcy indywidualni	45 499 792,76
	Należności normalne	35 462 616,69
	Należności pod obserwacją	432 715,00
	Należności zagrożone	9 604 461,07
4.	Osoby prywatne	91 395 102,91
	Należności normalne	88 745 847,33
	Należności pod obserwacją	203 533,74
	Należności zagrożone	2 445 721,84
5.	Rolnicy indywidualni	76 024 866,42
	Należności normalne	72 607 144,58
	Należności pod obserwacją	0,00
	Należności zagrożone	3 417 721,84
6.	Instytucje niekomercyjne działające na rzecz gospodarstw domowych	1 978 751,47
	Należności normalne	1 978 751,47
	Należności pod obserwacją	0,00
	Należności zagrożone	0,00
Razem zaangażowanie w sektorze niefinansowym		245 915 239,84

Wyszczególnienie	Wartość w zł
Należności normalne	33 285 636,70
Należności pod obserwacją	0,00
Należności zagrożone	80 000,00
Razem zaangażowanie w sektorze budżetowym	33 365 636,70

Struktura ekspozycji według okresów zapadalności dla portfela kredytowego według stanu na dzień 31.12.2016 r. przedstawia poniższa tabela.

Lp.	Okres zapadalności	Wartość
1.	A'vista	13 887 698,71
2.	1-30 dni	5 377 281,58
3.	1-3 m-cy	11 661 690,14
4.	3-6 m-cy	24 223 894,12
5.	6-12 m-cy	32 833 012,81
6.	1-2 lat	38 843 834,93
7.	2-5 lat	73 827 924,07
8.	5-10 lat	53 999 545,89
9.	10-20 lat	22 160 399,69
10.	Powyżej 20 lat	2 465 594,60
Razem		279 280 876,54

Salda korekt wartości i rezerw należności zagrożonych

Wyszczególnienie	Saldo początkowe	Saldo końcowe
Korekty wartości:		
- Poniżej standardu	16 457,37	42 241,12
- Wątpliwe	11 449,58	54 602,13
- Stracone	289 065,12	265 978,00

Wyszczególnienie	Saldo początkowe	Zwiększenie	Zmniejszenie	Saldo końcowe
Rezerwy:				
- Poniżej standardu	342 651,88	3 834 426,41	2 991 332,45	1 185 745,84
- Wątpliwe	603 666,02	2 744 837,28	893 622,99	2 454 880,31
- Stracone	14 347 167,68	1 250 469,73	2 253 633,53	13 344 003,88

Kwoty ekspozycji zagrożonych w podziale na istotne obszary geograficzne

Wyszczególnienie	powiat sieradzki	powiat ostrzeszowski	powiat wieruszowski	powiat wieluński
Należności zagrożone	10 013 790,18	493 400,65	2 815 057,30	1 170 453,81
Należności przeterminowane	1 491 385,71	278 902,69	12 107 223,57	1 447 532,67
Rezerwy celowe	5 439 931,91	416 311,40	9 266 154,29	1 862 232,43
Korekta wartości	90 028,09	10 265,28	218 051,16	44 476,72
Należności poniżej standardu	1 691 321,76	172 065,96	1 086 038,14	0,00
Należności przeterminowane	28 517,67	0,00	2 967,82	0,00
Rezerwy celowe	920 907,09	36 700,00	228 138,75	0,00
Korekta wartości	25 807,34	2 755,50	13 678,28	0,00
Należności wątpliwe	6 593 044,63	259 274,02	739 673,56	527 534,41
Należności przeterminowane	23 958,25	5 848,53	270 761,54	0,00
Rezerwy celowe	1 549 514,23	132 711,92	504 516,91	268 137,25
Korekta wartości	16 973,62	4 418,03	19 044,64	14 165,84
Należności stracone	1 729 423,79	62 060,67	989 345,60	642 919,40
Należności przeterminowane	1 438 909,79	273 054,16	11 833 494,21	1 447 532,67
Rezerwy celowe	2 969 510,59	246 899,48	8 533 498,63	1 594 095,18
Korekta wartości	47 247,13	3 091,75	185 328,24	30 310,88

Zasady tworzenia rezerw celowych zostały omówione w informacjach z zakresu ryzyka kredytowego i rozmycia.

Jako formę przyjętych zabezpieczeń Bank może uwzględniać następujące rodzaje zabezpieczeń:

- weksel własny,
- poręczenia (według prawa cywilnego i wekslowego),
- zastaw rejestrowy,
- przewłaszczenie,

- blokada lokaty,
- cesja wierzytelności,
- gwarancja,
- wpłata określonej kwoty w złotych lub walucie wymiennej na rachunek Banku spełniającej warunki określone w art. 102 Ustawy Prawo bankowe (kaucja),
- hipoteka na nieruchomości mieszkalnej,
- hipoteka na nieruchomości komercyjnej i pozostałej,
- ubezpieczenie kredytu lub kredytobiorcy,
- pozostałe zabezpieczenia.

Kwotę zabezpieczenia ogranicza się do wysokości aktualnej na dzień analizy wielkości zabezpieczanej ekspozycji kredytowej.

Na potrzeby procesu wyznaczania wewnętrznego wymogu kapitałowego, Bank przyjmuje następujące limity, dla zaangażowania w dany rodzaj zabezpieczenia.

Lp.	Rodzaj zabezpieczenia	Limit (% FW)
1.	weksel własny	100% funduszy własnych
2.	poręczenia (według prawa cywilnego i wekslowego)	100% funduszy własnych
3.	zastaw rejestrowy	50% funduszy własnych
4.	przewłaszczenie	15% funduszy własnych
5.	blokada lokaty	5% funduszy własnych
6.	cesja wierzytelności	15% funduszy własnych
7.	gwarancja	5% funduszy własnych
8.	wpłata określonej kwoty w złotych lub walucie wymiennej na rachunek Banku spełniającej warunki określone w art. 102 Ustawy Prawo bankowe (kaucja)	5% funduszy własnych
9.	hipoteka na nieruchomości mieszkalnej	150% funduszy własnych
10.	hipoteka pozostała	350% funduszy własnych
11.	ubezpieczenie kredytu lub kredytobiorcy	50% funduszy własnych
12.	pozostałe zabezpieczenia	7% funduszy własnych

Bank oblicza kapitał wewnętrzny na ryzyko koncentracji w przypadku przekroczenia limitów koncentracji w ten sam rodzaj zabezpieczenia, o których mowa w obowiązujących w Banku zasadach zarządzania ryzykiem koncentracji.

Bank oblicza kapitał wewnętrzny na ryzyko koncentracji w ten sam rodzaj zabezpieczenia jako iloczyn kwoty przekroczenia limitu koncentracji w ten sam rodzaj zabezpieczenia, średnioważonej wagi ryzyka dla wszystkich kredytów i wskaźnika 8%.

V. Ujawnienia w zakresie korzystania z ocen zewnętrznych instytucji oceny wiarygodności kredytowej

Bank nie korzysta z ocen wiarygodności kredytowej uznanej zewnętrznej instytucji oceny wiarygodności kredytowej, z wyjątkiem ocen rządu polskiego niezbędnych dla potrzeb ustalenia wag ryzyka dla ekspozycji wobec:

1. podmiotów sektora publicznego - jeżeli pierwotny termin zapadalności ekspozycji jest dłuższy niż 3 miesiące;
2. ekspozycji wobec samorządów regionalnych lub władz lokalnych - jeżeli ekspozycja nie jest denominowana lub finansowana w walucie krajowej;
3. ekspozycji wobec instytucji - jeżeli rezydualny termin ekspozycji jest dłuższy niż 3 miesiące.

Bank korzysta z ocen jakości kredytowej nadanych przez ECAI:

- 1) Fitch Ratings;
- 2) Moody's Investors Service;
- 3) Standard and Poor's Ratings Services.

Jeżeli nadane oceny odpowiadają różnym wagom ryzyka wówczas Bank uwzględnia tę ocenę, której odpowiada wyższa waga ryzyka.

Jeżeli dostępne są więcej niż dwie oceny kredytowe sporządzone przez wyznaczone ECAI dla danej pozycji z ratingiem, wówczas uwzględnia się te dwie spośród nich, z którymi wiążą się najniższe wagi ryzyka, z zastrzeżeniem że: jeżeli dwie najniższe wagi ryzyka różnią się od siebie, przypisuje się wyższą z nich.

Bank uzależnia przyznanie wagi ryzyka od stopnia jakości kredytowej, który przypisano rządowi polskiemu wg następującej tabeli:

Stopień jakości kredytowej rządu polskiego	1	2	3	4	5	6
Waga ryzyka ekspozycji	20%	50%	100%	100%	100%	150%

Do momentu ustalenia standardu technicznego dotyczącego odpowiedników stopni jakości kredytowej ECAI w skali CRR, Bank uzależnia stopień jakości kredytowej od oceny wiarygodności kredytowej w następujący sposób:

Stopień jakości kredytowej	Ocena wiarygodności kredytowej		
	Fitch Ratings	Moody's Investors Service	Standard and Poor's Ratings Services
1	AAA do AA-	Aaa do Aa3	AAA do AA-
2	A+ do A-	A1 do A3	A+ do A-
3	BBB+ do BBB-	Baa1 do Baa3	BBB+ do BBB-
4	BB+ do BB-	Ba1 do Ba3	BB+ do BB-
5	B+ do B-	B1 do B3	B+ do B-
6	CCC+ i poniżej	Caa1 i poniżej	CCC+ i poniżej

Aktualne na dzień 31.12.2016 roku oceny wiarygodności rządu polskiego przedstawiają się następująco:

Agencja	Waluta zagraniczna		Waluta krajowa		Perspektywa
	Długoterm.	Krótkoterm.	Długoterm.	Krótkoterm.	
Fitch	A-	F2	A-	F-1	stabilna
Moody's	A2	P-1	A2	P-1	negatywna
Standard&Poor's	BBB+	A-2	A-	A-2	stabilna

VI. Ryzyko rynkowe

Bank nie tworzy wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka walutowego ponieważ całkowita pozycja walutowa Banku nie przekracza 2% funduszy własnych.

VII. Ryzyko operacyjne

Wymóg w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego Bank wylicza metodą wskaźnika bazowego. Wskaźnik stanowi średnią za okres trzech lat wyników Banku obliczonych jako sumę poniższych pozycji rachunku zysków i strat:

- 1) przychody z tytułu odsetek,
- 2) koszty z tytułu odsetek,
- 3) przychody z tytułu prowizji,
- 4) koszty z tytułu prowizji,

- 5) przychody z udziałów lub akcji, pozostałych papierów wartościowych i innych instrumentów finansowych o zmiennej kwocie dochodu,
- 6) wynik operacji finansowych,
- 7) wynik z pozycji wymiany,
- 8) pozostałe przychody operacyjne.

Każda pozycja musi być uwzględniona odpowiednio ze znakiem dodatnim lub ujemnym. Wymóg w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego stanowi 15% wskaźnika.

Obowiązujący przez cały 2016 rok wskaźnik oraz wymóg kapitałowy wynosił odpowiednio:

Wskaźnik	- 21 687 441,74 zł
Wymóg kapitałowy	- 3 253 116,26 zł
Wykorzystanie kwoty wymogu w odniesieniu do funduszy własnych Banku (na dzień 31.12.2016 roku)	- 6,54%

Informacje o sumach strat brutto z tytułu ryzyka operacyjnego odnotowanego w danym roku, w podziale na klasy zdarzeń, w tym co najmniej w podziale na kategorie zdarzeń w ramach rodzaju zdarzenia oraz o tym jakie działania mitygujące w związku z tym zostały podjęte w celu uniknięcia ich w przyszłości, w takim zakresie, w jakim nie ujawniają wrażliwych szczegółów mechanizmów zabezpieczających Banku.

Rodzaj	Strata brutto
Rodzaj 1. Oszustwa wewnętrzne	0,00
Rodzaj 2. Oszustwa zewnętrzne	172 570,00
Rodzaj 3. Zasady dotyczące zatrudnienia oraz bezpieczeństwo w miejscu pracy	0,00
Rodzaj 4. Klienci, produkty i praktyki operacyjne	0,00
Rodzaj 5. Szkody związane z aktywami rzeczowymi	0,00
Rodzaj 6. Zakłócenia działalności banku i awarie systemów	6 251,22
Rodzaj 7. Wykonanie transakcji, dostawa i zarządzanie procesami operacyjnymi	62 898,10

Bank w 2016 roku, w celu uniknięcia zdarzeń dotyczących ryzyka operacyjnego w przyszłości podjął działania, które miały eliminować skutki zaistniałych incydentów, a także działania zapobiegawcze i dyscyplinujące polegające m.in. na:

- 1) wydaniu zaleceń, celem wyeliminowania nieprawidłowości wskazanych w wyniku przeprowadzonych audytów wewnętrznych,
- 2) naprawie sprzętów mogących powodować awarie,
- 3) wymianie części bankomatów,
- 4) zaplanowaniu dalszych działań mających na celu ograniczenie występowania czynników ryzyka błędu pracowników, obejmujące przeprowadzenie szkoleń.

Informacje o najpoważniejszych zdarzeniach operacyjnych, jakie wystąpiły w minionym roku (opis zdarzeń), jeśli w ocenie Banku publikacja informacji nie zagraża bieżącemu bezpieczeństwu procesów operacyjnych.

Bank przedstawia informacje nt. ilości zdarzeń w poszczególnych rodzajach zdarzeń oraz łącznie:

Rodzaj zdarzeń	Liczba zdarzeń
Rodzaj 1. Oszustwa wewnętrzne	0
Rodzaj 2. Oszustwa zewnętrzne	6
Rodzaj 3. Zasady dotyczące zatrudnienia oraz	0

bezpieczeństwo w miejscu pracy	
Rodzaj 4. Klienci, produkty i praktyki operacyjne	249
Rodzaj 5. Szkody związane z aktywami rzeczowymi	2
Rodzaj 6. Zakłócenia działalności banku i awarie systemów	145
Rodzaj 7. Wykonanie transakcji, dostawa i zarządzanie procesami operacyjnymi	967
RAZEM 2016 ROK	1 369

Bank zapewnia, że ryzyko niespełnienia wymogów wynikających z regulacji wewnętrznych i zewnętrznych (w tym prawnych) jest identyfikowane i kontrolowane.

Bank ryzyko braku zgodności uznaje za istotne, posiada procedurę „Zasady zarządzania ryzykiem braku zgodności w Rejonowym Banku Spółdzielczym w Lututowie” i wydzielił w Strukturze organizacyjnej komórkę organizacyjną zajmującą się tym ryzykiem. Funkcja ta przypisana jest Zespołowi Wierzytelności Trudnych.

Bank w strukturze organizacyjnej posiada stanowisko Radcy Prawnego, który prowadzi bieżącą obsługę prawną Banku i uczestniczy w procesie zarządzania ryzykiem braku zgodności.

Bank w zakresie ryzyka braku zgodności współpracuje, na podstawie zawartej umowy, z Kancelarią Radców Prawnych w Poznaniu.

Raporty o ryzyku braku zgodności dla Zarządu i Rady Nadzorczej sporządzane są przynajmniej raz na rok. Komórka ds. ryzyka braku zgodności na bieżąco informuje Zarząd Banku o przypadkach występowania naruszeń compliance i ewentualnie rekomenduje podjęcie środków naprawczych.

VIII. Ekspozycje w papierach kapitałowych nieuwzględnionych w portfelu handlowym

Podział ekspozycji kapitałowych ze względu na cel nabycia oraz opis stosowanych zasad rachunkowości i metod wyceny:

Cel nabycia	Wyszczególnienie	Wartość ekspozycji kapitałowych
zyski kapitałowe	-	0,00
przyczyny strategiczne	akcje Banku Zrzeszającego	2 719 000,00
	bankowe papiery wartościowe	1 390 000,00
	udziały TUV Wielkopolska	1 040,00
	Udziały System Ochrony SGB	1000,00
RAZEM	-	4 111 040,00

Stosowane zasady rachunkowości i metody wyceny

- a) Wyceny akcji i udziałów dokonuje Wydział Rachunkowo-Finansowy.
- b) Wyceny akcji i udziałów w jednostkach podporządkowanych dokonuje się metodą praw własności wykazując akcje i udziały w cenach ich nabycia skorygowanych o różnicę między cenami nabycia a wartością akcji i udziałów w kapitale własnym tych jednostek.
- c) Pozostałe akcje i udziały zaliczone do aktywów trwałych wycenia się według ceny ich nabycia pomniejszonej o odpisy z tytułu trwałej utraty wartości, przy czym:
  - wysokość odpisu z tytułu trwałej utraty wartości jest wprost proporcjonalna do relacji między sumą strat z lat ubiegłych i bieżących jednostki a jej funduszami,
  - odpisu z tytułu trwałej utraty wartości dokonuje się gdy suma strat przekroczy 10% funduszy jednostki. Wartość odpisu określa się w zaokrągleniu do 100 zł,

- przy ustalaniu wysokości odpisu możliwe jest wykorzystywanie czynników subiektywnych, mających wpływ na ocenę funkcjonowania jednostki,
  - w szczególnych przypadkach możliwe jest zastosowanie przy wycenie akcji i udziałów oszacowanej w inny sposób wartości godziwej.
- d) Wycena akcji i udziałów dokonywana jest nie rzadziej niż na dzień bilansowy.
- e) Podstawą do wyceny i aktualizacji wartości akcji i udziałów są:
- w jednostkach podporządkowanych - sprawozdania finansowe za miesiąc poprzedni,
  - w jednostkach działających na zasadzie „non profit” – roczne sprawozdania finansowe,
  - w pozostałych jednostkach – kwartalne sprawozdania finansowe
- oraz dodatkowo we wszystkich jednostkach – pozyskanie innych informacji o okolicznościach mających istotny wpływ na ich funkcjonowanie.

1) Klasyfikacja i wycena papierów wartościowych

- a) Papiery wartościowe w momencie zakupu ujmowane są w bilansie Banku w cenie nabycia, powiększonej o koszty transakcji. Jeżeli koszty transakcji nie są istotne, Bank nie uwzględnia ich w wartości początkowej papierów.
- b) Papiery wartościowe nabywane przez bank klasyfikowane są do jednej z następujących grup aktywów:
- przeznaczonych do obrotu,
  - utrzymywanych do upływu terminu zapadalności,
  - dostępnych do sprzedaży.
- c) Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu wycenia się według wartości rynkowej.
- d) Dla papierów wartościowych, zakwalifikowanych jako przeznaczone do obrotu lub dostępnych do sprzedaży, notowanych na uznanych giełdach, za wartość rynkową przyjmuje się kurs zamknięcia dla danego waloru na ostatni dzień operacyjny miesiąca.
- e) W przypadku aktywów, dla których istnieje aktywny rynek wycena następuje według wartości godziwej. Za wartość godziwą przyjmuje się kwotę za jaką dane aktywum mogłoby zostać wymienione na warunkach transakcji rynkowej. Jeżeli nie ma możliwości ustalenia wartości godziwej, aktywum wycenia się według kosztu zamortyzowanego, który stanowi wartość początkową, pomniejszoną lub powiększoną o umorzenia wszelkich różnic pomiędzy wartością początkową a wartością w terminie zapadalności oraz pomniejszoną o odpisy z tytułu trwałej utraty wartości lub nieściągalności.
- f) Przy wycenie rozchodu papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu lub dostępnych do sprzedaży, nabytych po różnych cenach, Bank stosuje metodę cen przeciętnych, to jest ustalonych w wysokości średniej ważonej cen danego aktywa.
- g) Wycena dokonywana jest nie rzadziej niż na dzień sporządzenia sprawozdania finansowego. Różnicę wartości rynkowej lub wartości godziwej zalicza się odpowiednio do przychodów lub kosztów z operacji finansowych.
- h) Papiery wartościowe nabywane przez Bank to:
- Papiery z prawem do kapitału:
    - akcje i prawa poboru dopuszczone do publicznego obrotu i notowane na giełdach,
    - akcje niedopuszczone do publicznego obrotu.
  - Papiery bez prawa do kapitału (dłużne papiery wartościowe):
    - dopuszczone do publicznego obrotu (np. bony skarbowe, obligacje, bony pieniężne NBP),
    - niedopuszczone do publicznego obrotu (np. obligacje komunalne, bony komercyjne).
- i) Papiery wartościowe z prawem do kapitału mogą być zakwalifikowane do aktywów:
- przeznaczonych do obrotu (głównie akcje i prawa poboru notowane na GPW),
  - dostępnych do sprzedaży.

- j) Papiery wartościowe z prawem do kapitału zakwalifikowane do grupy aktywów przeznaczonych do obrotu, wyceniane są według wartości rynkowej, którą stanowi kurs zamknięcia rynku dla danego instrumentu.
- k) Papiery wartościowe z prawem do kapitału zakwalifikowane do grupy aktywów dostępnych do sprzedaży wyceniane są według:
  - wartości rynkowej – w przypadku aktywów dla których istnieje aktywny rynek (np. kurs zamknięcia dla instrumentu notowanego na rynku GPW),
  - wartości godziwej – w przypadku aktywów dla których nie istnieje aktywny rynek (np. wycena metodą porównawczą ze spółką o podobnym profilu działalności),
  - zamortyzowanego kosztu – w przypadku aktywów, których wartości godziwej nie można ustalić.
- l) Papiery wartościowe bez prawa do kapitału (dłużne papiery wartościowe) mogą być zakwalifikowane do aktywów:
  - przeznaczonych do obrotu,
  - dostępnych do sprzedaży,
  - utrzymywanych do terminu zapadalności.
- m) Dłużne papiery wartościowe dopuszczone do publicznego obrotu i notowane na rynku GPW zakwalifikowane do aktywów przeznaczonych do obrotu aktywów dostępnych do sprzedaży, wyceniane są według wartości rynkowej, tj. kursu zamknięcia dla danego instrumentu, pod warunkiem utrzymywania się w okresie miesiąca poprzedzającego wycenę średniej wartości obrotu na poziomie 10 mln PLN. Jeżeli warunek, o którym mowa powyżej nie jest spełniony, bank może dokonać wyceny według wartości godziwej i za poziom wyceny dla danego instrumentu przyjąć średnią kursu kupna/ sprzedaży z rynku międzybankowego z godz. 15⁰⁰.
- n) Dłużne papiery wartościowe dopuszczone do publicznego obrotu i nienotowane na rynku GPW, zakwalifikowane do aktywów przeznaczonych do obrotu lub aktywów dostępnych do sprzedaży wyceniane są według wartości godziwej i za poziom wyceny dla danego instrumentu przyjąć należy średnią kursu kupna/ sprzedaży z rynku międzybankowego na godz. 15⁰⁰. W przypadku braku możliwości określenia średniego kursu/sprzedaży, dłużne papiery wartościowe wyceniane są według zamortyzowanego kosztu.
- o) Dłużne papiery wartościowe zakwalifikowane do grupy aktywów utrzymywanych do terminu zapadalności wyceniane są według zamortyzowanego kosztu z uwzględnieniem efektywnej stopy procentowej. Jeżeli w danym roku obrotowym lub w poprzednich dwóch latach obrotowych papiery wartościowe zaliczone do kategorii utrzymywanych do terminu zapadalności zostały w znacznej ilości sprzedane lub wykorzystana została opcja sprzedaży przed upływem terminu zapadalności, to papierów wartościowych z tej grupy nie można klasyfikować jako utrzymywanych do terminu zapadalności w okresie od końca danego roku oraz przez dwa następne lata obrotowe. Przypadek ten nie ma zastosowania jeżeli przedterminowa sprzedaż nastąpiła:
  - w dniu bliskim terminowi zapadalności,
  - po dniu, którym 90% nominału papieru wartościowego zostało spłacone,
  - na skutek zdarzenia, którego nie można przewidzieć.

Wycena papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży – obligacje komunalne

- a) Wartość aktywów utrzymywanych do terminu zapadalności oraz obligacji komunalnych zakwalifikowanych do aktywów dostępnych do sprzedaży, dla których nie istnieje aktywny rynek Bank określa jako wartość bilansową, z uwzględnieniem liniowej amortyzacji premii lub dyskonta.
- b) Naliczone memoriałowo na koniec każdego miesiąca odsetki, według stopy procentowej obowiązującej w danym okresie naliczenia, Bank zalicza do przychodów z operacji papierami wartościowymi.
- c) Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży Bank wycenia, na koniec każdego okresu sprawozdawczego według wartości godziwej.

- d) Podstawą do wyceny i aktualizacji instrumentów, dla których istnieje aktywny rynek, jest ich ogólnodostępna wycena na koniec okresu sprawozdawczego.
- e) Wycenę stanowi iloczyn liczby posiadanych instrumentów oraz bieżącej wyceny tego instrumentu na dzień dokonywania wyceny.
- f) Wycena posiadanych instrumentów finansowych dokonywana jest odrębnie dla każdej zawartej transakcji ich zakupu.
- g) Skutki zmiany wartości godziwej aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży odnosi się na kapitał z aktualizacji wyceny, do momentu wyłączenia aktywów finansowych z bilansu Banku, w którym skumulowane skutki zmian wartości godziwej ujęte w kapitale z aktualizacji wyceny ujmuje się odpowiednio w przychodach lub kosztach finansowych z operacji papierami wartościowymi.
- h) W przypadku, w którym nastąpiła utrata wartości składnika aktywów finansowych, Bank ujmuje skumulowane straty ujęte w kapitale z aktualizacji wyceny jako koszty finansowe z tytułu odpisów aktualizujących.
- i) Skutki wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży zaliczone wcześniej do kosztów finansowych ujmuje się w przypadku zwwyżki wartości jako przychody finansowe; kwotę stanowiącą nadwyżkę nad kosztami zaliczamy do kapitału z aktualizacji wyceny.
- j) Naliczone memoriałowo na koniec każdego miesiąca odsetki, według stopy procentowej obowiązującej w danym okresie naliczenia, Bank zalicza do przychodów z operacji papierami wartościowymi.
- k) Na dzień sprzedaży instrumentów finansowych, skumulowane zyski lub straty odniesione w wyniku wyceny na kapitał z aktualizacji podlegają przeksięgowaniu odpowiednio w przychody lub koszty finansowe z operacji papierami wartościowymi.

Wartość ekspozycji kapitałowych bilansowa, godziwa i dla papierów wartościowych notowanych na giełdzie, porównanie ceny rynkowej z wartością godziwą.

Wartość bilansowa ekspozycji kapitałowych wynosi na dzień 31.12.2016 r.:

1) akcje Banku Zrzeszającego	– 2 719 000,00 zł.
2) bankowe papiery wartościowe	– 1 397 011,02 zł.
3) udziały System ochrony SGB	- 1 000,00 zł
4) udziały TUW Wielkopolska	– 0,00 zł.

RAZEM: 4 117 011,02 zł.

Wartość godziwa ekspozycji kapitałowych –Bank nie wycenia ekspozycji kapitałowych w wartości godziwej.

Wartość ekspozycji kapitałowych dla papierów wartościowych notowanych na giełdzie –Bank nie posiada ekspozycji kapitałowych notowanych na giełdzie.

**IX. Ekspozycje na ryzyko stopy procentowej przypisane pozycjom
nieuwzględnionym w portfelu handlowym**

Pomiar ryzyka stopy procentowej oparty jest na następujących założeniach:

- 1) do pomiaru ryzyka stopy procentowej Bank stosuje metodę luki stopy procentowej,
- 2) do oceny tego ryzyka Bank wykorzystuje również inne dodatkowe metody, np. badania symulacyjne zmian w przychodach odsetkowych, zmian w kosztach odsetkowych i w konsekwencji zmian w wyniku odsetkowym,
- 3) badaniu i ocenie podlega wpływ zmian stóp procentowych na wynik odsetkowy Banku.

- 4) zarządzanie ryzykiem stopy procentowej koncentruje się na zarządzaniu ryzykiem przeszacowania i bazowym, na kontroli ryzyka opcji klienta oraz kształtowania się ryzyka krzywej dochodowości.
- 5) Bank ogranicza ryzyko stopy procentowej poprzez stosowanie systemu limitów i odpowiednie kształtowanie struktury aktywów i pasywów wrażliwych na zmiany stóp procentowych.

Analiza luki polega na określeniu wielkości niedopasowania między wrażliwymi na zmiany stopy procentowej aktywami i pasywami w poszczególnych przedziałach czasowych uwzględniających pierwszy możliwy termin zmian (przeszacowania) stóp procentowych.

Zakłada się, że zmiana stóp procentowych sama w sobie nie jest źródłem potencjalnych zagrożeń dla Banku. Narażenie na negatywne oddziaływanie na wyniki Banku związane jest z występującymi różnicami w wielkościach aktywów i pasywów przeszacowywanych w poszczególnych terminach oraz nierównomiernej skali zmian poszczególnych stóp procentowych.

Bank dokonuje pomiaru ryzyka stopy procentowej z miesięczną częstotliwością. Wyniki pomiaru wraz ze stosownym opisem oraz komentarzem w formie analizy przekazywane są:

- 1) co miesiąc Członkowi Zarządu nadzorującemu ryzyka bankowe oraz Komitetowi ALCO i Zarządowi Banku.
- 2) co kwartał Radzie Nadzorczej Banku.

Bank bada limit zmian w wyniku odsetkowym z tytułu ryzyka przeszacowania - wyznacza limit maksymalnej dopuszczalnej zmiany wyniku odsetkowego na skutek występującego niedopasowania pomiędzy aktywami i pasywami wrażliwymi na zmiany stóp procentowych w przedziałach przeszacowania do 12 miesięcy włącznie, przy założeniu szokowej zmiany oprocentowania o 200 punktów bazowych.

Na dzień 31.12.2016 r. obowiązywał:

Limit - 3% funduszy własnych,

Wykonanie – 0,3%.

Bank analizuje również limit zmian w wyniku odsetkowym z tytułu ryzyka bazowego i przeszacowania łącznie w dwóch wariantach – w sytuacji stresowej (zmiana oprocentowania o 200 punktów bazowych) oraz w warunkach normalnej działalności bankowej (zmiana o 100 punktów bazowych).

Na dzień 31.12.2016 sytuacja przedstawia się następująco:

Limit zmian w sytuacji stresowej – 14% funduszy własnych,

Wykonanie – 14,2%

Limit zmian w warunkach normalnej działalności bankowej – 17% funduszy własnych,

Wykonanie – 18,18%

X. Polityka w zakresie wynagrodzeń

Obowiązująca w Banku „Polityka zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w Rejonowym Banku Spółdzielczym w Lututowie” została przyjęta Uchwałą Zarządu Nr 31/2015 w dniu 12.03.2015 r. oraz zatwierdzona Uchwałą Rady Nadzorczej Nr 12/2015 w dniu 16.03.2015 r.

Polityka zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze, określa zasady ustalania, wypłacania i monitorowania zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w Rejonowym Banku Spółdzielczym w Lututowie.

Celem wprowadzenia Polityki zmiennych składników wynagrodzeń jest:

- 1) wspieranie prawidłowego i skutecznego zarządzania ryzykiem i niezachęcanie do podejmowania nadmiernego ryzyka wykraczającego poza zaakceptowaną przez Radę Nadzorczą Rejonowego Banku Spółdzielczego w Lututowie skłonność do ryzyka Banku,
- 2) wspieranie realizacji przyjętej Strategii Rejonowego Banku Spółdzielczego w Lututowie,
- 3) ograniczenie ryzyka konfliktu interesów.

W wyniku dokonanego przeglądu stanowisk kierowniczych pod kątem postanowień Uchwały KNF nr 258/2011 w zakresie zmiennych składników wynagrodzeń przyjmuje się, iż osobami zajmującymi stanowiska kierownicze w Banku na dzień 31.12.2016 r. są członkowie Zarządu.

Całkowite wynagrodzenie osób zajmujących stanowiska kierownicze obejmuje:

- 1) składniki stałe,
- 2) składniki zmienne.

Do składników stałych należy wynagrodzenie zasadnicze
Zmienny składnik wynagrodzenia stanowi premia roczna.

Oceny efektów pracy członków Zarządu Banku dokonuje Rada Nadzorcza.

Ocena ta dokonywana jest po zakończeniu roku obrachunkowego, nie później niż do końca III kwartału roku następującego po okresie oceny. Ocena obejmuje 3 lata, tzn. rok miniony oraz 2 poprzednie, z zastrzeżeniem, że podstawą oceny dokonanej w :

- 1) 2013 – są wyniki uzyskane w 2012 roku,
- 2) 2014 – są wyniki uzyskane w latach 2012 i 2013
- 3) w kolejnych latach – wyniki za trzy lata poprzedzające dokonywanie oceny

Ocenię podlega stopień wykonania planu finansowego w poszczególnych latach podlegających ocenie, realizacja założeń przyjętych w strategii Banku na dany okres podlegający ocenie oraz jakość portfela kredytowego.

Jakość portfela kredytowego mierzona jest procentowym udziałem kredytów zagrożonych w portfelu kredytów.

Pozytywna ocena uwarunkowana jest od łącznego spełnienia następujących przesłanek:

- 1) utrzymania wskaźnika udziału kredytów zagrożonych w portfelu kredytowym na poziomie nie wyższym niż określony przez Radę Nadzorczą Rejonowego Banku Spółdzielczego w Lututowie w Strategii Zarządzania Ryzykiem Banku,
- 2) realizacji planu finansowego Banku, tj. osiągnięcie wyniku finansowego na poziomie nie niższym niż 80% planowanego wyniku, założonego w planie finansowym,
- 3) pozytywnej oceny realizacji strategii Banku.

Ocena dokonywana jest w momencie przyznania premii rocznej.

Przy ocenie pracy członka Zarządu Banku Rada Nadzorcza uwzględnia zweryfikowany przez biegłego rewidenta wynik finansowy netto Banku.

Rada Nadzorcza dokonuje oceny członka Zarządu Banku w formie uchwały podejmowanej odrębnie dla każdego członka Zarządu.

Wysokość regulaminowej premii rocznej nie może stanowić znaczącej części wynagrodzenia członka Zarządu Banku.

Łączna kwota regulaminowej premii rocznej dla członków Zarządu Banku ustalana jest w wysokości 15% rocznego zweryfikowanego przez biegłego rewidenta wyniku finansowego netto, z zastrzeżeniem, że wysokość premii nie może być większa niż 35% osiągniętego w danym roku przez członka Zarządu wynagrodzenia zasadniczego.

Na podstawie przeprowadzonej oceny Rada Nadzorcza podejmuje decyzje w formie uchwały o :

- 1) przyznania regulaminowej premii rocznej i jej wysokości dla poszczególnych członków Zarządu w przypadku oceny pozytywnej,
- 2) o zmniejszeniu lub nie przyznaniu regulaminowej premii rocznej w przypadku negatywnej oceny pracy członka Zarządu lub w sytuacji, o której mowa w art. 142 ust. 1 Prawa bankowego

Przyznana członkowi Zarządu regulaminowa premia roczna wypłacana jest w 100 % w formie pieniężnej w terminie 7 dni roboczych po podjęciu uchwały przez Radę Nadzorczą.

Ustanie stosunku pracy członka Zarządu Banku w okresie oceny nie powoduje pozbawienia go prawa do premii rocznej. W takiej sytuacji, ocena pracy członka Zarządu pod kątem wypłaty

regulaminowej premii rocznej obejmuje wyłącznie okres zatrudnienia członka Zarządu w Banku w trakcie okresu podlegającego ocenie.

Zbiornicze informacje ilościowe na temat wynagrodzeń Zarządu

- 1) wartość wynagrodzeń za dany rok obrotowy z podziałem na wynagrodzenia stałe i zmienne oraz liczbę osób je otrzymujących**

Wartość wynagrodzeń za rok 2016	Wynagrodzenia stałe za 2016 rok	Wynagrodzenia zmienne za 2016 r.	Ilość osób otrzymująca wynagrodzenia
888 834,08	647 021,89	241 812,19	3

- 2) Wartość i formy wynagrodzenia zmiennego**

Wynagrodzenie zmienne w wysokości 241 812,19 zł., na co składa się regulaminowa premia roczna za 2015 rok wypłacona w roku 2016.

- 3) Wartość płatności związanych z podjęciem zatrudnienia i z zakończeniem stosunku zatrudnienia dokonanych w danym roku obrotowym, liczbę osób otrzymujących takie płatności oraz najwyższą taką płatność na rzecz jednej osoby.**

W 2016 roku wyżej wymienione płatności nie wystąpiły.

XI. Ryzyko płynności

Proces zarządzania ryzykiem płynności:

1. Rada Nadzorcza – która:
  - 1) w ramach pełnionego nadzoru właścicielskiego dokonuje okresowej oceny i nadzoruje wszystkie aspekty polityki zarządzania ryzykiem płynności w Banku;
  - 2) zatwierdza cele strategiczne w zarządzaniu ryzykiem płynności, zawarte w obowiązującej w Banku „Strategii zarządzania ryzykiem w Rejonowym Banku Spółdzielczym w Lututowie”;
  - 3) ocenia adekwatność i skuteczność systemu zarządzania ryzykiem płynności na podstawie okresowej, syntetycznej informacji na temat poziomu ryzyka, na jakie narażony jest Bank.
2. Zarząd:
  - 5) zapewnia skuteczne działanie systemu zarządzania ryzykiem płynności;
  - 6) zatwierdza zasady zarządzania ryzykiem płynności;
  - 7) wyznacza osoby odpowiedzialne za opracowanie, wprowadzenie i aktualizację zasad, o których mowa w pkt 2;
  - 8) odpowiada za utrzymanie ryzyka płynności na poziomie nie przekraczającym poziomu akceptowalnego przez Radę Nadzorczą, wyrażonego apetytem i tolerancją na ryzyko.
3. Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami – Komitet ALCO, który:
  - 6) opiniuje niniejszą procedurę;
  - 7) opiniuje poziom limitów;
  - 8) identyfikuje potrzeby zmian w polityce płynnościowej Banku;
  - 9) wydaje rekomendacje dla komórki zarządzającej mające na celu właściwe kształtowanie poziomu ryzyka płynności Banku;
  - 10) ocenia poziom ryzyka płynności Banku i wydaje rekomendacje Zarządowi.
4. Zespół Ryzyk Bankowych – będący komórką monitorującą ryzyko płynności, która podlega członkowi Zarządu ds. Ekonomicznych i Ryzyk, wykonujący zadania związane z:
  - 1) okresowym weryfikowaniem i aktualizowaniem niniejszej procedury oraz przygotowywaniem propozycji zmian procedury dla Zarządu, w tym weryfikowaniem i aktualizowaniem metod pomiaru ryzyka płynności oraz poziomu limitów;
  - 2) zapewnieniem zgodności niniejszej procedury ze strategią działania Banku i strategią

- zarządzania ryzykiem;
  - 3) proponowaniem wysokości przyjętych limitów;
  - 4) dokonywaniem pomiaru i monitorowaniem poziomu ryzyka, w tym płynności średnio i długoterminowej, przeprowadzaniem testów warunków skrajnych, pogłębioną analizą płynności długoterminowej;
  - 5) analizą wskaźników służących ocenie poziomu ryzyka płynności;
  - 6) monitorowaniem stopnia wykorzystania limitów,
  - 7) wyznaczaniem nadzorczych miar płynności oraz wskaźników LCR i wewnętrznego NSFR;
  - 8) oceną nowych produktów bankowych w zakresie potencjalnego wpływu na ryzyko płynności,
  - 9) opracowywanie scenariuszy sytuacji kryzysowych;
  - 10) sporządzaniem raportów dla Zarządu i Rady Nadzorczej.
5. Główny Księgowy wykonuje zadania związane z :
    - 1) optymalnym zarządzaniem środkami Banku oraz wywiązywaniem się Banku z zawartych umów, w tym zagospodarowywaniem nadwyżek środków;
    - 2) oceną przestrzegania wyznaczonych limitów gotówki w kasach i skarbcach Banku.
  6. Zespół Rozliczeń wykonuje zadania związane z:
    - 1) sporządzaniem rzeczywistych i planowanych przepływów środków pieniężnych;
    - 2) sporządzaniem sprawozdania w zakresie przekroczeń limitów pogotowia kasowego;
    - 3) oceną poziomu lokat overnight zakładanych automatycznie.
  7. Wydział Handlu wykonuje zadania związane z:
    - 1) sporządzaniem „Planu pozyskania i utrzymania środków uznawanych przez Bank za stabilne źródło finansowania”;
    - 2) sporządzaniem analizy stopnia realizacji „Planu pozyskania i utrzymania środków uznawanych przez Bank za stabilne źródło finansowania”;
    - 3) ustalaniem (szacowaniem) poziomu planowanych do wypłaty transz kredytowych, oraz planowanych umów, które zostaną zawarte i uruchomione w nadchodzącym miesiącu.
  8. Wydział Produktów Bankowych wykonuje zadania związane z:
    - 2) Sporządzeniem wykazu kredytów do ewentualnej odsprzedaży na potrzeby Planu awaryjnego;
  9. Oddziały Banku wykonują zadania związane z:
    - 1) przekazywaniem do Zespołu Rozliczeń informacji niezbędnych do sporządzania prognozy przepływów pieniężnych;
    - 2) kontrolą i utrzymywaniem limitów kasowych.

Sposób pozyskiwania finansowania działalności

Głównym źródłem finansowania działalności Banku jest nadwyżka funduszy własnych nad majątkiem trwałym oraz depozyty pozyskane od Klientów. Bank może również uzyskać finansowanie z Banku Zrzeszającego w wysokości 250% funduszy własnych Banku.

W dniu 23.11.2015 r. Bank przystąpił do utworzonego zrzeszenia IPS – Spółdzielczego Systemu Ochrony SGB. W ramach przynależności do SSO Bank może otrzymać pożyczkę płynnościową z Funduszu Pomocowego. Kwota pożyczki na 2016 roku ustalona była na poziomie 43 770 000 zł. Bank Zrzeszający może również złożyć w Banku lokatę płynnościową ze środków Minimum Depozytowego w kwocie wyznaczonej na 2016 rok na poziomie 112 474 000 zł.

Stopień scentralizowania funkcji skarbowych i funkcji zarządzania płynnością

Funkcje skarbowe są to zadania wykonywane przez Głównego Księgowego natomiast funkcje zarządzania płynnością są to zadania wykonywane przez Zespół Ryzyk Bankowych. Obydwie funkcje są sprawowane na poziomie Centrali Banku, co oznacza, że są w pełni scentralizowane.

Zasady funkcjonowania w ramach Zrzeszenia i Systemu Ochrony SGB

Rejonowy Bank Spółdzielczy w Lututowie jest zrzeszony w Spółdzielczej Grupie Bankowej, a Bankiem Zrzeszającym jest SGB-Bank S.A. w Poznaniu.

Rejonowy Bank Spółdzielczy w Lututowie w dniu 23.11.2015 r. przystąpił do utworzonego zrzeszenia IPS – Spółdzielczego Systemu Ochrony SGB. Ma to na celu wzmocnienie bezpieczeństwa Banku oraz jego pozycji konkurencyjnej.

Celem funkcjonowania Systemu Ochrony jest zapewnienie płynności i wypłacalności każdego uczestnika, na zasadach określonych w ustawie i w Umowie Systemu Ochrony. Przynależność do Systemu Ochrony ma charakter dobrowolny i nie ogranicza z podmiotowości stron umowy, ani ich uprawnień wynikających z obowiązujących przepisów prawa. Przynależność do Systemu Ochrony nie zwalnia uczestników od odpowiedzialności za prowadzoną działalność.

W ramach funkcjonowania w Systemie Ochrony Bank zobowiązuje się do:

- 1) realizacji działań związanych z funkcjonowaniem mechanizmów kontroli, ograniczania oraz klasyfikowania ryzyka,
- 2) zawiadomiania Spółdzielni o czasie, miejscu i porządku obrad Walnego Zgromadzenia,
- 3) przesyłania do Spółdzielni kopii uchwał podjętych przez Walne Zgromadzenie,
- 4) przesyłanie do Spółdzielni wymaganych przez nią dokumentów i sprawozdań oraz planów finansowych,
- 5) terminowego wnoszenia składek oraz innych wpłat w ramach mechanizmu pomocowego Systemu Ochrony,
- 6) stosowania się do środków oddziaływania.

Rozmiar i skład nadwyżki płynności

Wyszczególnienie	Minimum	Nadwyżka
Nadzorcze miary płynności:		
M1	48 000 000,00	25 678 160,06
M2	1,3000	0,3155
M3	2,5000	0,2849
M4	1,8000	0,3304
LCR	100%	191%

Wielkość miar płynności oraz wskaźnika LCR

Nadzorcze miary płynności:

Nadzorcze miary płynności	limit	wykorzystanie
Luka płynności krótkoterminowej	48 000 000,0000	73 678 160,06
Współczynnik płynności krótkoterminowej	1,3000	1,6155
Współczynnik pokrycia aktywów niepłynnych funduszami własnymi	2,5000	2,7849
Współczynnik pokrycia aktywów niepłynnych aktywów i aktywów o ograniczonej płynności funduszami własnymi i środkami obcymi stabilnymi	1,8000	2,1304

LCR – limit wewnętrzny - 100%, wykorzystanie na dzień 31.12.2016 r. – 291%

Luka płynności

Wskaźniki liki płynności dla pierwszych trzech przedziałów z uwzględnieniem pozycji bilansowych i pozabilansowych:

- 1) luka w przedziale do 7 dni – 53 338 335, wskaźnik - 2,08
- 2) luka w przedziale powyżej 7 dni do 1 miesiąca – 72 880 323, wskaźnik - 23,44
- 3) luka w przedziale powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy – 60 778 552, wskaźnik - 22,05

Wskaźniki skumulowanej luki płynności:

Luka	Wskaźnik
Luka do 1 tygodnia	2,08
Luka do 1 miesiąca	3,40
Luka do 3 miesięcy	4,37
Luka do 6 miesięcy	5,55
Luka do 12 miesięcy	4,67
Luka powyżej 1 roku	0,40
Luka powyżej 2 lat	0,76
Luka powyżej 5 lat	0,87
Luka powyżej 10 lat	0,59
Luka powyżej 20 lat	0,88

Dodatkowe zabezpieczenie płynności funkcjonujące w Zrzeszeniu i Systemie Ochrony SGB

W sytuacji awaryjnej, dodatkowym źródłem finansowania mogą być środki uzyskane z kredytu w rachunku bieżącym bądź rewolwingowego z Banku Zrzeszającego. Bank może również uzyskać pomoc z Spółdzielczego Systemu Ochrony w ramach Minimum Depozytowego lub Funduszu Pomocowego na zasadach określonych w Umowie Systemu Ochrony SGB.

Aspekty ryzyka płynności na które narażony jest Banku

Przyczyny, które mogą spowodować narażenie Banku na ryzyko płynności to:

- 1) niedopasowanie terminów zapadalności aktywów do terminów zapadalności pasywów i istnienie niekorzystnej skumulowanej luki płynności w poszczególnych przedziałach,
- 2) przedterminowe wycofywanie depozytów przez klientów zaburzające prognozy przyływów pieniędzy Banku,
- 3) nadmierna koncentracja depozytów pod względem dużych kontrahentów,
- 4) znaczące zaangażowanie depozytowe osób wewnętrznych Banku,
- 5) istnienie dużej nadpłynności, co może mieć negatywne przełożenie na wynik finansowy Banku,
- 6) ograniczone możliwości znalezienia innych źródeł finansowania, w szczególności na hurtowym rynku finansowym,
- 7) wadliwe plany awaryjne płynności nie uwzględniające szokowych zachowań klientów,

Sposób dywersyfikacji źródeł finansowania

Bank dywersyfikuje źródła finansowania poprzez:

- 1) oferowanie produktów depozytowych klientom z sektora niefinansowego, budżetowego i finansowego,
- 2) ograniczanie depozytów dużych deponentów,
- 3) różne terminy wymagalności depozytów,
- 4) różny charakter depozytów: depozyty bieżące, depozyty terminowe.

Techniki ograniczania ryzyka płynności

W celu identyfikacji ryzyka płynności oraz stworzenia możliwości wczesnego podejmowania działań w celu ograniczania ryzyka Bank wprowadził wskaźniki wczesnego ostrzegania, na które składają się:

- 1) wykorzystanie ustanowionych limitów na poziomie 90% i wyższym;
- 2) spadek depozytów (licząc m/m):
  - a) gospodarstw domowych powyżej 5%,
  - b) pozostałych podmiotów sektora niefinansowego powyżej 10%,
  - c) instytucji rządowych lub samorządowych powyżej 20%.
- 3) wzrost depozytów (licząc m/m):
  - a) dużych deponentów powyżej 15%,
  - b) osób wewnętrznych powyżej 20%,
- 4) wzrost udzielonych pozabilansowych zobowiązań finansowych dotyczących finansowania (kredyty w rachunkach bieżących i ROR) licząc m/m powyżej 20%;
- 5) wzrost poziomu wykorzystywania udzielonych pozabilansowych zobowiązań finansowych dotyczących finansowania (kredyty w rachunkach bieżących i ROR) licząc m/m powyżej 20%;
- 6) wzrost kredytów przeterminowanych (tj. z przeterminowaniem spłaty powyżej 30 dni) miesiąc/miesiąca powyżej 20%;
- 7) zmiana struktury terminowej depozytów na niekorzyść depozytów z dłuższymi terminami wymagalności – dla depozytów do 1 i do 3 miesięcy wzrost powyżej 10%; dla depozytów do 6 miesięcy i do 1 roku – spadek poniżej 10%.

Celem ograniczania ryzyka płynności Bank wprowadził limity, pozwalające na wdrożenie w odpowiednim momencie mechanizmów zapobiegających powstaniu nadmiernego ryzyka:

- 1) LCR – limit wewnętrzny - 100%,
- 2) NSFR – limit wewnętrzny – 100%,
- 3) Nadzorcze miary płynności:

Nadzorcze miary płynności	limit
Luka płynności krótkoterminowej	48 000 000,0000
Współczynnik płynności krótkoterminowej	1,3000
Współczynnik pokrycia aktywów niepłynnych funduszami własnymi	2,5000
Współczynnik pokrycia aktywów niepłynnych aktywów i aktywów o ograniczonej płynności funduszami własnymi i środkami obcymi stabilnymi	1,8000

- 4) limity luki niedopasowania

Luka	Limit
Luka do 1 tygodnia	min 1,00
Luka do 1 miesiąca	min 1,00
Luka do 3 miesięcy	min 1,00

Luka do 6 miesięcy	min 1,00
Luka do 12 miesięcy	min 1,00
Luka powyżej 1 roku	max 1,00
Luka powyżej 2 lat	max 1,00
Luka powyżej 5 lat	max 1,00
Luka powyżej 10 lat	max 1,00
Luka powyżej 20 lat	max 1,00

5) limity globalny luki płynności

Luka	Limit
Luka globalna	min 1,00

6) limity dla dużych deponentów

Wyszczególnienie	Limit
suma dużych deponentów/baza depozytowa	8%

7) limit zapasu gotówki

Zapas gotówki w kasach – zgodnie z obowiązującymi decyzjami Zarządu.

8) limit udziału depozytów powiększonych o fundusze własne w kredytach powiększonych o majątek trwały

Wyszczególnienie	Limit
$(\text{depozyty} + \text{fundusze własne}) / (\text{kredyty} + \text{majątek trwały})$	200%

9) limit zobowiązań pozabilansowych

Wyszczególnienie	Limit
limit zobowiązań pozabilansowych udzielonych	6%

10) limit minimalnego poziomu depozytów stabilnych

Wyszczególnienie	Limit
limit minimalnego poziomu depozytów stabilnych	83%

Pojęcia stosowane w procesie mierzenia pozycji płynności i ryzyka płynności

- 1) baza depozytowa – zobowiązania terminowe i bieżące wobec osób fizycznych oraz innych podmiotów niefinansowych, z wyłączeniem transakcji dotyczących obrotu na hurtowym rynku finansowym;

- 2) depozyty - baza depozytowa oraz zobowiązania terminowe i bieżące wobec instytucji rządowych lub samorządowych oraz podmiotów finansowych, z wyłączeniem banków;
- 3) depozyty elektroniczne – depozyty (terminowe lub bieżące), które mogą zostać wycofane poza placówką Banku (przez kanały internetowe lub mobilne);
- 4) płynność śróddzienna – zdolność wykonania wszystkich zobowiązań pieniężnych w bieżącym dniu;
- 5) płynność bieżąca – zdolność wykonania wszystkich zobowiązań pieniężnych w terminie płatności przypadającym w okresie 7 kolejnych dni;
- 6) płynność krótkoterminowa – zdolność wykonania wszystkich zobowiązań pieniężnych w terminie płatności przypadającym w okresie 30 kolejnych dni;
- 7) płynność średnioterminowa – zapewnienie wykonania wszystkich zobowiązań pieniężnych w terminie płatności przypadającym w okresie powyżej 1 miesiąca i do 12 miesięcy;
- 8) płynność długoterminowa – monitorowanie możliwości wykonania wszystkich zobowiązań pieniężnych w terminie płatności przypadającym w okresie powyżej 12 miesięcy;
- 9) płynność płatnicza – zdolność do finansowania aktywów i terminowego wykonania zobowiązań w toku normalnej działalności banku lub w innych warunkach, które można przewidzieć, bez konieczności poniesienia straty;
- 10) bufor płynności – oszacowana przez Bank wysokość potrzebnych aktywów nieobciążonych, stanowiąca zabezpieczenie na wypadek zrealizowania się scenariuszy warunków skrajnych płynności w określonym, w obowiązującej w Banku strategii zarządzania ryzykiem, „horyzoncie przeżycia”;
- 11) aktywa płynne – suma aktywów nieobciążonych, o których mowa w § 46 ust. 2 pkt 1; niniejsza definicja nie dotyczy pojęcia „aktywa płynne” używanego na potrzeby wyznaczenia wskaźnika LCR;
- 12) aktywa nieobciążone – aktywa, które mogą być natychmiast wykorzystane przez Bank jako przedmiot zastawu zabezpieczającego pozyskanie finansowania lub do celów handlowych lub zarządzania ryzykiem;
- 13) nadzorcze miary płynności – wskaźniki płynności i limity określone w uchwale KNF w sprawie ustalenia wiążących banki norm płynności;
- 14) wskaźnik LCR / wymóg dotyczący pokrycia płynności – wskaźnik płynności krótkoterminowej obliczony w oparciu o przepisy CRR;
- 15) wskaźnik NSFR / wymóg dotyczący stabilnego finansowania – wskaźnik płynności długoterminowej obliczony w oparciu o przepisy CRR;
- 16) wewnętrzny wskaźnik NSFR – wskaźnik, którego budowa, do czasu określenia przez EUNB sposobu sformułowania wymogu stabilnego finansowania oraz przyjęcia przez Parlament Europejski i Radę UE poziomu tego wskaźnika została określona przez Spółdzielnię.

Wyjaśnienie w jaki sposób ryzyko płynności jest odzwierciedlone w procesie zarządzania płynnością płatniczą

Zarządzanie płynnością bieżącą i krótkoterminową polega na zarządzaniu stanem gotówki w kasach i skarbcu oraz na zarządzaniu stanem środków na rachunku bieżącym. Podstawowym narzędziem wspomagającym zarządzanie płynnością krótkoterminową są prognozy wpływów i wypływów pieniężnych, które pozwalają na optymalne inwestowanie nadwyżek środków lub zapewnienie wystarczającej ilości środków na realizację bieżących zobowiązań.

Wyjaśnienie sposobu wykorzystania testów warunków skrajnych

Scenariusze testów warunków skrajnych stanowią podstawę do budowy awaryjnych planów płynności. Wyniki testów warunków skrajnych stanowią podstawę do oszacowania kapitału wewnętrznego na ryzyko płynności oraz wyznaczania poziomu limitów.

Wskazanie w jaki sposób plan awaryjny uwzględnia wyniki testów warunków skrajnych

Plany awaryjne opracowane zostały na wypadek, gdyby rozwiązania normalnie stosowane w bieżącym zarządzaniu płynnością okazały się bezskuteczne, dlatego plany awaryjne uwzględniają wyniki testów warunków skrajnych, a scenariusze testów warunków skrajnych stanowią podstawę do budowy awaryjnych planów płynności.

Polityka utrzymywania rezerwy płynności

Bank utrzymuje aktywa nieobciążone na poziomie równym lub wyższym od wyznaczonego bufora płynności, tzn. oszacowanej przez Bank wysokość potrzebnych aktywów nieobciążonych, stanowiącej zabezpieczenie na wypadek zrealizowania się scenariuszy warunków skrajnych płynności w określonym „horyzoncie przeżycia”.

Ograniczenia regulacyjne odnośnie transferu płynności w ramach Zrzeszania

Bank może uzyskać finansowanie z Banku Zrzeszającego w wysokości 250% funduszy własnych Banku.

W dniu 23.11.2015 r. Bank przystąpił do utworzonego zrzeszenia IPS – Spółdzielczego Systemu Ochrony SGB. W ramach przynależności do SSO Bank może otrzymać pożyczkę płynnościową z Funduszu Pomocowego. Kwota pożyczki na 2016 roku ustalona była na poziomie 43 770 000 zł. Bank Zrzeszający może również złożyć w Banku lokatę płynnościową ze środków Minimum Depozytowego w kwocie wyznaczonej na 2016 rok na poziomie 112 474 000 zł.

Częstotliwość i rodzaj sprawozdawczości w zakresie ryzyka płynności

Raportowanie:

1. codziennie:

- zakres:
  - stany gotówki w kasach, środki na rachunkach, odprowadzenie, zasilenie, większe wpłaty i wypłaty, przelewy przychodzące i wychodzące,
  - wyliczenie nadzorczych miar płynności, wskaźnik LCR dzienny
- odbiorca: Wydział Rachunkowo - Finansowy – Główny Księgowy.

2. miesięcznie:

- zakres: analiza zapasów gotówki, przepływy środków pieniężnych,
- odbiorca: Wydział Rachunkowo - Finansowy – Główny Księgowy, Komitet ALCO, Zarząd Banku.

3. miesięcznie:

- zakres : ocena ryzyka płynności,
- odbiorca: Członek Zarządu odpowiedzialny na zarządzanie ryzykami, Komitet ALCO, Zarząd Banku.

4. kwartalnie :

- zakres: ocena ryzyka płynności,
- Odbiorca: Rada Nadzorcza.

5. kwartalnie :

- zakres: realizacja Planu pozyskania i utrzymania środków obcych uznawanych przez Bank za stabilne źródło finansowania.
- Odbiorca: Członek Zarządu odpowiedzialny na zarządzanie ryzykami, Komitet ALCO, Zarząd, Rada Nadzorcza.

6. rocznie:

- zakres: pogłębiona analiza płynności długoterminowej.
- Odbiorca: Członek Zarządu odpowiedzialny na zarządzanie ryzykami, Komitet ALCO, Zarząd, Rada Nadzorcza.

XII. Dźwignia finansowa

Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady nr 575/2013 (CRR) „dźwignia finansowa” oznacza względną – w stosunku do funduszy własnych danej instytucji – wielkość posiadanych przez instytucję aktywów, zobowiązań pozabilansowych oraz zobowiązań warunkowych dotyczących płatności lub dostawy lub dostarczenia zabezpieczenia, z uwzględnieniem zobowiązań z tytułu otrzymanych środków finansowych, zaciągniętych zobowiązań, umów dotyczących instrumentów pochodnych lub umów z udzielonym przyrzeczeniem odkupu, lecz z wyjątkiem zobowiązań, które można wyegzekwować wyłącznie w przypadku likwidacji instytucji.

Zdefiniowane w CRR „ryzyko nadmiernej dźwigni” oznacza ryzyko wynikające z podatności instytucji na zagrożenia z powodu dźwigni finansowej lub warunkowej dźwigni finansowej, które może wymagać podjęcia niezamierzonych działań korygujących jej plan biznesowy, w tym awaryjnej sprzedaży aktywów mogącej przynieść straty lub spowodować konieczność korekty wyceny jej pozostałych aktywów.

Bank ryzyka nadmiernej dźwigni finansowej nie uznaje za ryzyko istotne, ze względu na wysoki poziom wskaźnika dźwigni w porównaniu z rekomendowanym poziomem minimalnym.

Na dzień 31.12.2016 roku Bank wyliczył wskaźnik dźwigni finansowej, jako wyrażony w procentach udział kapitału Tier I w łącznej kwocie aktywów według wartości bilansowej, powiększonej o łączną kwotę zobowiązań pozabilansowych udzielonych.

W łącznej kwocie aktywów Bank nie uwzględnia pozycji pomniejszających kapitał Tier I.

Wartość pozycji pozabilansowych jest wyliczana od wartości nominalnej (bez uwzględnienia korekt z tytułu rezerw celowych) z uwzględnieniem współczynników konwersji z zastrzeżeniem dolnego limitu 10%.

Wskaźnik dźwigni wyznaczony na dzień 31.12.2016 r. wyniósł 6,97%

XIII. System kontroli wewnętrznej

System zarządzania: System kontroli wewnętrznej w Rejonowym Banku Spółdzielczym w Lututowie.

1. W Banku funkcjonuje **system kontroli wewnętrznej**, który jest dostosowany do struktury organizacyjnej, wielkości i stopnia złożoności działalności Banku.
2. Celem systemu kontroli wewnętrznej jest wspomaganie procesów decyzyjnych przyczyniające się do zapewnienia:
  - 1)skuteczności i efektywności działania Banku,
  - 2)wiarygodności sprawozdawczości finansowej i nadzorczej oraz informacji zarządczej,

- 3) zgodności działania Banku z przepisami prawa i regulacjami wewnętrznymi.
3. W celu zabezpieczenia się przed stratą Bank rozpoznaje, ocenia i kontroluje wszystkie rodzaje ryzyka wynikające z prowadzonej działalności i poprzez proces kontroli zapewnia, by pracownicy Banku pracowali w sposób wydajny i uczciwy realizując cele i ustalone zadania.
  4. W celu prezentowania wiarygodnych sprawozdań finansowych i nadzorczych, system kontroli wewnętrznej zapewnia rzetelne ich przygotowywanie w oparciu o księgi prowadzone zgodnie z obowiązującymi zasadami rachunkowości.
  5. W celu podejmowania prawidłowych decyzji nadzorczych, system kontroli wewnętrznej weryfikuje jakość i kompletność sporządzanej w Banku informacji zarządczej.
  6. System kontroli wewnętrznej chroni zasoby Banku, zapewnia wysoką jakość i niezawodność informacji oraz zgodność działania z przepisami prawa, a także eliminuje występowanie nieprawidłowości i błędów.
  7. System kontroli wewnętrznej identyfikuje i ocenia istotne czynniki zewnętrzne i wewnętrzne, które mogą niekorzystnie wpłynąć m.in. na adekwatność kapitałową, rentowność operacji, wiarygodność sprawozdawczości, przestrzeganie przepisów i regulacji wewnętrznych.

W ramach systemu kontroli wewnętrznej Bank wyodrębnia m.in.:

- 1) funkcję kontroli mającą za zadanie zapewnienie przestrzegania mechanizmów kontrolnych dotyczących w szczególności zarządzania ryzykiem w Banku,
- 2) niezależną komórkę audytu wewnętrznego mającą za zadanie badanie i ocenę, w sposób niezależny i obiektywny, adekwatności i skuteczności systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej.

Mechanizmy kontrolne przyjęte w Banku wbudowane są w funkcjonujące w Banku procesy, czynności, w codzienną działalność operacyjną Banku.

1. W zakresie mechanizmów kontroli wewnętrznej w Banku funkcjonują w szczególności:
  - 1) zasady polityki, regulaminy i procedury obejmujące wszystkie obszary działalności, wraz z zasadami przyczyniające się do realizacji założeń strategii Banku,
  - 2) zasady, metody i techniki identyfikacji, pomiaru, monitorowania, oceny i kontrolowania poszczególnych rodzajów ryzyka,
  - 3) ustanowione limity ostrożnościowe ograniczające poziom ryzyka występującego w poszczególnych obszarach działania Banku, wraz z zasadami ustalania ich poziomu, monitorowania, aktualizowania, postępowania w przypadku przekroczeń,
  - 4) zasady funkcjonowania wewnętrznego systemu sprawozdawczości zarządczej,
  - 5) kontrola działalności na poszczególnych szczeblach wykonywana przez każdego pracownika oraz dodatkowo przez bezpośredniego zwierzchnika, mająca na celu weryfikację jakości i poprawności realizowanych w Banku zadań.
2. Mechanizmy kontrolne obejmują m.in. okresowe:
  - 1) przeglądy, analizy i oceny sporządzone dla Zarządu i Rady Nadzorczej,
  - 2) sprawdzanie przestrzegania przepisów zewnętrznych, procedur i instrukcji wewnętrznych, w odniesieniu do działalności poszczególnych komórek i jednostek organizacyjnych Banku,
  - 3) badanie ograniczenia dostępu do aktywów rzeczowych (głównie gotówki oraz obszaru przetwarzania danych),
  - 4) sprawdzanie przestrzegania ustalonych limitów,
  - 5) weryfikowanie systemu zatwierdzania i autoryzacji,
  - 6) analizowanie systemu weryfikacji i uzgadniania.
3. Działanie mechanizmów kontrolnych przebiega w dwóch etapach:
  - 1) ustanowienie wewnętrznych zasad, limitów i procedur,

2) sprawdzanie ich przestrzegania.

W system kontroli wewnętrznej wbudowana jest kontrola wewnętrzna i audyt wewnętrzny.

Kontrola wewnętrzna zaliczana jest do kontroli operacyjnych. W Banku zakres tej kontroli wynika przede wszystkim z regulaminów organizacyjnych oraz regulaminów regulujących procedury poszczególnych obszarów działalności, a także z indywidualnych zakresów czynności, regulujących między innymi kompetencje i odpowiedzialność każdego pracownika. Kontrola operacyjna stanowi integralny składnik codziennych obowiązków wszystkich pracowników, jak również kierownictwa wyższego szczebla. W ramach tej kontroli stosuje się wszystkie fazy kontroli, a więc wstępną, bieżącą i następną. Przy kontroli funkcjonalnej pionowej przeważa kontrola wstępna. Natomiast przy kontroli poziomej ma miejsce przede wszystkim kontrola bieżąca polegająca m.in. na sprawdzaniu i akceptacji dokumentów bankowych na każdym etapie ich obiegu. Dyrektorzy Oddziałów, Kierownicy Filii oraz Naczelnicy Wydziałów realizują kontrolę wewnętrzną następną na podstawie planów kontroli przyjętych przez Zarząd Banku i zaakceptowanych przez Radę Nadzorczą Banku.

W Banku czynności kontroli wewnętrznej wykonuje także funkcjonujący w strukturze organizacyjnej Zespół Audytu Wewnętrznego.

Wyniki przeprowadzonych w 2016 roku kontroli wewnętrznych przez Zespół Audytu Wewnętrznego wskazują na nieprawidłowości w działaniu systemu kontroli wewnętrznej, które dotyczą braku przeprowadzania kontroli bieżącej przez osobę nadzorującą oraz niską skuteczność kontroli wewnętrznej, a także brak sprawowania kontroli bieżącej przez każdego pracownika. Na podstawie wnoszonych przez Zespół Audytu Wewnętrznego uwag, Prezes Zarządu Banku wydał stosowne zalecenia.

Audyt wewnętrzny w Banku sprawowany jest przez System Ochrony SGB. Audyt wewnętrzny odpowiedzialny jest za badanie i ocenę w sposób niezależny i obiektywny adekwatności i skuteczności systemu kontroli wewnętrznej oraz opiniowanie zarządzania bankiem, w tym skuteczność zarządzania ryzykiem związanym z działalnością banku.

Na podstawie przeprowadzonej oceny adekwatności i skuteczności systemu kontroli wewnętrznej, Zarząd Banku stwierdził, iż cele systemu kontroli wewnętrznej nie są w pełni realizowane. W związku z powyższym Zarząd Banku podjął następujące działania w kierunku wdrożenia mechanizmów kontrolnych:

1. przyjęty został zweryfikowany Regulaminu „System kontroli wewnętrznej w Rejonowym Banku Spółdzielczym w Lututowie”, w którym dodano obowiązek dokonywania oceny zakresu i jakości kontroli następnych, zweryfikowano zapisy określające obszary kontroli oraz poprawę jakości wykonywanej kontroli funkcjonalnej,
2. przyjęto plany kontroli wewnętrznej obejmujące wszystkie poziomy w strukturze organizacyjnej,
3. dokonano zmian w procedurach wewnętrznych Banku, w zakresie oceny zdolności kredytowej klientów indywidualnych oraz instytucjonalnych,
4. dokonano zmian w procedurze monitoringu kredytowego oraz procedurze szacowania, weryfikacji i aktualizacji wartości zabezpieczeń,
5. przeprowadzono szkolenia dla wszystkich pracowników Banku z zakresu mechanizmów kontroli wewnętrznej,
6. przeprowadzono zmiany w regulaminie organizacyjnym Banku, w zakresie wprowadzenia mechanizmów niezależnej weryfikacji monitoringu kredytowego.

Ponadto Zarząd Banku, w wyniku przeprowadzonej weryfikacji regulaminu organizacyjnego wyodrębnił stanowisko ds. zgodności, którego zadaniem będzie badanie zgodności działania banku z przepisami zewnętrznymi i wewnętrznymi.

Istniejące w banku mechanizmy kontroli wewnętrznej podlegają corocznym przeglądom oraz są bieżąco monitorowane przez Zarząd Banku.

Rozdział 2

Ujawnienie informacji wynikających z Ustawy Prawo bankowe (zmienionej, obowiązującej od 23.01.2015 r.)

Bank ogłasza w sposób ogólnie dostępny następujące informacje:

- 1) stosowane stawki oprocentowania środków na rachunkach bankowych, kredytów i pożyczek – informacje wywieszone na tablicach informacyjnych we wszystkich placówkach Banku oraz na stronie internetowej – adres – www.rbs.lututow.pl;
- 2) stosowane stawki prowizji i wysokość pobieranych opłat - informacje wywieszone na tablicach informacyjnych we wszystkich placówkach Banku oraz na stronie internetowej – adres – www.rbs.lututow.pl;
- 3) terminy kapitalizacji odsetek - informacje wywieszone na tablicach informacyjnych we wszystkich placówkach Banku w dokumencie informującym o stosowanych stawkach oprocentowania oraz zamieszczone na stronie internetowej – adres – www.rbs.lututow.pl;
- 4) stosowane kursy walutowe - informacje wyświetlane są w Oddziałach Banku (za wyjątkiem Oddziału w Sokolnikach) za pośrednictwem BS TV oraz zamieszczone na stronie internetowej – adres – www.rbs.lututow.pl i w systemie bankowości elektronicznej;
- 5) bilans z opinią biegłego rewidenta za ostatni okres podlegający badaniu - informacje zamieszczone w Monitorze Sądowym i Gospodarczym, w siedzibie Banku, w Lututowie przy ulicy Klonowskiej 2 oraz na stronie internetowej – adres – www.rbs.lututow.pl;
- 6) skład Zarządu Banku oraz Rady Nadzorczej - informacje zamieszczone na stronie internetowej – adres – www.rbs.lututow.pl – zakładka O Banku/Władze Banku;
- 7) nazwiska osób upoważnionych do zaciągania zobowiązań w imieniu Banku albo jednostki organizacyjnej Banku - informacje zamieszczone w Rejestrze przedsiębiorców, KRS Nr 0000126783; odpis z KRS znajduje się na stronie www.rbs.lututow.pl;
- 8) informacje na temat przedsiębiorców – informacje zamieszczone na stronie internetowej – adres – www.rbs.lututow.pl – zakładka Kontakt/Agencje bankowe.
- 9) opis systemu zarządzania, w tym systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej oraz polityki wynagradzania - adres – www.rbs.lututow.pl;
- 10) informacje o spełnieniu przez Członków Rady Nadzorczej i Zarządu wymogu posiadania wiedzy, umiejętności i doświadczenia odpowiedniego do pełnionych funkcji i powierzonych obowiązków oraz dawania rękojmi należytego wykonania tych obowiązków – adres – www.rbs.lututow.pl;
- 11) informację o adekwatności kapitałowej – adres – www.rbs.lututow.pl;
- 12) oznaczenie Banku Zrzeszającego oraz przynależność do Systemu Ochrony adres – www.rbs.lututow.pl.

Rozdział 3

Ujawnienie informacji wynikających z Uchwały KNF nr 218/2014 r. z dnia 22.07.2014 r., dotyczącej „Zasad ładu korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych przez KNF

Bank ujawnia na stronie internetowej oświadczenie o przyjęciu „Polityki Ładu Korporacyjnego w Rejonowym Banku Spółdzielczym w Lututowie”. Polityka ta również zamieszczone są na stronie internetowej – adres www.rbs.lututow.pl – zakładka Ład Korporacyjny/Polityka Ładu Korporacyjnego.

Bank ujawnia na stronie internetowej „Ocenę Rady Nadzorczej stosowania przyjętej w Rejonowym Banku Spółdzielczym w Lututowie „Polityki Ładu Korporacyjnego w Rejonowym Banku Spółdzielczym w Lututowie” w 2016 roku - adres www.rbs.lututow.pl zakładka Ład Korporacyjny/Ocena Polityki Ładu Korporacyjnego.

Bank ujawnia na stronie internetowej podstawową Strukturę organizacyjną – adres www.rbs.lututow.pl zakładka Ład Korporacyjny/Struktura Organizacyjna RBS w Lututowie.

Bank ujawnia na stronie internetowej – adres www.rbs.lututow.pl – Strona Główna/Reklamacje informacje na temat składania reklamacji dotyczących funkcjonowania Rejonowego Banku Spółdzielczego w Lututowie.